

MATKAILUA JOLLA ON TARKOITUS

Kansainvälinen työleiri turismina ja kokemuksena

JY/ Historian ja etnologian laitos/Kulttuuriantropologia

Pro Gradu-tutkimus

Syyslukukausi 2005

Merja Kähkönen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
TUTKIMUKSEN AIHE	3
AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	4
MENETELMÄT JA AINEISTO	5
2. MITÄ TURISMI ON?	7
TURISMIN HISTORIAA	7
MASSATURISMI JA VAIHTOEHTOINEN TURISMI	9
TURISMIN TUTKIMUS	13
<i>Autenttisuus</i>	13
<i>Modernista postmoderniin</i>	14
<i>Pyhiinvaellus</i>	15
<i>Visuaalisuus</i>	17
<i>Kulutus</i>	18
<i>Vieraat ja isännät – turismin antropologia</i>	19
3. MIKÄ ON KANSAINVÄLINEN TYÖLEIRI?	21
KANSAINVÄLISET TYÖLEIRIT JA KVT	21
TYÖLEIRIEN HISTORIAA	22
LEIRIEN IDEOLOGIA	24
LEIRIN IHMISET	26
<i>Leiriläiset</i>	26
<i>Leirinvetäjät</i>	28
<i>Paikalliset</i>	29
LEIRIN ARKI	30
<i>Työ</i>	30
<i>Majoitus ja ruokailu</i>	31
4. VAKAVAA VIIHDETTÄ	34
VAIHTOEHTOINEN TURISMI	34
<i>Ekoturismi</i>	34
<i>Vapaaehtoisuus</i>	35
<i>”Vakava loma”</i>	36
MASSATURISMI JA RITUAALISUUS	43

5. ERILAISIA LEIREJÄ	52
TYÖLEIRITYYPIT	52
<i>Idealileiri</i>	53
<i>Leiriläisten leiri</i>	53
<i>Hajanainen leiri</i>	53
<i>Epäonnistunut leiri</i>	54
TYÖ	55
VAPAA-AIKA	60
LEIRILÄISET	66
LEIRINVETÄJÄT	78
PAIKALLISET	81
6. POHDINTAA	86
LÄHTEET	90
PAINAMATTOMAT LÄHTEET	90
<i>Teemahaastattelut</i>	90
<i>Pro-gradu – tutkielmat</i>	90
<i>WWW-lähteet</i>	91
PAINETUT LÄHTEET	92
LIITE. HAASTATTELUTEEMAT.	

1. JOHDANTO

Tutkimuksen aihe

Moderniin elämään kuuluu elämishakuisuus. Ihmiset pyrkivät matkaamaan paitsi oman päänsä sisällä ja kodissaan, myös fyysisesti erilaisiin kaukaisiin paikkoihin etsimään itseään. Vapauden ja itsenäisyyden sekä individualistisuuden katsotaan tarjoavan tien onnellisuuteen. Vapaus ja itsensä etsiminen liitetään ennen kaikkea nuoruuteen. Nuoruuden idealismissa kaikki on mahdollista ja elo tuntuu vapaalta. 2000-luvun matkailussa näkyy erityisen hyvin voimakas elämishakuisuus (Huttunen 2002, 79). Nuorten matkustamiseen on aina kuulunut erilaisia muotoja, ja yhden niistä voi katsoa olevan kansainväliset työleirit (Anttila 1983, 48).

Tarkastelen tutkimuksessani kansainvälisiä työleirejä rinnastaen ja verraten niitä turismiin. Aiheen löysin omasta kokemuksestani; olen itse harrastanut työleirejä sekä myös toimintaa KVT:ssä (Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry), joka leirejä järjestää. Kun olin tuttaviltani kuullut leirien olleen merkittävä kokemus heidän elämässään, aloin miettiä, mistä leirissä oikeastaan on kyse. Voivatko leirit vaikuttaa ihmisten tapaan elää ja ajatella asioista, kuten Maija-Liisa Heinonen artikkelissaan kertoo (Heinonen 1999), vai ovatko ne pelkkää turismia? Työleirejä on jonkin verran tutkittu lähinnä yhteiskuntatieteissä, jossa on tutkittu mm. työleiriläisten maailmankuvaa ja arvoja (Kallio 1992). Koen tärkeäksi tutkia leirejä myös kokonaisuutena, nuorten kulttuurina ja turistisena ilmiönä.

Pyrin tutkimuksessani selvittämään, millainen ilmiö työleiri on, millaisia työleirityyppejä voisi olla olemassa, ja miksi leiriä voi pitää turismina. Toisessa luvussa hahmotan tutkimukseni teoriataustaa. Kolmannessa luvussa kerron työleireistä, niiden historiasta ja ideologiasta sekä siitä, miten leirit yleensä toimivat, mitä leirillä tapahtuu ja ketkä siihen osallistuvat. Neljännessä luvussa hahmotan työleirejä turismina ja viidennessä luvussa pyrin neljän leirityypin kautta kuvaamaan leirien sujumista sekä sitä, millaisia leirejä voi olla olemassa.

Tutkimukseni rajautuu KVT:n järjestämiin työleireihin, osaksi koska itse tiedän niistä eniten. Muutkin tahot, kuten Allianssi järjestävät työleirejä, mutta niitä en tutki.

Aikaisemmat tutkimukset

Kansainvälisistä työleireistä on tehty aiemmin jonkin verran tutkimusta. Kallio on sosiologian pro gradu- työssään tutkinut suomalaisten leiriläisten asenteita ja mielipiteitä (1992). Anttila on valtio-opin pro-gradu-työssään tarkastellut kansainvälistä työleiritoimintaa yksilöiden ja ryhmien välisenä konkreettisenä vuorovaikutuksena erityisesti rauhantyön kannalta (1983). KVT:n toiminnasta on myös ilmestynyt historiikki *Maailmantalkoissa. KVT 1947 -1997. Kansainvälistä vapaaehtoistyötä ja työleirejä* (Syrjälä, Anttila ja Keinänen 1998), jossa KVT:n aktiivit eri vuosikymmeniltä kertovat järjestön toiminnasta ja leireistä eri aikoina.

Lisäksi on tutkittu paljon työleirin kaltaisia tai niihin rinnastettavia asioita, kuten vaihto-opiskelua, turismia, interrailia ja ulkomailla työskentelyä. Päivikki Sakkinen on kulttuuriantropologian pro gradu – työssään tutkinut Jyväskylän yliopiston vaihto-opiskelijoiden huumoria ja yhteishenkeä (2002). Turismia on tutkittu paljon niin sosiologiassa kuin antropologiassa; mainittakoon esimerkiksi Birgitta Herrasen pro gradu-tutkielma (2000), Eeva Jokisen ja Soile Veijolan tutkimus seuramatkoista (1990), Arja Jeisyn ja Marja Myllylän tutkimus Aikuisten interrail- matkoista (1992), Selänniemen tutkimus etelän matkasta rituaaliteorian valossa (1994), John Urryn teoria postmodernista matkailusta (1990) sekä turismin antropologian kokoelma *Hosts and Guests*, jonka on toimittanut Valene L. Smith (1989).

Menetelmät ja aineisto

Tutkimukseni aineisto koostuu yhdestätoista teemahaastattelusta¹, joissa perehdyin suomalaisten kokemuksiin KVT:n järjestämällä kansainvälisillä työleireillä. Teemahaastattelu on haastattelumuoto, jossa aihepiirit, teema-alueet on etukäteen määrätty, mutta kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä ei ole määrätty (Eskola & Suoranta 1998, 87).

Kaikki haastateltavani ovat naisia. Heistä suurin osa on iältään 20 - 24-vuotiaita; vanhin haastateltu on 43-vuotias. Olen käyttänyt myös omia kokemuksiani aineistonani; haastattelun suoritti Annika Laine, ja sen pohjana olivat samat teemat, joita käytin muidenkin haastateltavien kanssa. Kun on kyse teemahaastatteluista, eikä tuloksia pyritäkään yleistämään, katson, ettei miesten ja vanhempien ihmisten puuttuminen tutkimusaineistosta ole ongelma. Tutkimuksessani pyrinkin enemmän kuvailemaan joitakin mahdollisuuksia, miten leiri voi sujua, kuin yleistämään karkeasti. Lisäksi varsinkin Suomessa kansainväliset työleirit ovat tyypillisesti olleet nuorten yliopistossa opiskelevien naisten harrastus, joten heitä löytää leiriläisten joukosta enemmän kuin miehiä. Kukin informanteistani on osallistunut 1-4 leirille 18 - 31 vuoden ikäisenä. Yhteensä haastateltavani ovat osallistuneet 23 eri leirille.

Haastateltavat löysin omien suhteiden sekä Jyväskylän yliopiston ainejärjestöjen sähköpostilistojen kautta ja Kansainvälisen vapaaehtoistyö ry:n Jyväskylän paikallisryhmän sähköpostilistan kautta. Halusin käyttää informanttien etsimiseen sekä yliopiston että KVT:n listoja, jotta saisin aineistooni sekä yhdellä leirillä olleita, että kokeneempia leirikävijöitä. KVT:n listalta vastaavat kun yleisemmin ovat kokeneempia

¹ Haastatteluteemat ks. liite 1.

leireilijöitä, kun taas yliopiston listalta voi löytää satunnaisesti leirillä olleita. Yliopiston sähköpostilistojen kautta tavoittaa tietenkin vain yliopisto-opiskelijoita, mutta en koe tätä ongelmaksi, koska työleireillä ainakin lähivuosina olleista suurin osa on nuoria yliopisto-opiskelijoita. Haastattelut suoritin helmi- ja maaliskuussa 2005 sekä touko- ja kesäkuussa 2005. Nauhoitin haastattelut sekä litteroin ne kokonaisuudessaan. Haastatteluaineistoa kertyi noin 109 sivua litteraationa ja noin 675 minuuttia nauhoina. Haastattelusitaattien henkilöiden nimet on muutettu ja leiripaikan tarkkaa sijaintia ei ole ilmoitettu.

Uskon, että teemahaastatteluilla saan tätä aihetta koskien hyvää tietoa ja pätevät vastaukset kysymyksiini. Kyseinen menetelmä mahdollistaa suhteellisen laajat mahdollisuudet yksilöllisten tulkintojen esittämiseen, mutta haastattelu-teemat varmistavat, että samat aihealueet käydään läpi kaikkien haastateltavien kanssa (Eskola & Suoranta 1998, 88-89). Tutkin leirejä kokemuksina, koska kenttätyö leireillä ei ole tässä tilanteessa, talvella, mahdollista. Uskon, että tutkiakseni yhteisöllisyyttä tarvitsisin kenttätyötä leirillä. Tutkimusaineiston olisi mahdollisesti voinut kerätä myös sähköpostilla niiltä leiriläisiltä, joiden kanssa olen samalle leirille osallistunut. Koen tämän vaihtoehdon epävarmaksi ja hieman puutteelliseksi. Ihanteellista olisi myös ollut, jos olisin kyennyt keräämään aineiston itse työleiriltä, jolle kesällä 2004 osallistuin. Tämä kuitenkin osoittautui hankalaksi, johtuen lähinnä ajanpuutteesta ja leirin yhdessäolon tiiviystä. Lisäksi en koe, että olisin soveltunut ”tutkijaksi” leirille, jolle itse osallistuin; tutkijan voi olla tässä tilanteessa vaikea etäännyä roolistaan leiriläisenä, ja muiden leiriläisten voi olla vaikea kertoa asioista totuudenmukaisesti yhdelle ”heistä”. Ulkopuolinen, joka olisi vierailut leirillä tiiviisti, olisi ehkä helpommin huomannut mielenkiintoiset seikat ja saanut kysymyksiinsä rehelliset vastaukset.

Valitsin siis menetelmäkseni teemahaastattelut. Koin menetelmässä tärkeäksi sen, että sain tavata leirillä olleet henkilökohtaisesti. Haastattelujen tekeminen oli mielenkiintoista, koska jo omien kokemusteni vuoksi olen kiinnostunut toisten leirikokemuksista. Yritin kysyä myös ”tyhmiä” kysymyksiä, joihin tiesin vastaukset. Välillä huomasin kokemattomuuteni haastattelujen teossa, kun kuunnellessani haastateltavaa ajatukseni karkailivat, ja en ehkä osannut kysyä oleellisia jatkokysymyksiä. Kuitenkin haastateltavani olivat selvästi itse pohtineet kokemustaan syvällisesti, mikä helpotti haastattelutilannetta.

2. MITÄ TURISMI ON?

Tutkimuksessani lähestyn työleirejä turistikokemuksina, joten on paikallaan selvittää, mitä turismilla tarkoitetaan ja miten sitä on tutkittu.

Valene L. Smith määrittelee turistin väliaikaisesti lomalla olevaksi henkilöksi, joka vapaaehtoisesti vierailee kaukaisessa paikassa kokeakseen vaihtelua (1989, 1). Turismia on luokiteltu erilaisiin tyyppeihin. Smith jakaa turismin viiteen tyyppiin: etninen turismi, kulttuuriturismi, historiallinen turismi, ympäristöturismi ja virkistysturismi (1989, 4-5). Stephen Wearing puolestaan jakaa turismin massaturismiin ja vaihtoehtoiseen turismiin (2002). Nämä kaikki mainitut tyypit ovat laajoja käsitteitä, jotka sisältävät useita suppeampia turismityyppejä.

John Urryn määritelmän mukaan turismi on vapaa-ajan toimintaa, joka edellyttää itsensä vastakohtaa eli työtä. Turistit liikkuvat tiettyyn paikkaan, joka on normaalin asuinpaikan ulkopuolella ja jossa oleskelevat tietyn, lyhyehkön ajan. Turismi tarjoaa vastakohtan työlle paikassa, joka on valittu sen herättämien miellyttävien mielikuvien takia. (Urry 1990, 2-3.) Turismi on usein käsitetty synnynnäisistä tarpeista lähteväksi ihmisen perustoiminnaksi (ks. esim. Chatwin 1987 ja Saarinen 1988). Matkustaminen on jotain, mikä täytyy suorittaa, ja siinä on kysymys uteliaisuudesta (Jeisy ja Myllylä 1992, 2-3).

Se, mitä turistit tekevät ja kokevat on vaihdellut ajan kuluessa, kuten myös maasta, yhteiskuntaluokasta ja sukupuolesta riippuen. Usein turismi on kytketty moderniin yhteiskuntaan ja sen arvoihin (esim. MacCannell 1976). Kun modernisuus on vieraantumista, hajaantumista ja pinnallisuutta, turismista koetetaan löytää yhteys primitiiviseen, luonnolliseen ja koskemattomaan (ks. esim. MacCannell 1976, 3).

Turismin historiaa

Turismin siinä muodossa kuin me sen nyt käsitämme, on katsottu syntyneen teollistumisen ja palkkatyöhön siirtymisen myötä. Jost Krippendorfin mukaan ihmiset matkustelevat, koska eivät ole onnellisia siellä missä ovat. Rutiinit, monotonisuus, stressi ja tylsistyminen synnyttävät kaipauksen matkailuun ja vapauteen. Matkailun tavoitteena on nauttia

itsenäisyydestä, tehdä omia päätöksiä, löytää uusia ystäviä, pitää taukoa, tuntea itsensä vapaaksi ja kerätä muistoja. Krippendorf ehdottaa, että teollinen yhteiskunta antoi paitsi taloudellisen mahdollisuuden matkustaa, myös syyn kyseiselle toiminnalle. (1987, XIV-XV.)

Tietenkin ihmiset ovat aina matkustaneet paikasta toiseen. Ensimmäiset todisteet matkailusta löytyvät muinaisesta Egyptistä ja Antiikin Kreikasta ja Roomasta. Varsinainen lomanviettoon liittyvä matkailu kehittyi Rooman keisarikunnan viimeisinä vuosisatoina. Tällöin rantalomailijat matkustivat Kreikkaan, Rhodokselle, Vähä-Aasiaan ja Egyptiin. (ks. esim. Löschburg 1979, Turner ja Ash, 1975.)

Keskiajalla matkattiin markkinoille ja tehtiin pyhiinvaelluksia. Pyhiinvaellusten väitetään olleen organisoituja kuten nykyajan pakettimatkat ja niiden ympärille rakennettu liiketoiminta oli myös hyvin suunniteltua (Löschburg 1979, 35-36). Feifer ottaa myös esille sen, että pyhiinvaelluksilla oli mahdollista paeta tiukan kyläyhteisön kontrollista. Tämän takia vaelluksille osallistui seikkailijoita, huijareita ja rakastavaisia. (1986, 29.)

Matkailu pysyi pitkään aateliston ja sivistyneistön etuoikeutena. 1500-luvun lopulta lähtien varakkaat sivistyneistöön kuuluvat nuoret miehet lähtivät *Grand Tourille*, jolla matkattiin läpi Euroopan kulttuurihistoriallisten kohteiden (Turner ja Ash 1975, 29-37). 1700-luvulta lähtien matkailtiin virkistykseen vuoksi kylpylöihin ja merenrantakohteisiin. Kaupungistuminen, työn ja vapaa-ajan suhteiden muuttuminen ja varakkaan liikemiesluokan syntyminen teollistumisen myötä antoivat perustan turismin kehitykselle. (Burkart ja Medlik 1974, 4-6.) Englantilaisista Thomas Cookia pidetään modernin turismin ja pakettimatkan isänä. Hän järjesti ensimmäisen seuramatkan junalla sekä ensimmäisen pakettimatkan 1800-luvun puolivälin tienoilla. Cookin ansiosta myös aristokratiaan kuulumattomat pääsivät matkustamaan. (Turner ja Ash 1975, 51-59.) Japanissa matkustettiin pakettimatkamaisesti jo ennen Cookin matkoja; 1600–1800-luvulla matkat kuuluksiin pyhäkköihin olivat siellä suosittuja (Chambers 2000, 6).

Teollinen vallankumous teki mahdolliseksi vähittäisen siirtymisen laajamittaisen turismin aikaan, jota toisen maailmansodan jälkeen on totuttu kutsumaan massaturismin aikakaudeksi. Suurten ihmisjoukkojen matkailu tuli mahdolliseksi kulkuvälineiden,

erityisesti lentokoneen, kehityksen myötä sekä varallisuuden ja vapaa-ajan kasvun myötä (Vuoristo 1998, 11).

Huomattavaa matkailun kehityksessä on se, että se on kautta historiansa ollut kohdesidonnaista. Antiikin aikana matkustettiin pyhättöihin katsomaan nähtävyyksiä, keskiajan pyhiinvaellus suuntautui aina johonkin paikkaan, Grand Touriin kuului joukko pakollisia kohteita ja myös nykyajan massaturistit matkustavat nähdäkseen tiettyjä paikkoja. Nykyaikana kohdesidonnaisen turismin rinnalle on kuitenkin kehittynyt mielikuvasidonnainen turismi; matkailijat ovat muodostaneen kohteesta tietyn ihannoidun mielikuvan, jota menevät etsimään. (Selänniemi 1994, 34.) Tämä yhdistyy moderniin hedonismiin, jota käsitellään myöhemmin luvussa *Turismin tutkimus*. Enää ei ole niinkään tärkeää, minne matkustaa, kunhan matkustaa.

Matkustaminen on nykyään myös merkittävä statuksen osoittaja. Modernissa maailmassa on ratkaisevan tärkeää tuntea, että lomat ovat merkittäviä. Jopa ihmisen fyysisen ja mielenterveyden luullaan olevan kiinni siitä, pääseekö aika ajoin matkustamaan pois. (Urry 1990, 5.)

Massaturismi ja vaihtoehtoinen turismi

Vaikka monet turismia käsittelevät teokset käsittelevät massaturismia, on itse termiä massaturismi kuitenkin vaikea määritellä. Ehkä se johtuu siitä, että me kaikki tiedämme mitä se tarkoittaa. Massaturismi myös herättää negatiivisia miellelyhtymiä, joita kaikki haluavat välttää. Massaturismi liitetään seuramatkoihin, suosittuihin lomakohteisiin ja keskiluokkaan, kun taas vaihtoehtoiseen turismiin yhdistetään usein yksilölliset matkat eristyneille seuduille ja joko eliitti- tai reppumatkailu. Mutta, onko sittenkään olemassa mitään vaihtoehtoturistia tai ideaalista tapaa matkustaa? Onko kaikki sittenkin vain turismia?

Työleirit voi lukea kuuluvaksi vaihtoehtoisen turismin piiriin. Yleisesti hyväksyttyä ja laajasti omaksuttua määritelmää vaihtoehtoisesta turismista ei löydy, ja tutkijat tulkitsevatkin vaihtoehtoisen turismin hyvin erilaisilla tavoilla. Stephen Wearing määrittelee vaihtoehtoisen turismin ”ideologisesti eriäväksi turismin muodoksi”, sisältäen muun muassa luonto-, erikoisintressi-, ja ekoturismin, pehmeän turismin, yhteisö-

suuntautuneen turismin, puolustuksellisen turismin sekä vihreän turismin. Wearingin mukaan matkailu, johon kuuluu vapaaehtoistyötä, kuuluu vaihtoehtoisen turismin piiriin, ja koostuu ekoturismin, kansainvälisen vapaaehtoisuuden ja ”vakavan loman” elementeistä. (Wearing 2002, 22-28.)

Vaihtoehtoinen turismi eroaa massaturismista, jota mitataan sen yhdenmukaisuuden, ennustettavuuden ja kokemuksen samanlaisuuden perusteella. Vaihtoehtoisessa turismissa keskeistä taas on kokemuksellisuus, odottamattomuus ja niin luonnonympäristöjen kuin kulttuurienkin erilaisuuden kunnioitus. (Wearing 2002, 49; Williams 1990.) Onpa vaihtoehtoinen turismi määritelty senkin mukaan, miten matkailija majoittautuu; vaihtoehtoisessa turismissa joko yksityiset henkilöt tai paikallisyhteisöt tarjoavat majoituksen. Vaihtoehtoisen turismin päämääränä on luoda suoraa, henkilöiden tai kulttuurien välistä kommunikaatiota ja ymmärrystä isännän ja vieraan välille. (Wearing 2002, 28; Deroi 1988, 89.) Vaihtoehtoinen turismi edistää matkustamisen oikeudenmukaisia muotoja erilaisten yhteisöjen ihmisten välillä ja se pyrkii saavuttamaan keskinäistä ymmärrystä, solidaarisuutta ja tasa-arvoisuutta osallistujien kesken (Wearing 2002, 29; Holden 1984, 15). Kun massaturismi on nähty pinnallisena ja kolmatta maailmaa hyväksikäyttävänä, on pyritty löytämään vaihtoehtoisesta turismista mahdollisuuksia saavuttaa sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä tavoitteita (Stronza 2001, 274).

Joillekin vaihtoehtoinen turismi on varakkaitten suosimia pakettimatkoja eksoottisiin kohteisiin (Wearing 2002, 27). Massaturismin ja vaihtoehtoisen turismin asettaminen vastakkaisiksi ilmiöiksi näkyy muun muassa seuraavissa vastinpareissa: pakettimatkat vs. yksilölliset matkat, lomakohdeturismi vs. turismi ”koskemattomille” alueille, virkistysellinen loma vs. koulutusellinen - tai kulttuuriturismi ja massaturismi vs. eliittiturismi (Nuñez 1989, 272). Matkailun edistämiskeskus taas niputtaa vaihtoehtoisen matkailun ekoturismin synonyymiksi tai alakäsitteeksi (Hemmi 1994, 159). Eadington ja Smith määrittelevät vaihtoehtoiseen turismiin kuuluvaksi turismin muodot, jotka ovat sopuinnussa luonnonarvojen sekä sosiaalisten ja yhteisöllisten arvojen kanssa, ja jotka sallivat sekä turismin harjoittajien että vieraiden nauttia positiivisesta ja hyödyllisestä vuorovaikutuksesta ja jaetuista kokemuksista (1992, 3).

Krippendorf jakaa turismin ”lomiin ghettoissa” (massaturismi) ja vaihtoehtoiseen turismiin. Tämä jako on kärjistys, ja lähes kaikki turismin muodot sijoittuvatkin näiden kahden

ääripään väliin. Lomat ghetoissa sijoittuvat turismia varten rakennettuihin reservaatteihin hotelleineen, lomakaupunkeineen ja puistoineen. Kaikkein sivistynein versio ghettoturismista ovat ”holiday clubit”, kuten ”Club Mediterranee”. Krippendorf näkee tällaisen turismin mahdollisesti vähiten haittoja kohdemaalle aiheuttavana; siinä luodaan idea paratiisista, jonne ihmiset menevät viettämään lomaansa virkistyäkseen ja rentoutuakseen vapaasti ja eristettynä paikallisista. (1987, 34-35.) Ghettoturismi on rehellistä, koska se tarjoaa juuri sitä mitä turistit haluavat ja on myös valmis myöntämään sen. Ghettoturismissa on kyseenalaisia puolia; mm. työntekijät ja ruoka tuodaan usein ulkomailta, mikä ei tarjoa paikallisille mahdollisuuksia hyötyä turismista. Klubiturismi on myös tuhlailevaa; absurdia on että kehitysmaissa täysin syömiskelpoista ruokaa joutuu roskiin. Lisäksi klubituristeja käytetään klubin ulkopuolella ajelulla, jotta he näkisivät millaisessa ympäristössä oleskelevat ja millaisen ympäristön syntymistä ovat ehkä itekin edesauttaneet turismillaan; ala-arvoisia elinolosuhteita, mielistelyä ja muukalaisvihaa. Vahingollista voi olla myös paikalliskulttuurin käyttö merkityksettömänä folklore-viihteenä turisteille. (Krippendorf 1987, 36-37.)

Krippendorfin mukaan vaihtoehtoiseen turismiin kuuluvat mm. opiskeluun liittyvät matkat, seikkailumatkat, vaellusmatkat ja maailmanmatkaajien yksinäiset matkat. Usein termiä käytetään kehitysmaihin suuntautuvasta matkailusta. Krippendorfin mielestä vaihtoehtoinen turismi on kuitenkin jopa kyseenalaisempaa kuin muut turismin muodot. Vaihtoehtoinen turisti ”opastaa” massat aikaisemmin turismivapaille alueille. Myös vaihtoehtoturismista on tullut suurta liiketoimintaa. (1987, 37-38.)

Wearing toteaa näiden lukuisten määrittelyjen keskellä, että vaihtoehtoista turismia voi parhaiten määritellä vaihtoehtoisen turistin kokemusten kautta. Vaihtoehtoinen turismi ei ole vain osa massaturismia, (matkat, joita markkinoidaan vaihtoehtoisina, mutta eivät kenties olekaan vaihtoehtoisia, esimerkiksi tietynlainen ekoturismi) vaan sen symboliset merkitykset ja arvot erottavat sen massaturismista. (Wearing 2002, 42-43.)

Vaihtoehtoinen turismi antaa massaturismille vaihtoehdon ja sisältää oletuksen, että vaihtoehtoinen on aina parempaa ja inhimillisempää kuin kasvoton massaturismi (Wearing 2002, 28). Kuitenkaan, vaihtoehtoinen turismikaan ei ole kuitenkaan säästynyt negatiivisilta konnotaatioilta. Ekoturismia on muun muassa kutsuttu ”vihreäksi imperialismiksi”, ekolähetystyöksi ja ekokolonialismiksi. (Wearing 2002, 37-38.)

Ekoturismilla näyttää olevan vähän vaikutusta ekosysteemeihin (Stronza 2001, 275; Groom et al 1991), mutta kriitikot muistuttavat myös, että liika ekoturismi, erityisesti valvomattomana ja vailla säännöksiä, voi pilata luontoa ja häiritä sekä villieläimiä että ihmisiä (Stronza 2001, 275; Begley 1996, Giannecchini 1993). Turismissa tuotetaan ja kulutetaan kulttuurista erilaisuutta, ja niinpä luonnon ja muiden kulttuurien jano voidaan nähdä loputtomana yrityksenä tuotteistaa ne vangitsemalla oleellinen. Tämä ei kuitenkaan koskaan onnistu, koska kyse on vain kokemuksesta, joka tarjoaa vain ohitse menevän silmäyksen. (Wearing 2002, 38.) Lisäksi vaihtoehtoiset turistit, kuten myös massaturistit, mystifioivat vieraita kulttuureja. Antituristit ovat kiinnostuneempia heimolaisistaan kuin kohdemaan kulttuurista. Paetessaan modernia maailmaa vaihtoehtoturistit haluavat säilyttää kehittymättömän maailman omana pakopaikkanaan. Sitten nämä vaihtoehtoturistit houkuttelevat massaturistit eristyneille seuduille perässään, mitä Krippendorf piti vaihtoehtoisen turismin kenties kyseenalaisimpana piirteenä. (Jokinen ja Veijola 1990, 32-33.)

Yksinkertaistaen voidaan massaturismin ja vaihtoehtoisen turismin eroja käsitellä vaikkapa seuraavasti. Massaturismi tekee maailmasta kitsin ja kliseiden kokoelman ja muuttaa kansanperinteen folklorismiksi, eli näytteilleasetetuksi ja keinotekoiseksi kansanperinteen näytökseksi. Vaihtoehtoisen turismin painopiste taas on kulttuurisessa kestävyudessa; se on turismia, joka ei vahingoita paikallisen yhteisön kulttuuria ja rohkaisee turistien kunnioitusta kulttuurisia tosiasioita kohtaan koulutuksen ja järjestettyjen kohtaamisten kautta. Massaturismi tuhoaa nopeimmin ja tehokkaimmin viattomuuden, estottomuuden, tietämättömyyden, luonnollisuuden, koskemattomuuden, aitouden ja epäkaupallisuuden turistikohteista; vaihtoehtoinen turismi, joka pyrkii minimoimaan vaikutuksensa ympäristöön, on ekologisesti tervettä ja välttää laaja-alaisen turismin negatiivisia vaikutuksia alueilla, jotka eivät ole kehittyneitä aiemmin. Massaturismi muuttaa kohdemaansa elinkeinorakenteen, ja kun turistit jättävätkin kohteen ja siirtyvät seuraavaan heitä kiinnostavaan paikkaan, jää ensimmäinen paikka tyhjän päälle, kun sen alkuperäiset elinkeinot ovat hävinneet. Vaihtoehtoisessa turismissa sen sijaan pyritään suojelemaan turismille itselleen tärkeitä resursseja ja parantamaan laatua. Kehitystä edistetään suhteessa turistikohteisiin ja infrastruktuuriin paikallisten ehdoilla. Massaturismi rikastuttaa kaikkia muita paitsi kohdemaataan; vaihtoehtoinen turismi ei käytä paikallisia asukkaita hyväkseen vaan hyödyt virtaavat paikallisille. (Wearing 2002, 31 sekä Jokinen ja Veijola 1990, 31-32).

Turismin tutkimus

Turismia on tutkittu varsin monitieteellisesti. Tärkeimpinä tieteenaloina omaa tutkimustani ajatellen ovat kuitenkin sosiologia ja antropologia.

Viimeisen vuosikymmenen aikana turismin sosiologia on ollut nopeasti kasvava erityisala, johtuen turismin työllistävyyden nopeasta kasvusta, turistipalvelujen monimutkaisen luonteen tunnistamisesta, kasvavasta huomiosta kulttuuriin ja eri turistipaikkojen moniin merkityksiin sekä nopeista muutoksista turismiteollisuudessa. Silti turismin sosiologiaa voi luonnehtia intellektuaalisesti alikehittyneeksi. (Urry 2003, 9.)

Seuraavassa käsittelen turismin sosiologiaa nostamalla esiin John Urryn artikkelissaan ”The Sociology of Tourism” (2003) esittämiä sosiologisen turismi- ja matkailukeskustelun avainalueita sekä postmodernismin ja postturismin aiheen. Nämä avainalueet mielestäni heijastavat hyvin turismin tutkimuksen osa-alueita. Näiden jälkeen luon lyhyen katsauksen turismin antropologiaan, jossa ”isännät” ja ”vieraat” ovat olleet suurennuslasin alla.

Autenttisuus

Turismiin liittyy lähtemättömästi aitouden tai autenttisuuden käsite. Esim. Boorstin (1961), Turner ja Ash (1975) ja Eco (1986) ovat sitä mieltä, että turisti löytää nautintoa epäautenttisesta; hän elää paikallisen ympäristön ja paikallisten ihmisten ulkopuolella kuplassa, johon on rakennettu Disneylandin tyyppisiä hypertodellisia, alkuperäistä mallia ”todellisempia” paikkoja (Urry 2003, 10). Cohen on hylännyt tämän oletuksen väittämällä, että on olemassa monia turistisen kokemuksen tyyppejä. Näihin tyypeihin kuuluvat mm. ”kokemuksellinen”, ”kokeellinen” ja ”eksistentiaalinen” tyyppi. (Cohen 1979, 185-191.) Myös MacCannell kritisoi Boorstinia; MacCannellin mukaan turistit nimenomaan etsivät aitoa ja syvempää yhteyttä toiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin, he ovat ikään kuin nykyajan pyhiinvaeltajia ja haluavat nähdä toisten ihmisten todellista elämää. Koska moderni maailma on epäaito ja pinnallinen, etsivät ihmiset aitoutta toisista paikoista ja ajoista. (MacCannell 1976, 3, 10.) Aitouden korostamisellakin on kääntöpuolensa: turistikohteissa, joissa on esimerkiksi pyritty luomaan 1800-luvun pieni kaupunki, on mukana sekä ”oikeasti aitoa” että ”aidoksi tehtyä”. Täten autenttisuuden etsiminen on liian yksinkertainen perusta nykyturismin selittämiseksi. Feifer onkin kehittänyt termin

”postturistit”, jotka nauttivat turismikokemuksen epäautenttisuudesta; he tiedostavat, että ei ole olemassa aitoa, vaan kaikki ”autenttisuus” on lavastettua autenttisuutta (Urry 1990, 11, 100-101; Feifer 1985). Turistit voivat etsiä niin aitoa kuin epäaitoakin, tai molempia.

Modernista postmoderniin

Postturismi yhdistetään postmoderniin aikaan. Massaturismin synty taas on yhteydessä moderniin aikakauteen ja käsitykseen. Postmodernin on nähty muuttavan myös turismia ratkaisevasti. Tätä mieltä on muiden muassa John Urry. Postmodernille tyypillistä on järjestäytymättömyys, hajanaisuus ja antihierarkkisuus (Urry 1990, 84-85). Kun modernismi korosti ”suuria tarinoita”, on postmodernin aikana löytynyt paikkansa ”pienille tarinoille”. Niinpä postturistin mieltymykset ovat hajanaisia: toisaalta arvostetaan sivilisoituneita lomakohteita, kuten kulttuurikohteita, toisaalta käydään ”aidoilla lomilla”, kaukana massoista ja pienten matkanjärjestäjien turvin. Postmodernia kokemusta etsitään olemalla matkailija (ei turisti), yksilöllisillä valinnoilla ja sivistyneellä matkailulla. (Urry 1990, 94-96.) Seuramatkat ovat Jokisen ja Veijolan mukaan muuttuneet sitten 1970-luvun; niiltä ei enää haeta *communitas*-kokemusta². Matkailu on yksityistynyt ja arki tulee kuvioihin mukaan ruoanlaiton ja mökkilomien muodossa. (Jokinen ja Veijola 1990.)

Birgitta Herranen yhdistää pro gradu-työssään turismin ja sinkut. Tämä on mielenkiintoinen yhdistelmä, koska ne molemmat yhdistetään vapauteen. Matkailussa vapaus syntyy lomasta (ei työvelvollisuuksia), vaihtuneesta olinpaikasta ja vaihtuneista kanssaihmisistä sekä näiden kaikkien tilapäisyydestä. Sinkku taas on vapaa perheen

² *communitas*: liminaalinen tila, jossa arkitodellisuutta hallitsevat struktuurit ja rajat menettävät pätevyytensä (Turner 1969).

sitovuudesta. Herranen kysyykin, miksi ihmiset matkustelevat, koska nykyään postmodernin aikana, ihmiset ovat vapaita ja sidottuja eri tavalla kuin ennen. Lomilta ei ehkä haeta vapautta enää siinä määrin kuin teollisuustyön aikakautena, jolloin massaturismi syntyi. Herrasen pääteorianana on Baumanin teoria postmodernista. Elämässä postmodernismin aikakaudella on monia mahdollisuuksia, ja niin myös matkailussa. Tärkeää ei ole minne matkustaa, pääasia on, että matkustaa. Postmodernismi yhdistyy vapautteen ja vapaus matkailuun. Yksilöllisyyttä ja omaa identiteettiä rakennetaan matkustamalla. (Herranen 2000.)

Nykyaikaisella matkailulla on lisäksi yksi toinenkin merkittävä ero aiempaan. Modernin aikakaudella matkailu perustui nautinto – kipu- dikotomiaan (työ-kipu, loma-nautinto). Nykyään taas on mahdollista kokea kipua ja nautintoa kaikkialla, eikä matkailu ole ainoa tie nautintoon. Näinpä turismin ja kulttuurin rajasta on tullut epäselvä. (Urry 1990, 102.) Tästä seuraa myös loman ja työn sekoittuminen toisiinsa. Nykyään ihmisiä on paljon työelämän ulkopuolella, mikä tarkoittaa, ettei loman tarvitse tarjota niin suurta kontrastia verrattuna työhön. Nykyajan opiskelijan tai eläkeläisen lomaa voikin kuulua uuden urheilulajin oppiminen lomalla, taide- ja kulttuurikokemukset, teollisuuskohteet tai koulutukselliset lomat. (Urry 1990, 154.) Työleirillä työ ja loma ovat epäilemättä sekoittuneet toisiinsa; toisaalta ne tarjoavat opiskelijoille hyvinkin suuren kontrastin verrattuna arkipäivään fyysisen työn kautta.

Pyhiinvaellus

Toinen turistiseen kokemukseen vahvasti liittyvä käsite on pyhiinvaellus. Tämä termi on turismitutkimukseen lainautunut uskonnon sosiologiasta.

Erik Cohen on tyypitellyt turistisen kokemuksen muotoja (1979, 185-191). Näistä kokemustyypeistä löytyy myös eksistentiaalinen muoto, jossa ihminen on kokonaan omistautunut valitsemalleen keskukselle ja on ikään kuin pyhiinvaelluksella. Tämän kokemustyyppin kautta turismin voi yhdistää rituaaliseen toimintaan.

Nelson Graburn on tutkinut turismia pyhänä matkana. Turismin antropologian perusta on rituaaleissa, seremonioissa, leikissä ja kulttuurien välisessä estetiikassa. Turismi on näiden tapaan ”ihmisen tutkimuksellista toimintaa, joka tekee elämän elämisen arvoiseksi”.

Graburn analysoi turismia yhdistäen sen ”pyhään” kun taas arkipäivä on profaania. (1989, 21-26.) Näihin molempiin liittyy niiden alkaessa ja loppuessa rituaaleja. Hän kuvaa turismia rituaaliksi, joka kuten muutkin rituaalit 1) merkitsee ja uusii sosiaalista maailmaa tai 2) merkitsee ajankulun siirtymät siirtymäriitteinä (Graburn 1983,12-13). Yksi rituaalien tärkeistä funktioista on ajan järjestäminen, ja lomat rituaaleina ovat tulleet perinteisen yhteiskunnan vuotuisjuhlien tilalle (Jokinen ja Veijola 1990, 19-20).

Turismi sosiaalisena rituaalina, joka sisältää siirtymisen pois kodin, työn ja välttämättömyyden maailmasta, auttaa määrittelemään jokapäiväisen elämän merkittävyyden ja olemuksen osoittamalla turistille toiseuden kokemuksen. Turistit ovat vieraassa kulttuurissa tilapäisiä vierailijoita, joiden siellä olemisen motiivit liittyvät enemmänkin heidän omaan kulttuuriinsa kuin siihen missä vieraillaan. Myös turistien suhteet ovat välineellisiä: he ponnistelevat kommunikoidakseen paikallisten kanssa, mutta ovat vapaita lähtemään ja vaihtamaan maisemaa silloin kun haluavat – mukanaan se mitä he arvostavat. (Crick 1989, 328.)

Turismi sisältää liminaalisuuden kokemuksen, jota kuvataan rituaalisena irtautumisena sosiaalisesta ja moraalista normaalielämän järjestyksestä (Graburn 1983, 12-13). Jokinen ja Veijola rinnastavat seuramatkat keskiajan karnevaaleihin; possujuhlat, alkoholin nauttiminen ja lomaromanssit kun kuuluvat seuramatkan ohjelmaan (1990, 20). Liminaalisuudelle on ominaista yksilöiden välille syntyvä *communitas*-side tai sosiaalinen anti-strukturi. Nämä siteet ja suhteet ovat eriytymättömiä, tasa-arvoisia, suorita, spontaaneja; ne vapauttavat yksilöt yleisten normien noudattamisesta. (Turner & Turner 1978, 249-252.) Esimerkiksi interrailiin kuuluu myös hyvä yhteishenki ja solidaarisuus muiden reilaajien kanssa (Grundström 1991, 114).

Rituaalin kulku on seuraavanlainen. Profaanin arkielämän jälkeen siirrytään profaanista pyhään (siirtymäjakso A), ollaan pyhässä (B), ja palataan profaaniin vaiheen C kautta. Käytyään läpi nämä vaiheet henkilö ei ole enää sama kuin ennen A:ta, koska hän on läpikäynyt vaiheet A, B ja C. (Graburn 1989, 25-27; Leach 1982, 133-135.) Pelkistäen voisi turismin rituaalisuutta kuvata seuraavasti: 1) saapuminen (A) outoon kohteeseen (eli pyhään B) eroon normaalista sosiaalisesta ryhmästä, 2) perillä yksilö huomaa joutuneensa anti-strukturiin, jossa kehittyy voimakas yhteenkuuluvuuden tunne samaa rituaalia

läpikäyvien kanssa, 3) loman päätyttyä siirtyminen kotiin (C) merkitsee integroitumista uudelleen normaaliin sosiaaliseen ryhmään ja asemaan. (Turner 1977, 94.)

Turismin sisältämä vapaus jokapäiväisistä rutiineista ja mahdollinen yksilöllisyys sekä se tosiseikka, ettei länsimainen elämä sisällä tarpeeksi tyydyttäviä siirtymäriittejä osoittamaan ihmisen elämän vaiheita ja kehitystä, lisää turismin merkitystä. Turismissa ihminen voi koetella, testata itseään ja todistaa kykenevänsä muuttamaan elämäänsä. (Graburn 1983, 13.) Turismista voi sen tietyissä muodoissa havaita siirtymäriitin kaltaisuutta; interrailia on muun muassa tituleerattu nuorten initiaatoriitiksi nuoruudesta aikuisuuteen (Jeisy ja Myllylä 1992, 27). Interrailille lähtemistä nuoret perustelivat usein omien siipien kokeilemisella, elämän taito-tiedon löytämisellä tai aktiivisella nauttimisella elämästä (Kokkonen ja Kärki 1987, 55-68).

Selänniemi ehdottaa, että ehkä matkailussa on kyse enemmänkin itsensä etsimisestä, tiettyjen piirteiden ja tunteiden löytymisestä itsestä, kuin jossakin tietyssä paikassa käymisestä. Tärkeä on se olotila, mihin matkataan, ei paikka, mihin matkataan. (Selänniemi 1996, 281.)

Visuaalisuus

Visuaalisuus liittyy turismikokemukseen lähtemättömästi. Katseella turisti luo yhteyden ”toiseen”, katse määrää monien aistikokemusten suhteen, ja tunnistaa, mikä on epätavallista, mikä luo erilaisuutta ja mikä on ”toinen”. (Urry 1990.) Tätä näkemystä on myös kritisoitu; turististen kokemusten on väitetty olevan fyysisiä ja ruumiillisia (Urry 2003, 13; Jokinen ja Veijola 1994) tai että katse on liian staattinen ja passiivinen eikä huomioi esitystä ja seikkailua (Urry 2003, 13; Perkins ja Thorns 1998). Katse ei myöskään vangitse näkemisen liikkuvaa luonnetta – se vain keskittyy turistiin (Urry 2003, 13-14).

Valokuvauksen merkitys turismin kehityksessä on myönnetty. Jos sitä ei olisi keksitty, nykyaikainen turismi näyttäisi aivan toisenlaiselta eikä nykyajan globaalia turismiteollisuutta luultavasti olisi olemassa lainkaan. Valokuvaus on näyttänyt, mitä pitää nähdä ja mitä pitää tuoda matkalta mukanaan. Se on tehnyt joistain kohteista merkittäviä ja muotoillut matkan sellaiseksi, että se koostuu yhdestä hyvästä tavasta tallentaa se filmille.

Kamera tallentaa luonnon, yhteiskunnan ja ihmiset konkreettiseen muotoon, jota voi kosketella ja muistella. (Urry 2003, 14.)

Kulutus

Turismi liittyy moderniin kulutukseen. Siinä on havaittavissa Campbellin idea siitä, että modernina aikana yksilöt saavat nautintoa paitsi itse tuotteiden valitsemisesta ja ostamisesta, myös niiden ajattelemisesta ja niistä haaveilusta. Tätä kutsutaan moderniksi hedonismiksi. Päinvastoin kuin perinteisessä hedonismissa, mikä perustuu puhtaisiin aistinautintoihin, modernissa hedonismissa ulkoisesti tuotetut tuntemukset eivät ole merkittäviä, vaan nautintoon tarvittava stimulaatio saadaan tunteista mielikuvituksen avulla. (Campbell 1990, 60-76.) Moderni kuluttaja etsii nautintoa kuvitelluista kokemuksista, joita hän muodostaa tuotteisiin liittyvistä merkityksistä. Hän kyllästyy nopeasti vanhoihin tuotteisiin, koska uudet ja oudot tuotteet mahdollistavat uusien, kuvitteellisten nautintojen maksimoimisen. (Campbell 1990, 85-90.) Turismissa moderni hedonismi näkyy siten, että mielikuvilla ja uutuudella on tärkeä merkitys matkanautinnon kannalta, kuten myös etukäteen matkasta haaveilulla sekä jälkikäteen sen muistelulla.

Moderni kulutus käsitetään tässä mallissa suhteellisen pysyväksi, mitä se ei kuitenkaan ole. On kommentoitu, että on siirrytty fordismista postfordismiin, jossa massakulutuksesta siirrytään yksilöllistyneisiin kulutusratkaisuihin. Turismin kohdalla tämä tarkoittaa siirtymistä vanhasta turismista, joka sisälsi pakettimatkoja ja tiukkaa järjestystä uuteen turismiin, joka on segmentoitunutta, joustavaa ja asiakaslähtöistä. (Urry 2003, 16.)

Matkustaminen voidaan käsittää bourdieulaisittain makujen ja tyylien erottelijaksi. Ihmiset erottautuvat omalla maullaan, tyylillään ja kulutuksellaan erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin; tätä taustaa vasten voi ymmärtää muun muassa sen, että matkailun ja turismin mahdollisuuden auettua kaikille kansanosille talouskasvun myötä, on ero toisiin ryhmiin tehtävä matkakohteen ja matkustustyylin valinnalla. (Jeisy ja Myllylä 1992, 9; Bourdieu 1984.)

Vieraat ja isännät – turismin antropologia

1970-luvulle asti harvat antropologit osoittivat akateemista kiinnostusta turismiin. Yksi ensimmäisistä antropologisista turismitutkimuksista on Nuñezin vuonna 1963 ilmestynyt tutkimus meksikolaiskylän viikonlopputurismista. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana on syntynyt kokonainen tieteenala tutkimaan turismia. Alkuaikojen vaikutusvaltaisia tutkimuksia olivat Valene Smithin vuonna 1977 ensimmäisen kerran ilmestynyt *Hosts and Guests* (Smith 1989) sekä Dean MacCannellin 1976 ilmestynyt *Tourist*, jossa kehitettiin modernin yhteiskunnan turismiteoriaa. (Stronza 2001, 263-264.)

Turismin tutkimus on tärkeää antropologiassa, koska turismi tapahtuu ihmisyhteiskunnissa ja lähes joka yhteiskuntaa se on koskettanut. Moni antropologi on todistanut turismin ensikäden vaikutuksia kenttätyöalueillaan. Paitsi turismin vaikutusten tutkiminen, on myös sen taloudellinen puoli ollut antropologien tutkimuksen kohteena. Myös vuorovaikutus eri kulttuurien ihmisten kesken on kiinnostanut antropologeja. Pääosa antropologisista tutkimuksista on käsitellyt turistista prosessia, turistivirtaa kehittyneistä paikoista vähemmän kehittyneisiin paikkoihin. Tällainen tutkimus on keskittynyt joko turisteihin(turismin synty) tai paikallisiin(turismin vaikutukset). (Stronza 2001, 264-265.)

Chambers keskittyy teoksessaan ”Native Tours. The Anthropology of Tourism” (2000) turismiin paikallisten näkökulmasta. Turismiteorioita hän esittää olevan kahdenlaisia; sellaisia jotka keskittyvät siihen, miten turistit suhtautuvat matkansa kohteisiin sekä teorit, jotka keskittyvät paikallisten kokemuksiin (Chambers 2000, 18). Chambers on erityisen kiinnostunut turismin seurauksista paikallisille eli turismin harjoittajille, ja siitä mitkä tekijät vaikuttavat näihin seurauksiin.

Stronza ehdottaa artikkelissaan aiempaa monitahoisempaa suhtautumista turismiin. Turismin antropologinen tutkimus tähän mennessä on antanut vain puolittaisia selityksiä, emmekä saa selitystä siihen, miksi ihmiset ja paikalliset yhteisöt sitoutuvat turismiin tietyillä tavoilla ja mitkä todella ovat turismin vaikutukset paikallisyhteisöön. Antropologiassa turistien ja paikallisten pyrkimyksiä ja vaikutuksia tulisi tutkia yhdessä ja läpi turismin kaikkien vaiheiden. (Stronza 2001, 261-262.) Turismia tulisi tutkia molemmilta puolilta; tulevaisuuden antropologisen turismi-tutkimuksen päämäärä on täyttää aukkoja nykyisessä tietämyksessämme, kertoa koko täysi tarina siitä, mitä tapahtuu

vieraalle ja paikallisille matkojen ja kulttuurien välisen viestinnän kaikissa vaiheissa. Tämä on tärkeää sellaisen turismin kehittämisessä, mikä hyödyttää sekä turistia (koulutuksellinen ja kasvatuksellinen näkökulma) että paikallisia. (Stronza 2001, 276-278.)

3. MIKÄ ON KANSAINVÄLINEN TYÖLEIRI?

Kansainväliset työleirit ja KVT

Kansainvälisellä työleirillä 10–20 osanottajaa eri puolilta maailmaa työskentelee kahdesta neljään viikkoa projektissa, jonka paikallinen sponsori on järjestänyt. Näitä leirejä järjestävät muun muassa kansainvälinen järjestö SCI (Service Civil International) ja sen alajärjestöt eri maissa. Suomessa SCI:n alajärjestönä toimii Kansainvälinen Vapaaehtoistyö ry, KVT. KVT:n kautta pääsee perinteisten työleirien lisäksi ETPO (etelä-pohjoinen) -leireille kolmansiin maihin sekä pitkäaikaisvapaaehtoiseksi 3-12 kuukaudeksi (PAVE). (www5.)

Kansainvälinen vapaaehtoinen työ on vapaaehtoista ja palkatonta työtä, jolla ei kilpailla palkatun työvoiman tai julkisen vallan kanssa. Kohteet valitaan niiden sosiaalisen arvon perusteella. Motiivina osallistua leirille on usein halu oppia tuntemaan eri maiden oloja, kulttuureita ja ihmisiä. (Anttila 1998a, 3.) Leiriläinen kustantaa matkansa leiripaikalle sekä maksaa noin 70 euron suuruisen leirimaksun, leiri-isäntä järjestää ruokailun ja majoituksen (www1). Leirejä järjestetään ympäri maailmaa satoja vuosittain, suurin osa niistä Euroopassa (www3).

Kansainvälisen vapaaehtoistyö ry:n työleirit järjestetään yhteistyössä leiripaikan vastaavan eli leiri-isännän kanssa. Kun jokin yhteisö (yleisesti Suomessa leirejä ovat järjestäneet esimerkiksi kansalaisjärjestöt, kyläyhdistykset, vammaisyhteisöt ja kunnat) haluaa järjestää leirin, se ottaa yhteyttä KVT:hen ja saa alustavan leirikyselyn, jonka avulla voi pohtia leirin yksityiskohtia. (www6.) KVT välittää vapaaehtoiset leireille muiden SCI:n alajärjestöjen kanssa ja hoitaa tiedotuksen vapaaehtoisille ja järjestävälle organisaatiolle (www2). Suomesta lähtee joka vuosi KVT:n kautta työleirille noin 200 leiriläistä. Suomessa järjestetään 15–20 leiriä joka kesä, ja niille osallistuu noin 200 ihmistä eri puolilta maailmaa. (Syrjälä, Anttila ja Keinänen 1998, 215.)

Työleirien historiaa

SCI ja KVT ovat uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumattomia rauhanjärjestöjä (www4). SCI:n juuret ovat englantilaisten ja amerikkalaisten pasifistien ensimmäisen maailmansodan aikana perustamassa Fellowship of Reconciliation – järjestössä. Tämän järjestön ensimmäiseen kansainväliseen kokoukseen Hollannissa vuonna 1919 osallistui sveitsiläinen Pierre Ceresole. Ceresolen nuorena kokema mystinen uskonnollinen elämys oli johtanut hänet etsimään vastauksia elämän syviin kysymyksiin. Niinpä hän jätti professorin virkansa, lahjoitti suuren perintönsä valtiolle ja lähti kiertämään pennittömänä maailmaa elättäen itsensä ruumiillisella työllä, opettamalla ja toimimalla varsinaisessa ammatissaan insinöörinä. Matkan keskeytti ensimmäinen maailmansota, ja rauhanaate selkiytyi hänelle sodan aikana. Ceresole oli jonkin asteen kansalaistottelematon; asepalveluksen hän tosin vältti lievän ruumiinvamman vuoksi, mutta hän kieltäytyi useaan otteeseen maksamasta sotaveroa, minkä ansiosta hän ei enää saanut professorin paikkaa. Useaan kertaan hän myös ylitti Saksan rajan myös Hitlerin aikana solmiakseen yhteyksiä tavallisiin saksalaisiin. Tästä johtuen hän istui vankilassa kymmenisen kertaa. Jumalan ja omantunnon laki oli hänen mielestään valtion ja kirkonkin auktoriteettia ylempänä. (Saresvuo 1998, 45-46.)

Fellowship of Reconciliationin kokouksessa Ceresole tutustui kveekareihin³, jotka tekivät häneen vaikutuksen aseistakieltäytymisellään sodan aikana. Yhdessä everstiveljensä Ernestin ja englantilaisen Hubert Parrisin kanssa Ceresole järjesti ensimmäisen ”Service

³ Kveekariliike on uskonnollinen yhteisö, joka sai alkunsa 1600-luvulla Englannissa. Tälle *Ystävien uskonnolliselle seuralle* on tyypillistä hartauskokoukset, Jeesuksen opetusten noudattaminen sellaisena kuin ne on merkitty muistiin evankeliumeissa, kirkollisen hierarkian ja uskonnollisen auktoriteetin puuttuminen, kaikenlaisen syrjimyksen vastustaminen ja rauhan puolustaminen. (www10.)

Civil” – nuorisoleirin Verdunin lähellä Esnes’n kylässä Ranskassa marraskuussa 1919. Tällä leirillä rakennettiin uusia koteja hävitettyjen tilalle ja korjattiin muitakin sodan jälkiä. Viiden kuukauden kuluttua leiri jouduttiin kuitenkin lopettamaan, koska kyläläiset halusivat Ranskan entisten vihollismaiden kansalaisten, saksalaisten ja itävaltalaisten, lähtevän pois leiriltä, eivätkä järjestäjät suostuneet tähän. Tätä epäonnistunutta ensimmäistä yritystä seurasi kuitenkin toisia onnistuneita leirejä, esimerkiksi Liechtensteinin leiri vuonna 1928, jossa korjattiin tulvavahinkoja. (Saresvuo 1998, 46.) Ceresole toivoi työleireistä tulevan vaihtoehdon varusmiespalvelukselle (www9).

1920-luvulla leirien parissa työskenteli vain pieni komitea ja yksi osapäivätyöntekijä. Pian tämä ei enää riittänyt, ja vuonna 1930 perustettiin järjestö, Service Civil International. 1930-luvun laman aikana SCI ja kveekarit järjestivät molemmin puolin Atlanttia leirejä, joilla vapaaehtoiset työskentelivät työttömien kanssa. Vuonna 1934 järjestön toiminta ulottui ensimmäistä kertaa Euroopan ulkopuolelle, kun vapaaehtoiset auttoivat Intian Biharin kylien asukkaita korjaamaan maanjäristyksen aiheuttamien tulvien tuhoja. Alusta asti SCI:ssä painotettiin vapaaehtoisia palvelustehtäviä ja kansainvälistä yhteistoimintaa. Toisen maailmansodan aikana leiritoiminta miltei pysähtyi, mutta leiriaate levisi muun muassa Ruotsiin. (Saresvuo 1998, 47.)

Työleiriajatuksen toi Suomeen yhdysvaltalainen Douglas Steere, jota talvisota ja Suomen kohtalo oli koskettanut syvästi (Saresvuo 1998, 13 ja 21). American Friends Service Committee (Amerikan kveekarien Avustustoimikunta, AFSC) toimi Suomessa 1945–1950 kanavana eri tahoilta kerätyille avustuksille. Kahden AFSC:n työleirikesän jälkeen suomalaiset perustivat oman kansainvälisen vapaaehtoisen työleirijärjestön KVT:n vuonna 1947. Sen alkuvuosina AFSC:n tuki oli tuntuvaa ja vaikutti toiminnan luonteeseen. (Saresvuo 1998, 13.)

Alussa leirit olivat kyläleirejä maaseudulla, erityisesti Lapissa ja muualla Pohjois-Suomessa, ja työnä olivat jälleenrakennus ja maataloustyöt. Sodan jälkeen ihmisten auttamishalu oli valtava. (Saresvuo 1998, 24.) 1960-luvulla KVT:n toiminta kasvoi ja yhteyksiä luotiin muihin järjestöihin (Syrjälä 1998a, 86-87). 1960-luvun elintason kasvun ja maaltapaon vuoksi kyläleirejä ei enää tarvittu niin paljoa (Saari ja Salomaa-Hillman 1976, 62). 1970-luvulla leirejä alettiinkin järjestää erilaisissa laitoksissa sekä yhdistysten toimesta. 1980-luvulla muotiin tulivat ympäristö- ja kehitysyhteistyöleirit sekä

vaihtoehtoisissa yhteisöissä järjestettävät leirit. (Anttila 1998a, 4-5; Anttila 1998b, 111; www1.) Alkuvuosina leirejä järjestettiin vuosittain 3-6, 1970-luvulla 6-13, ja nykyään parisenkymmentä (Syrjälä, Anttila ja Keinänen 1998, 193-204).

SCI:hin KVT liittyi vuonna 1981. Leirien lisäksi KVT:llä on paikallisryhmätoimintaa myös Helsingin ulkopuolella, erilaisia työryhmiä, mm. kehitysmaatöryhmä sekä pitkäaikaisvapaaehtoisohjelmia. (Syrjälä 1998b, 120-123.)

Leirien ideologia

Osallistuminen kansainväliselle työleirille tarkoittaa sitoutumista toimimiseen ryhmässä sekä tekemään päätöksiä ja ratkaisemaan ongelmat ryhmässä, osallistumista leiriin kokonaisuudessaan, paikallisen yhteisön arvostamista ja leirin paikan tuntemista tässä yhteisössä, avoimuutta oppimiselle, työn tekemistä ja motivoituneisuutta (www8). Joskus nämä leiri-ihanteet eivät toteudu; ongelmat eivät aina ratkea, joku saattaa lähteä leiriltä kesken pois tai motivoituneisuus ei ole aivan huipussaan.

Ja sit ku siellä oli vähän tulehtuneet välit sillä tavalla ku yks poika ni se oli tullu sinne vaan juhlimaan, se ei oikein ollu kiinnostunu työnteosta, mut se leirinvetäjä ei oikein, ehkä sillä ei ollu oikein mitään työkaluja selvittää sitä tilannetta, että seki vaan raivos sille pojalle ja sitte meidän oli vähän niinku vaikee keskustella siitä että siellä ei ollu mikään hirveen hyvä tunnelma. (02N24).

No me vaan lähettiin [leiriltä kesken pois] ku tuli semmonen olo että ei kyllä jaksaa olla enää [...] mutta en mä sit tiiä, että kyllä sieltä saa lähtee jos on täysikänen pois jos ei se vastaa odotuksia mun käsittääkseni. (03N20).

[...] minusta tuntu siltä että ne ei ollu hirveen sitoutuneita siihen leirihommaan, tai tuli semmonen olo, että ne ei ees ollu tullu sinne sitä työtä tekemään. Jotenki hassua tavallaan, että miten ne sillä tavalla sitte käyttäyty, ja sitte tota niin niin, minä ainaki niin nin tuli semmonen olo että tosi monet on pettyneitä siihen leiriin, ja niin nin yks semmonen saksalainen nainen lähti sieltä etukäteen, se lähti toisen viikon torstaina että pari päivää ois ollu sitä leiriä jälellä, niinku kaks, kolme päivää. Että se sano että se on niin kyllästyny ni ei sen oo mitään järkeä siellä olla, koska siellä ei pystyny tekemään oikein mitään, sitä työtä, ja se nuoriso siellä vaan riehu, niin se ajatteli että parempi lähtee pois. Ja se oli just sen takia, että se oli tosi pettyny siihen leiriin. [...] (08N24).

[...] esimerkiksi, en mä tiedä, siis ne oli, meidän asiakasryhmä oli kehitysvammaiset, ne jopa, miten sanot, kun kerran tulet kehitysvammaisleirille, niin pitää olla sillä tavalla valmis, että tulee myös kehokontakti, ja että ne eivät osaa syödä, ja sillä

tavalla, ja ne [kaksi leiriläistä] oli ne eivät puhuneet, tai siis ne puhuivat kieltä, mutta koska ne kaksi ymmärsivät toisiaan omalla kielellään, niin puhuivat omalla kielellään. Aina kun me halusimme tehdä jotain, ja olisi ollut hyvä jos meitä olisi ollut kirkkoveneellä niin paljon kuin mahdollista, ja ne aina olivat jossain, ehkä internetin, kun täällä Suomessa sai ilmaiseksi, niin ehkä se oli parempi kuin olla aktiivinen leirin jäsen tai jotain. (11N23).

Työleirit tuovat yhteen kulttuuritaustoiltaan ja elämäntilanteiltaan erilaisia ihmisiä, jotka käytännön työn kautta tutustuvat toisiinsa ja paikallisiin ihmisiin. Näin KVT pyrkii ruohonjuuritasolla edistämään rauhaa ja keskinäistä suvaitsevaisuutta. (www1.) Leirit tarjoavat yksilöille mahdollisuuden yhdistää voimansa ja tunnistaa ongelmia, jotka liittyvät globaaliin tulevaisuuteemme. Vapaaehtoiset tekevät näin maailmanlaajuista rauhantyötä. (www7.) Edistävätkö leirit leiriläisten mielestä rauhaa?

No kyl mä uskon että siellä, tai kyl mä luulen et se edistää, koska vaikka jos ois vaan kaks viikkoo ulkomailla, kyllähän se niinku tapaa niitä tyypejä siellä, ni sitten niinku. (01N24).

Mut toisaalta se on mun mielestä niinku yks tärkeimpiä asioita noissa leireissä, ku jos aattelee että KVT on rauhanjärjestö, että miks se, että vaikka noita leirejä on ihan eri teemoista, mikä mikä niissä ois joku yhteinen lanka joka edistäis rauhaa, ni kyllä se on mun mielestä se, niinku ihmiset jotka tulee eri maista, eri kulttuureista, ikäryhmistä ja taustoista, ni niitten niinku kohtaaminen ja että ne tekee työtä yhdessä, miten se nyt sitte sujuuki [...] (02N24).

No siitä [rauhanedistämisestä] on just keskusteltu KVT:ssä aika paljo. Ku se lähti ihan konkreettisena rauhanjärjestönä, että kirjaimellisesti korjattiin sotien aiheuttamia vaurioita. Että onks ne kaikki leirit nyt ihan tosissaan että edistääkö ne rauhaa. Musta siinä on toisaalta se niinku toi yksilön läheinen ja ryhmän toimintaan liittyvä aspekti, sitte osa niistä leireistä kirjaimellisesti liittyy rauhaan tai muuhun tämmöseen. Mut on siellä myös semmosia leirejä, jotka ei muulla ku sillä yksilö- ja ryhmätasolla ni edistä enää sitä rauhaa. Että se on niin laajentunu, että niitä leirejä on niinku joka lähtöön. (02N24).

[...] Silleen [edistää rauhaa] niinku muuki matkailu oikeestaan. Ku tutustuu. (03N20).

Mmm, no siis kyllä mun mielestä siinä mielessä, että meilläki oli kauheen monesta eri maasta ihmisiä ni kyllähän se nyt tietysti, että jos on vaikka jotain semmosia ennakkoluuloja että meiänki leirillä oli yks Serbiasta, ni kieltämättä ne niinku kuvat mitä Serbiasta nyt on suomalaisilla ni ne on jotain semmosia että se paha osapuoli siinä sodassa tai jotain muuta sellasta. Niin tietysti jos tapaa semmosen ihan tavallisen serbialaisen tytön, joka on eläny sen sodan, ni kyllähän se pistää sitä uuteen perspektiiviin. Mutta tietysti kaikenlainen kansainvälistyminen, se että tapaa ketä tahansa mistä tahansa niinku kansallisuuksia ja muuta. Ni kyllähän se edistää

sitä ja ymmärtää että ihmisiähän ne on ne muutkin. Että ei se niinku, en mä tiedä, oishan se hienoo jos se edistäis rauhaa, en oo varma edistääkö. (04N24).

No jos, onhan se silleen, on meillä semmosta koulutustaki mukana silleen, että jos aattelis. Luulisin joo, että jos ajattelee että miten paljo noiki perustuu johonki stereotypioihin sitte nuo, tommoset, ei niinku ehkä niin. Mutta monilla ihmisillä on aika ahtaita näkemyksiä ja sen perusteella ne perustelee jonku vihamielisen suhtautumisen johonki muuhun tai joittenki tiettyjen väkivaltasten asioiden hyväksymisen, ni kyl mä luulen et se siin mielessä, kun kyl tuo purkaa niitä stereotypioita aika pitkälti, että tämmösiä, että varsinki ku kaikki menee sinne töihin ni se muodostaa semmosta maailmankansalaisuutta kyl aika tehokkaasti, että on tosi vaikee ymmärtää et miks niinku jos ajattelee ihan yksinkertasia tämmösiä juttuja, niin siihen se mun mielestä kyllä vaikuttaa. Mut sit se että miten se vaikuttaa rauhaan, niin se sitten. Kyllä se tommosista pienistä asioista sit taas lähtee. Että ku aattelee nykyajan sotia, jotka perustuu tollaseen tosi yksilmäseen ajatteluun, niin tosi vaikee kuvitella ketään niistä leiriläisistä perusteleen mitään tollasii, että meidän täytyy nyt hyökätä Irakiin, niin tollasta mä en usko että ois käyny jos ois joku niistä leiriläisistä ollu siellä, et siinä mielessä kyllä ehkä avartaa. (10N22).

[...] en minä voisi koskaan olla se propaganda, koska ei se [rauhanedistäminen] ihan ensimmäinen ajatus ole. Oikeasti en koskaan tuntenut itseäni rauhan levittäjänä, ei. Mun mielestä se on semmonen, itse se työ, semmonen kahden [osapuolen] sopimus siitä, että molemmilla sitten on työtä [...] (11N23).

Leirin ihmiset

Leiriläiset

Perusleireille voivat osallistua kaikki yli 18-vuotiaat; tavallisesti suurin osa leiriläisistä on 20-25-vuotiaita ja samasta maasta ei oteta kuin korkeintaan kaksi leiriläistä kansainvälisyyden takaamiseksi.

Joo, no meillä oli sillai, yks oli vähä vanhempi. Mutta siinä 21-25 oli silleen aika tarkka jakauma. [...] (05N24).

[...] he oli tollasia vähän päälle parikymppisiä[...] (07N43).

[...] siellä tais vanhin mies olla Saksasta ja se oli ehkä joku nelivitonen, ja sitte taas nuorimmat oli jotain, onko se nyt kaheksantoista se ikäraja, että jotain parikymppisiä oli kyllä aika paljo.[...] (06N27).

Usein leiriläiset ovat korkeakouluopiskelijoita tai muuten korkeasti koulutettuja. Tämän voisi kuvitella vaikuttavan leirin tunnelmaan siltä osin, että mahdolliset kulttuurierot

tulevat pienemmiksi leiriläisten kuuluessa samaan sosiaaliseen ja koulutukselliseen ryhmään. Williams kuvailee ekoturisteja suhteellisen vaikutusvaltaisiksi, hyvin koulutetuiksi ja ympäristötietoisiksi (Wearing 2002, 50; Williams 1990, 85). Heillä on korkea tulotaso, kolmannen asteen koulutus, kiinnostus ja tietämys ympäristöasioista, halu matkustaa pienissä ryhmissä ja halu oppia luonnosta (Wearing 2002, 50; Eagles et al. 1992). Tämä pätee jossain määrin työleiriläisiinkin, tosin heillä ei opiskelijoina ole hyviä tuloja.

[...] Kyllä siellä oli useimmat jostain ei nyt välttämättä kaikki jostain yliopistosta. Ehkä se on sekin ku kieliä. Että sinne lähtee semmoset joilla on englantia aika vahva. Niin sitten ei ehkä uskalla jos ei oo ollu sellasta lukijatyyppiä ikinä ni sitte jos ei hallitse, ni voi olla korkea kynnyksen lähtee. (03N20).

[...] Musta tuntuu että enemmistö on just sellasia parikymppisiä opiskelijoita [...] (05N24).

[...] Ja lähinnä kaikki oli, tai en muista oliko kaikki, mutta tuommospäisiä korkeakouluopiskelijoita, tai sitte muuten vaan korkeasti koulutettuja, jotka on töissä. Että eipä siellä hirveesti muunlaisia ollu. (08N24).

No kylläpä ne oli just sellasia nuoria jotain korkeakouluopiskelijoita, mut itse asiassa se oli aika yllättävää että ne oli hyvinkin nuoria, että mä olin sieltä vanhimmasta päästä. Että se oli mun mielestä aika jännää. No yks oli semmonen joka oli vasta lukiosta päässy mutta noin muuten ni kyllä ne oli semmosia korkeakouluopiskelijoita. (04N24).

Suomessahan sanotaan KVT:llä, ne aina sanoo, että se on vähän päälle parikymppinen, yliopistossa opiskeleva tyttö, että mä oon varmaan aika perus semmonen, mutta se on kyllä muuallaki vähän silleen että yliopistossa opiskelevat on niinkun, aika usein se enemmistö siellä, mutta se taas että minkälaisia ne on ihmisinä niin nin.. [...] (10N22).

Usein korostettiin iän ja koulutuksen samankaltaisuudesta huolimatta kuitenkin sitä, että työleiriläiset olivat hyvinkin erilaisia ihmisiä.

[...] voi hyvän aika miten erilaisia ihmisiä siellä on, huh huh. Että ei näköjään voi yhtään yleistää että minkälainen ihminen lähtee että ehkä voi sanoa että ihminen joka on kiinnostunu, utelias. Mut toisaalta mä oon tavannu semmosilla leireillä ihmisiä jotka on ujoja ja jotenki rajottuneita. [...] mun kaikilla leireillä on tuntunu että ihmiset on niin erilaisia että miten niinku, tääki on ihan omituista, me tullaan es toimeen. (02N24).

Kyl siellä käy niin monenlaisia että ei sitä niinku mun mielestä voi sanoa että vaan hippejä tai jotaki tai sillä tavalla yleistää niin ei pysty. Että siellä oli vaikka

mimmosia, että joku työtön oli ja joku oli jossain taidekoulussa ja sit oli vanhempia ihmisiä, yks oli 35 ja sit oli jotain parikymppisiä oli siellä kanssa ja silleen että eiköhän siellä käy vaikka minkälaisia ihmisiä mun mielestä. (01N24).

[...] Varsinki siellä Ruotsissa oli tosi erilaisia, et tota, siellä tais vanhin mies olla Saksasta ja se oli ehkä joku nelivitonen, ja sitte taas nuorimmat oli jotain, onko se nyt kaheksantoista se ikäraja, että jotain parikymppisiä oli kyllä aika paljo. Ja jotkut oli silleen että oli kaverin kanssa, ja jotkut oli ihan yksin liikenteessä, ja tota niin ni. Mun mielestä oli aika erilaista porukkaa. (06N27).

Leirinvetäjät

KVT etsii ja kouluttaa leirille kaksi vetäjää. Leirinvetäjä on periaatteessa yksi leiriläisistä. Varsinkin leirin alussa hänellä on tärkeä rooli ryhmän yhteishengen luomisessa. Leirinvetäjä varmistaa myös, että erilaiset käytännön asiat saadaan toimimaan ja pulmat selvitellään. (www2 ja www3.)

Siellä oli ihan selkee se, että siellä oli se autokuski ja sitte se leirinvetäjä. Niin nin, ne tiesi mitä tehdään. Ei me muuten siellä oltais mihinkään osattu, eikä oltais osattu alottaa töitä. Että siellä oli pakko olla se. (06N27).

Ne oli varmaan tällasia järjestön paikallisaktiiveja, että ne tavallaan huolehtivat siitä että niinkun viestintä leirin ja lastenkodin välillä pelas, että musta tuntu että varsinki lastenkoti otti näihin SCI-aktiiveihin yhteyttä, ja ne otti sitten yhteyttä meihin, että jonku verran oli sitten sitä että leirinvetäjät suoraanki kommunikoi siihen lastenkotiin päin, mutta ei toisinpäin kovinkaa paljo. Muistaakseni. (07N43).

Leirinvetäjä toimii ikään kuin välittäjänä leiri-isännän ja leiriläisten välillä ja asuu useimmiten leirimaassa. Leirinvetäjänä ollut haastateltava kertoo tehtävästään.

No etukäteen meidän piti selvittää siitä leiristä kaikki yksityiskohtia että me saatiin ne sekä sinne leirikirjeeseen että itellemme selviksi. Leirikirje lähtee niinku leiriläisille etukäteen. Kaikki saapumisohjeet ja kaikki että mitä siellä tehdään ja sit piti vähän päässään miettiä sitä ohjelmaa, ois pitänyt miettiä enemmänki koska me ei itse otettu mukaan mitään materiaalia niinku Suomen pakolaistilanteesta ja maahanmuuttajista näin, me ajateltiin että onhan siellä keskuksessa sitä. Mutta sitten me todettiin siellä keskuksessa, meillä ei ees ollu aikaa suunnitella oikein semmosta siellä ja sitte ois pitänyt vaan kaivaa jostain internetistä. Ni sit jäi vähän vähemmälle semmonen niinku opinto-osuus siinä. Et se jäi vähän harmittamaan, ois pitänyt tajuta suunnitella sitä etukäteen vähän enemmän. Sit siellä paikan päällä, siellä oli yllättävän paljo sitä käytännön tekemistä, että tuntu että se oli koko ajan vaan semmosta että sun pitää saada avaimet tuonne ja nyt me käyään kaupassa ja mitä sä haluat multa ja sää haluat pyörän työkaluja ja niinku. Siellä oli aika paljon sitä järjestämistä, joka johtu tietysti siitä, että se on laitos, [pakolaisten vastaanottokeskus] ihmiset ei pääse niinku ovien

läpi ilman avaimia, kaikkeen pitää olla koko ajan lupa ja et se johtu tietty siitäki että myös ne asukkaat kyseli meiltä koko ajan kaikkia asioita. (02N24).

Paikalliset

Paikallisiin kuuluvat leiri-isäntä sekä leiriä järjestävän yhteisön tai järjestön muut jäsenet tai työntekijät. Se, miten paljon paikalliset osallistuvat leiriläisten toimintaan, vaihtelee paljon.

Siellä maatilalla me oltiin lähinnä keskenämme sen maatilalan emännän kanssa, joka oli tosi sydämellinen ja mukava [...] siellä [Saksassa] me oltiin lähinnä muutamien sen, mikä KVT:tä vastaa se järjestö, niin tavattiin jotain sen järjestön ihmisiä, öö tavattiin jotain ihmisiä jotka kävi pitämässä meille niitä opintopiirejä, ja sit siellä keskuksessa oltiin muutaman keskuksen työntekijän kanssa aika tiiviisti, että ei juurikaan niiden keskuksen asukkaiden kanssa. Mut ei oltu juurikaan vapaa-ajalla noitten ihmisten kanssa. [...] Tuolla [Suomessa] me oltiin tosi paljon niitten työntekijöitten kanssa, että ne teki kyllä ylityötuntejaki, ja niitten asukkaiden kanssa, jotka oli tietty ympäri maailmaa. Ja myös silleen se herätti myös se leiri huomioo siellä pikkupaikkakunnalla silleen että lähinnä oltiin ku oltiin esittelemässä sitä keskusta semmosella torilla niin ihmiset kävi juttelemassa. (02N24).

[...][Iso-Britanniassa] Se oli niinku sellanen paikallinen organisaatio joka sen järjesti, ja ne kuljetti meitä sinne työpaikalle ja sieltä oli tietenki kaikki työkalut järjestetty, ja autoa sai lainata niiltä, että haettiin sitte porukalla ruokaa, ja myös niinku iltaohjelmaa oli niinku tosi hyvin järjestetty, että ku asuttiin niin kaukana kaikesta, ni meillä oli sieltä järjestöstä se kuski sitte aina. (06N27).

No tota, ne henkilöt joitten kanssa me oltiin siellä kaivoksessa töissä, ni ne oli siellä paikallispuolella vastuussa, erityisesti se se Pierre joka kävi meidän kanssa myös siellä Alpeilla niillä retkillä, joka oli niinku vakituisesti töissä siinä museoprojektissa, niin hän oli siihen kylän johtoon ja muuhun yhteydessä, jos oli jotain ongelmia niin sitä kautta sai asiansa ilmastua, mut muuten ei ollu pahemmin paikalliset osallisena tässä toiminnassa. (04N24).

Niihin lapsiin, jotka oli Saksassa, niin ei pystytty kovin paljo suhteita luomaan, koska vammaset lapset Saksassa ei puhu muuta ku saksaa, mutta sitte tää nää lastenkodin henkilökunta, niin kyllä neki aika etäiseksi jäi, että sitte oli joitain tämmösiä Saksan SCI:n toimihenkilöitä jotka järjesti meille sitä aktiviteettia ja näin pois päin, niitten kanssa oli enemmän sitä kommunikaatiota. (07N43).

Siellä Norjassa oli sillä tavalla, että siellä oli sen hoitokodin pitäjä, mutta enemmänki me oltiin sen yhen tyyppin kanssa joka oli se puutarhuri, joka vastas niistä kaikista maanviljelyistä. Ni sitte se, ja sillä oli kaks semmosta teini-ikästä tyttöä, ni ne hengas siellä aika paljo. Ja ja, ja sitten siellä oli muitaki vapaaehtosia siellä Norjassa, että olikohan siellä kolme vai neljä ulkomaalaista, jotka oli ihan muuten vaan siellä pitkäaikasena vapaaehtosena, ne oli aika paljo meidän kanssa. Ja sitten oli pari niitä

semmosia vammasia jotka oli, aika paljo meiän kanssa sitten. Semmosia tyypejä siellä oli. Ja [Suomessa] ni, siellä oli niitä kyläläisiä aika paljo. Se yksi se leiri-isäntä oli, ja sitte oli niitä muita kyläläisiä. Yks tyyppi autto siellä ruuanlaitossa, yks nainen, ja sitte oli ne leiri-isännän lapset riehu siellä aina meiän kanssa ja sitte oli yks semmonen Matias joka asu siellä kylällä ja sitte se yleensä teki meiän kanssa siellä töitä. Ketäs muita kyläläisiä siellä oli. Semmosia kaikkia oli, aina pyöri siinä, kun se oli tämmönen kylän keskuspaikka tavallaan, ku siellä oli kahvila ja netti missä pysty käymään ni, ja siellä oli semmosia nuoriaki. Yks poika oli siellä sivarissa, ni sitte se siellä autto meitä, ja yks semmonen tyttö joka opiskeli keittiöalaa, niin se autto ruoanlaitossa, sitte oli pari muutaki semmosta nuorta tyttöä jotka halus olla ulkomaalaisten kanssa. (08N24).

Leirin arki

Työ

Leiri-isäntä maksaa leirikoordinaatiomaksun KVT:lle sekä tietenkin järjestää tehtävän työn leiriläisille. Hän myös vastaa työn mielekkyydestä ja työturvallisuudesta. Projekteja on pääasiassa kolmenlaisia: fyysistä työtä, kuten rakennustyötä, istutusta tai korjausta; sosiaalityötä, usein lasten tai vammaisten parissa; ja work and study –leirit, joilla työ ja opiskelu on yhdistetty. (www3 ja www7.) Suurin osa haastateltavien leireistä oli fyysistä työtä.

[...] siellä Saksassa meidän oli tarkoituksena rakentaa sellasta kivikauden rekonstruktio kylää, se oli semmonen mihin lapset sit pääs tulemaan tutustumaan, ja sytytettiin sitte nuotio siinä [...] Sinne oli tehty sellanen pitkä talo, ja me tehtiin sinne sitte aita sen alueen ympärille, semmosta paaluitaa. Se oli niinku se homma. Ja siellä [Suomessa] me kunnostettiin semmosta [...] kartanon ympäristöä ja sitä tilaa muutenki sieltä niitettiin risuja pois ja sellasta. (03N20).

Se työ oli tota, semmosen vanhan hopeakaivoksen, jonka toiminta on lakannu joskus 1900-luvun alussa, niin sitä nyt entisöidään museokäyttöön, niin siellä, mutta käytännössä se työ oli semmosta niinku kottikärryjen lastaamista hiekalla ja kivillä ja sen karräämistä pois sieltä kaivoksesta, ja sellasta. Että aika semmosta fyysistä. (04N24).

No siellä, siellä tota, Saksassa kunnostettiin, sinne vammasten lasten lastenkotiin tehtiin hiekkalaatikko, ja sitte läheiseen leikkipuistoon tehtiin sellasia esteettömiä leikkitiloja ja sitten [Iso-Britanniassa] kanssa tehtiin jotaki korjauksia siihen vammasten lasten leikkikentälle, ja sitten tää Emmaus [...] niin se oli Chilen Mapuche-intiaanien, että niinku lähetettiin tavaraa sinne Mapuche-intiaaneille, silleen että ihan puhasta kehitysyhteistyöjuttu, ja korjattiin pyörätuoleja ja kaikkee, kaikkee mahdollista tämmöstä. (07N43).

[...]Ja me kunnostettiin luontopolkuja siellä, siellä oli semmoset reitit, että kun siellä oli pensasaitoja joka paikassa ni piti sit semmoset aiat uusia joitten yli pääsi sitten niinku, niitä käyttämällä pääsi sitten kulkemaan niitä luontopolkuja ylittämään ne, tota ni ne pensasaiat. Ja toinen paikka oli [Ruotsissa], kommuunitalon kattoa korjattiin. (06N24).

[...] siellä biodynaamisella farmilla nin päätyöt oli kitkeminen, heinänteko, ne oli ehkä päätyöt, sitte tehtiin yksittäisiä pienempiä töitä niinku kerittiin lampaita ja muuta. [...] [...] Sitten sillon 2003 vuonna siellä [Saksassa] siellä pakolaiskeskuksessa me oltiin aika paljo niinku lasten kanssa. Mee, isoin homma oli että me rakennettiin semmonen takapiha, mikä siellä oli ni se oli tosi ankee, ni sit me tehtiin siitä semmonen puutarhatyyppinen ja tehtiin sinne lasten leikkipaikka ja hiekkalaatikko ja kaikkee. [...] (02N24).

Se on se alue on siis niin sanottuja Sudeettialueita, ja siellä on ollut aikoinaan saksankielisiä asukkaita, siellä on semmosia saksankielisen väestön aikanaan pystyttämiä sellasia muistomerkkejä, aika paljonki, ja sitten ku myöhemmin tsekinkieliset ihmiset on asuttaneet sen, ja ne on jääny täysin hoitamatta, ja niille on jopa tehty ilki-valtaaki niille muistomerkeille, ni me nyt sitte etsittiin niiden jäännöksiä erinäisistä paikoista, pelloilta ja tienvarsilta, ja sitte kunnostettiin niitä ja merkittiin karttoihin ne paikat. Tällasta niinku kulttuurin säilytystyötä. (05N24).

Kaikki on ollu semmosta fyysistä, että se eka leiri oli semmost jotain remontin tyylistä, jotain sementtiä laitettiin ja kitkettiin pihaa ja sellasta. Sitte Ruotsissa oli semmonen ekoyhteisö, jossa oli semmonen kasvihuone, mitä me laitettiin kuntoon, semmosta maalaus, ja maalinraapimista ja sellasta. Sitte me oltiin semmoselle festarilla myymässä kanssa ja tehtiin semmosia leipiä. Sitte Valko-Venäjä oli [...] semmonen kasvitieteellinen puutarha, niin siellä, periaatteessa meidän ois pitäny tehdä siellä noita semmosia puutarhahommia, se oli se virallinen työ, mutta aika vähiin se sitte jäi loppujen lopuksi. Et siellä ei sitte oikein tehty sit mitään. (10N22).

[...] Me oikeesti rakensimme lasten leikkipaikka, ihan oikea kunnan työ, myös porasimme betonia [...] Se toinen oli semmonen ihan kuin tämä suomalainen paikka oli entisessä Itä-Saksassa toimintapaikka, jossa perinteisellä tavalla korjattiin vanhalla tekniikalla rakennukset, ja plus siellä oli myös joku viikonloppu lapsille. olimme viihteenä niille ja jotain. Se kolmas, Suomessa oli ää, kehitysvammaisten kanssa, se neljäs Venäjällä oli [...] se on ollut eniten semmonen ympäristöhoito, hoidimme ympäristöä [...] (11N23).

Majoitus ja ruokailu

Majoituksen ja ruokailun kustantaminen kuuluu leiri-isännälle; majoitus on usein makuupussi- ja patjamajoitus ja ruoan leiriläiset tekevät vuorollaan itse tai se järjestetään leirin takana olevan yhteisön toimesta (www3).

Siellä farmilla me yövyttiin sillä maatilalla ja siellä kuten kaikilla muillaki näillä leireillä laitettiin yhdessä ruokaa sillä tavalla että joka päivälle valittiin kaks ruoanlaittajaa, vuoroteltiin niitä sillä tavalla. Siellä [Saksassa] me oltiin saatu käyttöömmä semmonen vanha päiväkotij ja tuolla pakolaiskeskuksessa, ni siinä pakolaiskeskuksen pihassa oli semmonen rakennus, ni me asuttiin siellä. (02N24).

No tota, öö, siellä Saksassa oli vähän köyhänlaisesti järjestetty suoraan sanoen, me majotuttiin sellasissa teltoissa, joissa oli niinku muovinen se päällinen valkonen telta, ja sitte oli semmoset puut, joitten päällä oli heiniä, ja sitte niitten päällä nukuttiin siinä laitettiin makuupussit ja jotkut alustat. ja. Se oli vähän ikävä siinäki mielessä että mulla oli liian ohut makuupussi ja sitte sieltä ei meinannu alussa ees minkäänlaista huopaa tai lämmikettä herua että heillä kyllä oli mutta niitä ei ois haluttu antaa sinne heiniin. Sitte oli ihan kamalan kylmä.[...] Ja sitte ruokailu ni no sitte loppuvaiheessa [...] mutta ni me lopulta saatiin sitte kauheen kapinoinnin jälkeen ni syyä siellä päärakennuksessa, missä ne leiriläiset [lapset] yleensä aina vaan söi. Sitä ennen meidän piti syyä semmosessa yhdessä teltassa joka oli niin täynnä karpäsiä, että en oo ikinä nähny. Se oli ihan järkyttävää että ku sinne meni ni puuuuh, sieltä pöllähti aina joka tasolta ilmaan niitä. Mutta se oli sitte ihan kiva ku me päästiin sinne päärakennukseen ni se siitä sitte suttaantu. [...] (03N20).

No tota, me nukuttiin semmosissa teltoissa. Ja sitte ruoanlaitto oli myös semmosessa teltassa, mut tää yks vapaaehtonen tää niinku tän järjestön puolesta tullu henkilö tää Louise ni laitto sen ruoan, että me ei laitettu ruokaa muutaku autettiin kattamaan pöytäjä ja tälleen. Ja että sitte myös se Louise toi sen ruoan meille sinne kaivokselle, koska me ei oltu ihan siinä kaivoksen vieressä majottautuneina, että sinne piti mennä autolla. (04N24).

Joo, me nukuttiin siskonpedissä koulun jumppasalin lattialla, ja tehtiin vuorollaan oli keittiövuorot kaikilla. Tehtiin itse ruoka. (05N24).

[...] Siinä ja sit siellä [koulun yhteydessä] oli tilat, semmonen iso talo, siellä oli yläkerrassa nukkumatilat ja peseytymistilat ja alakerrassa oli oleskelutila ja keittiö. (06N27).

Aa, Tanskassa minä olin ihan säikähtänyt miten paljon voitais syödä, miten paljon eri aineksia on olemassa! Rikas leiri, tai ainakin se on se elämäntapa [...] Saksassa myös erittäin hyvä, siellä oli erittäin hyvä se, että me järjestettiin semmosia siis kansallisiltoja, että tehtiin ruokaa. Aina se oli teatraalista, se oli kiva, että se oli aina koko illan se kesti, ei ollut vain ruokaa, mutta aina jotakin. Ei ollut semmoista että pakotti toista, se oli niin luonnollista ja niin hauskaa. Suomessa me tehtiin ruoka itselle, ja siellä ilmeisesti syötiin todella pahasti meidän budjetti. Mutta se on taas se, että aika paljon oli taas ihmisiä itämaista, elikkä niille kaikki sivuruoka vaikutti liian kallista, koska Suomi on kallis maa, elikkä niin, että ihmiset ajatteli että koska on kallis, ja ei oo kunnon budjetti [...] (11N23).

Joillain leireillä rajoitettiin ruoan määrää, mikä varsinkin fyysistä työtä tekeville tuntui käsittämättömältä. Myös toisella leirillä ruokaa oli monien mielestä liian vähän.

[...] Ja sitte ku meille ei ruokaa annettu siellä, siis kyllähän mulle riitti sillä tavalla ku on tyttö ni ei tarvi syyä niin paljo, mutta monilla pojilla oli, varsinki ku se on vielä vieras ruokakulttuuri siellä. Ni esimerkiks ne ois halunnu leipää syödä sillä tavalla niin paljo ku napa vetää, että ku se oli ainut semmonen mikä maistu hyvältä ja ku siellä oli tosi erilaiset ruuat. Ni sitte ku sitä rajotettiin ni se oli vähän että voi luoja, että ku täällä ihan niska limassa työskennellään, ni se oli vähän harmi. [...] (03N20).

[...]joku otti esille että se ruoka on niinku riittämätöntä, että me saatiin semmonen periaatteessa semmonen salaattilounas, ja ihmiset oli sitä mieltä että se on liian vähän, koska se työ on niin fyysistä ettei sitten jaksanu tehdä mitään.[...] (04N24).

Tässä luvussa olen selvittänyt, mitä kansainvälinen työleiri tarkoittaa sekä käsitellyt leirien historiaa ja leirin elämää yleisesti. Leirit järjestetään yleensä yleishyödyllistä tarkoitusta varten sekä niillä tehdään fyysistä työtä. Leirin maailmaan kuuluvat niin leiriläiset, leirinvetäjät kuin yhteisön paikalliset jäsenetkin. Kun perusasiat leireistä ovat selvillä, voidaan siirtyä tarkastelemaan leiriä turismina.

4. VAKAVAA VIIHDETTÄ

Ihmisiä motivoivat leirille erilaiset tekijät. Stephen Wearingin mukaan vaihtoehtoiseen turismiin liittyy lähtemättömästi kolme elementtiä: ekoturismien, vapaaehtoisuuden ja ”vakavan loman” elementti (2002, 23-24). Näistä ekoturismi on keino edistää luonnon hyvinvointia suhteellisen eristyneillä tai suojelluilla luonnonalueilla (Wearing 2002, 47; O’Neill, 1991). Vapaaehtoisuus taas ilmentää turistin halua auttaa ja tarjota työpanostaan (Wearing 2002, 51; Beighbeder 1991, 109). Vakavan loman ulottuvuus taas käsittää turistin omat toiveet luonteensa kasvattamisesta ja matkustamisesta, jolla on tarkoitus (Wearing 2002, 53; Foucault 1983, 115).

Suurimmalla osalla leiriläisistä on useita, niin vaihtoehtoisen turismin kuin ”massaturisminkin” motivaatioita lähtiessään leirille. Halutaan matkustaa, mutta samalla halutaan myös matkustaa jostain syystä, halutaan tehdä vapaaehtoistyötä, mutta myös tutustua erilaisiin ihmisiin. Jotkut olivat valinneet leirinsä siellä tehtävän työn mukaan, jotkut kohdemaan perusteella. Motiiveja on monia ja niiden tärkeysjärjestys on eri ihmisillä erilainen. Tässä luvussa selvitän, miten työleirin voi yhdistää vaihtoehtoiseen turismiin ja rituaaliin; lyhyesti käsitellään myös työleiriä massaturismina.

Vaihtoehtoinen turismi

Ekoturismi

[...] halusin tehdä jotain luonnonläheistä työtä. [...] (06N27).

Yhdysvaltojen ekoturismiseura määrittelee ekoturismien ”vastuulliseksi matkusteluksi, joka suojelee luonnon ympäristöjä ja ylläpitää paikallisten ihmisten hyvinvointia” (Wearing 2002, 47; Ecotourism Society, 1992, 1). Ekoturisti matkustaa jonnekin juuri kokeakseen luonnon ympäristöä; tämä siis on matkan tarkoitus ja keskeinen asia (Wearing 2002, 48; Jennifer ja Smith 1991, 2). Ekoturismien elementti löytyy myös joistakin työleireistä työn muodossa, ja myös yhden leiriläisen motivaatiosta.

Että ehkä se johtu siitä työn luonteestaki, että ku hakeutu semmosiin hommiin, että kuitenkin. Että halusin tehdä jotain luonnonläheistä työtä. [...] Kyllä jos mää ite oon

lähössä työleirille ni. Mua harmittaa vieläki ku mä en hakeutunut Romaniaan hoitamaan tai tekemään tällasta pienoismallia tota niin nin. Siellä oli joku tämmönen kilpikonniin suojelualue, niin siinä jotain tällasta, hoitamaan niitä, että mä oisin oikeesti halunnu tehdä jotain tämmöstä kunnon luonnonsuojelutyötä, niin nin en sitte kuitenkaan, ei ollu varaa lähteä sinne. (06N27).

Ekoturismin suosion kasvun syyksi on esitetty urbaanin elämän paineita; ihmiset etsivät yhteenkuuluvuutta luonnon kanssa ja haluavat oppia luonnosta (Wearing 2002, 48; Ceballos-Lascurain 1990, 1). Siihen sisältyykin vahvasti myös opetuksellinen näkökulma (Wearing 2002, 49). Ekoturismi on suojelulähtöistä ja pyrkii siihen, että ihmiset kokisivat luonnonalueet ja paikalliset yhteisöt itse, ensikäden kokemuksen kautta, ja että he tätä kautta olisivat kiinnostuneempia suojelemaan näitä kohteita (Wearing 2002, 48; O'Neill 1991). Ekoturismi edistää kunnioitusta kulttuureita, perinteitä ja luonnon ympäristöä kohtaan ja tätä kautta näiden suojelua, koska ihmiset yleensä suojelevat sitä, mitä kunnioittavat (Wearing 2002, 49; Richardson 1991, 244). Vaikkei leirien aiheena olisikaan luonnonsuojelu, ne kuitenkin uskoakseni edistävät kunnioitusta kulttuureita ja perinteitä kohtaan; leiriläiset pääsevät syvällisemmin tutustumaan paikallisten ihmisten elämään toisessa maassa, mikä antaa erilaisen elämyksen kuin pelkkä turistimatka.

Vapaaehtoisuus

[...] Mut ku tekee työtä, mutta ei saa siitä mitään takasin ku tollasta hyvän mielen, niin saa tosi hyvänki elämyksen, että kaikki ei välttämättä perustu siihen rahaan, se on kyl, semmonen suuri elämys, minkä takia menee aina takasinki sinne todistamaan itteelleen uudestaan, että kyllä se kannattaa. (10N22).

Vapaaehtoisuus- elementti kuuluu vahvasti vaihtoehtoiseen turismiin. Vapaaehtoinen on henkilö, joka tarjoaa palveluksiaan, aikaansa ja taitojaan hyödyttääkseen toisia ja samalla oppii itse, saa ystäviä ja kokee seikkailuja (Wearing 2002, 51; Beighbeder 1991, 109; Gillette 1968). Vapaaehtoisuus hyödyttää niin turistia kuin paikallista yhteisöä; turistit usein käyttävät hankkimaansa tietoa hyödyksi urallaan; paikallinen yhteisö saa tarvitsemaansa apua (Wearing 2002, 51). Myös työleiriläisten keskuudessa vapaaehtoisuus ilmeni yhdeksi motiiviksi osallistua, eikä työleirityötä välttämättä mielletty sellaiseksi kuin ”työ” yleensä.

No ite muutenki sillon ku läksin sinne eka leirille ni mä olin ruvennu niinä vuosina kiinnostumaan vapaaehtoistyöstä ja jotenki sen merkityksestä ja niinku semmosista teemoista minkälaisilla leireillä oon käyny, et oon kiinnostunu just

luonnonmukaisesta viljelystä ja maahanmuuttajateemoista ja mille leireille vois hakee niinku ympäristöteemoista ja tämmösistä.[...] mulle on aina tärkeätä se projekti, että esimerkiksi noissa maahanmuuttajateemoissa kiinnostaa tuoda jotain semmosta solidaarisuutta, solidaarisuuden tunnetta niille ihmisille ja oppia niistä asioista. Biodynaamisessa viljelystä minua kiinnosti oppia siitä biodynaamisesta viljelystä sekä käytännössä että teoriassa. No kyllä niinku, mulla aina se motivoi että tuntee sen KVT:n historian ja SCI:n historian, että mistä se on lähteny, että se on ollu semmosta konkreettista rauhantyötä että ihmiset menee rajalinjojen yli, ja sitte on semmosia KVT:n pitkäaikaisia projekteja jotka on lähempänä sitä semmosta. Musta se on tärkeätä tuntee ja ainaki itellä motivoi ku tietää mikä se on se historia ja minkälaisia juttuja on käynnissä. [...] (02N24).

Ne ihmiset oli sen verran erikoislaatusia jo niinkun jo leirille hakeutuessaan pitäny tärkeimpänä kriteerinä sitä että ne tulee just vammasten, vammaisuutta käsittelevälle leirille. Että tota, kyllä ne oli valikoitunu. (07N43).

[...] Ehkä se liittyy ihan elämänarvoihin, että ite pitää vapaaehtoistyötä tärkeänä, ja tota, joskus on vähän huono omatunto ku ei tee enää mitään vapaaehtoisesti, että tota, lähinnä siihen, että se on mun mielestä arvokasta ja tärkeätä työtä [...] (06N27).

Kuitenkin se osa päivästä jolloin tehdään työtä, on niin, minä en koskaan ymmärtänyt että se on joku työ, että ”ootsä hullu, että teet työtä lomalla”. Mutta ei se koskaan tuntunut työltä. Ne työt on ollu mielenkiintosa, elikkä jos ihmiset matkustavat tällä tavalla, mikä se on, maatilamatkailu, jossa ihmiset maksavat siitä että saavat kitkeä peltoa kaks tuntia, niin. [...] (11N23).

[...] ei se kumminkaa mun mielestä semmone työjuttu että mitä mä koen niinku työksi muuten niinku Suomessa.[...] (01N24).

”Vakava loma”

[...] ei oo itsekkäästi lomailemassa vaan voi samalla auttaa muita ja sit siit hyötyy iteki ku saa samalla tutustua siihen paikkaan. Se siinä on ehkä se paras juttu. (10N22).

Kansainvälinen vapaaehtoisuus on vapaaehtoistyötä sisältävää lomaa. Vapaaehtoisuuden avulla voi laajentaa turistista kokemustaan matkustamalla jostakin syystä ja työskentelemällä jossakin yhteisössä. (Wearing 2002, 53). ”Vakavaan lomaan” liittyykin kiinteästi syystä matkustaminen ja altruismi sekä tietynlainen sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman kerääminen itselle altruismin ja vapaaehtoistyön kautta.

Ehkä tavallaan siihen yhdistyy muita asioita, että kyllähän siihen itelläki yhdistyy se että tykkää matkustaa ja se, että ei halua matkustaa silleen muuten vaan, vaan on kiva matkustaa silleen että siinä on jotain järkee. [...] (02N24).

[...] ihmiset haluaa nähdä muita paikkoja ku turistikohteita ja haluaa myös olla hyödyksi jollaki tavalla. Mulle itelle se oli ainaki oleellista että mie en lähe vaan semmosella imperialistihengellä jonneki turistiksi, vaan että mie meen johonki paikkaan jossa mie tutustun ihmisiin ja teen jotaki niitten paikallisten hyväksi, eikä se oo vaan semmosta yksipuolista, tulin tänne ja palvelkaa minua- matkustusta. (05N24).

[...] Että kyllä siinä varmaan on se, että halutaan tehdä jotain hyödyllistä [...](06N27).

[...] se on kokemus sinänsä, tilaisuus hyvän tekemiseen, hyödyksi olemiseen. [...](07N43).

[...] Se oli hyvä mitä tuo Marie sano siellä Saksassa ku me oltiin jo siinä suunniteltu lähtöä, ja sitte ku kaikki oli tosi suivaantuneita siihen [leiri-isäntään] jo siinä vaiheessa, ni se just sano että että ”I’m a kind person who wants to make a donation by working on this camp”, sillä oli just semmonen ajatus, että, tai jotenki että haluaa olla hyvä ihminen tai on hyvä ihminen ja semmonen että tavallaan haluaa jotain lahjottaa tavallaan vaan että [...] (03N20).

[...] tietenki ku nykyään jos käy töissä tai kun käy töissä niin ajattelee, että koko ajan voi tehdä enemmän ja enemmän ja enemmän. Mut ku tekee työtä, mutta ei saa siitä mitään takasin ku tollasta hyvän mielen, niin saa tosi hyvänki elämyksen, että kaikki ei välttämättä perustu siihen rahaan, se on kyl, semmonen suuri elämys, minkä takia menee aina takasinki sinne todistamaan itteelleen uudestaan, että kyllä se kannattaa. (10N22).

Vapaaehtoisuuteen kuuluu lähtemättömästi henkilökohtaisen kehityksen mahdollisuus; monissa vapaaehtoisia välittävissä ohjelmissa yhteisinä piirteinä ovat kulttuurivaihto ja kansainvälinen ryhmäkokemus (Wearing 2002, 52). Tämä toinen ”vakavan loman” piirre onkin vapaaehtoisen näkökulmasta itsekkäämpi. Vapaaehtoiset etsivät toiminnastaan huomattavia henkilökohtaisia etuja, kuten tyytyväisyyttä itseensä ja sosiaalista ja henkilökohtaista hyvinvointia (Wearing 2002, 54; Stebbins 1982). Ainoa motiivi vapaaehtoistyön tekemiseen ei siis ole auttamisen halu ja altruismi vaan myös henkilökohtainen tyydytys ja organisaation huolehdittavana oleminen ovat tärkeitä motivaatioita vapaaehtoisille (Wearing 2002, 55; Independent Sector, 1990; Beighbeder 1991, 106; Tihanyi 1991).

Kun leiriläiset ovat usein juuri nuoria aikuisia, on heille tärkeää oppia tuntemaan itseään ja vahvuuksiaan ja heikkouksiaan. Vapaaehtoisuus tyydyttääkin korkeamman tason tarpeita, kuten itsekunnioitusta, kuulumista johonkin ja itsensä toteuttamista (Wearing 2002, 54; Neulinger 1982, 30). Leirin kautta rakennetaan omaa identiteettiä, kuten muidenkin

turismin muotojen kautta tällä postmodernilla aikakaudella (esim. Herranen 2000). Myös Jeisy ja Myllylä ovat huomanneet tämän saman interrailia tutkiessaan: interrailia voidaan pitää tietoisena sivistyksen ja kansainvälisyyden etsintänä, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman hankintana. He kutsuvat interreilaajaa tyylituristiksi, jolla on tietoa eri turismityypeistä ja halua erottautua ”massaturistista”, olla matkailija-turisti. (Jeisy ja Myllylä 1992, 150-151.)

Tutkimuksissa on osoitettu, että vaihtoehtoiseen turismiin liittyvä henkilökohtainen kehitys on sisältänyt suvaitsevaisuuden ja ihmisten välisten erojen ymmärtämisen lisääntymistä sekä maailmanlaajuisen perspektiivin ja uusien arvojen, uskomusten ja elämäntapojen omaksumista. Tämä näkyy selvästi myös aineistostani. Työleirissä on siis kyse myös itsensä toteuttamisesta, luonteen kasvattamisesta ja uuden oppimisesta, joista vapaaehtoinen mahdollisesti saa taloudellisia, sosiaalisia tai kulttuurisia hyötyjä. Vapaaehtoisuuden myötä henkilökohtainen tietämys on karttunut sekä itseluottamus, itsenäisyys, kulttuurinen tietoisuus ja sosiaaliset kyvyt ovat kehittyneet. (Wearing 2002, 52; Weinmann 1983,16 ja Carlson 1991 sekä Saresvuo 1998, 53 ja www7.) Nämä ”vakavan loman” piirteet koettiin palkitseviksi asioiksi leirissä. Vapaaehtoisjärjestöt pyrkivät kasvatuksellisuuteen; sen kautta selvennetään leiriläisille leirin paikka ja funktiot yhteiskunnassa (Anttila 1983, 57). Monet leiriläiset kokivatkin haasteellisimmaksi asiaksi leirillä juuri toimimisen ryhmässä. Tämä oli hankalaa, koska yhdessä piti toimia vieraiden ihmisten kanssa 24 tuntia vuorokaudessa. Pakoon ei siis päässyt.

Joo, kyl se mulla ainaki avarsi että totta kai ku menee johonki muuhun maahan ni kyllähän se aina semmonen on, jonkilainen juttu että silleen, pieniki matka, ni kyllähän se kasvattaa (01N24).

No varmaan tuollasta niinku, ryhmän kanssa toimimistaitoja, sellasta, se on mielenkiintosta aina seurata että minkälaisia rooleja ihmiset aina ottaa ryhmässä. Ja jos sen tekee tietosesti niin sitte voi miettiä minkälaisen roolin itse haluaa ottaa siinä ryhmässä. Ja jos siinä ryhmässä kaivataan tietynlaista henkilöä ja huomaa sen että se ryhmädynamiikka tarvii jotaki, ni sitte on mielenkiintosta kokeilla tietoisesti ottaa jonku roolin itselleen. (05N24).

[...] Pitkäjänteisyyttä [oppii]. Ja mitä niitä ois semmosia ei-kliseisiä. ”Tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa” vaikka sitähan se on, mutta niinku. Toisaalta myös silleen niinku näkemään että ihmiset on kuitenkin ihmisiä [...] (03N20).

Olen oppinu sen että ihmiset on ihan samanlaisia perustaltaan ja toisaalta näissä just Saksan ja Englannin leireillä, kun ne oli näitä vammaisten parissa olevia leirejä, niin

se vammaisuus yhdistää, vaikkei kieltäkään ole, varsinkin Saksassa ku nää vammaset lapset ei puhunu englantia, ja mulla on saksa mielettömän heikko, niin jotenkin oli kuitenkin sellanen yhteys, ihan suorastaan fyysinen yhteys, että nää lapset tuli halaamaan mua ja ne otti mut yhdeksi heistä, jotenkin täysin absoluuttisen mahtavasti.[...] (07N43).

[...] Oon mä oppinu siellä kestäämään kaikenlaisia ihmisiä, ei tarvii sanoa suoraan ku pääsee kahen viikon päästä eroon kuitenkin. Ku se on niin lyhyt aika niin vaikee sanoo mitä on silleen oppinu, että sietämään niitä ihmisiä, se on kyllä vähän opettanu. [...] koen oppineeni leirillä ainaki suvaitsevuuatta, ja semmosta että ei ota ihteensä aina, että antaa mennä silleen. [...] Mutta se kokemus, että uskaltaa lähtee, niin kyllä se aina kasvattaa, kyllä se siitä sitte lähtee.[...] (08N24).

[...] sopeutuu toimimaan sellasessa ryhmässä, vuorovaikutustaitoja ja semmosta ryhmässä toimimista, että ei silleen voi käyttäytyy ihan miten tahansa, että pitää ajatella niitä muitaki. (09N25).

Ehkä se jäljet mitä jää minussa, että tulee mieleen. Minä voin nähdä elokuvan, tapahtuu ehkä vaan kolme kertaa elämässä, että jostakin elokuvasta ajattelen vielä viikko sen jälkeen vielä että. Leiristä aina ajatellaan niin kauan. Ja ehkä se vielä jos tulee joku henkilökohtainen muutos parempaan suuntaan, suuntaan, jonka kanssa ihminen on enemmän tyytyväinen, hyvä on. [...] se elokuva esimerkiksi, minä aina nään jotain mistä jollakin tavalla tykkään. Joka, esimerkiksi elokuva Puhu minulle, niin että voi sanoa että kolme elämässäni, ei oo niitä paljon. Niin, sillen mulla on aina semmosta, että haluan olla hyvä ihminen, ei vain itselle vaan myös muillekin, että olla parempi, aktiivisempi, huomaavaisempi, ja se leiri oikeasti aiheuttaa sen. Tai aina kun on stereotyyppinen päivä, melkein koko vuosi, usein, niin se on niin eri tilanne. Yhtäkkiä on se äärimmäinen vapaus, mutta myös vastuu itsestä [...] (11N23).

[...] Mutta mitä oikeasti olen oppinut. Vähän semmosta itsetuntoa, ja että minä tiedän vähän enemmän itsestä. Joo mutta, silleen varmasti, mutta ei erikoisvahvalla tavalla, kyllä jotakin, pitää myöntää, mutta aina sen leirin jälkeen, ehkä se tuntuu eniten kun on vuorovaikutuksessa sen eri kulttuurin takia, mutta pitäisi ehkä sanoa, että olen liian heikko yksilö, että aina se kotikulttuuri, tässä vaiheessa Suomi, menee minua yli aina. Että aina se kestää puol vuotta, ja sitten se menee. Se on aina semmonen, että nyt minä rupean, ryhdyn tekemään tätä ja tätä, ja aion olla parempi ihminen, ja sitten [...] (11N23).

[...] tavata uusia ihmisiä, ja varmistaa itelle se tieto, että me kaikki ollaan ihan samanlaisia, mun mielestä. [...] (11N23).

[...] siinä voi testata itteesä ja oppia uutta itsestään, varsinki itsestään, miksei niistä muistaki, mutta itsestään sitä kautta että miten suhtautuu muihin ja yrittää oppia semmosta avoimuutta ja suvaitsevaisuutta ni. (04N24).

No kyllä mun mielestä kaikki kasvattaa, kyllähän siinä niin paljo tulee kaikkee semmosta ettei se oo vaan semmosta helppoo olemista. Kyllä se varmasti kasvattaa

tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Ja miettimään semmosia asioita, kuitenkin siellä tehdään paljon semmosia ryhmäjuttuja että missä on ite hyvä ja huomaa semmosia asioita joita ei muuten tiedostakaan. (02N24).

Työleiriltä sai itselleen tyydytystä ja elämyksiä siitä, että homma oli niin erilaista kuin arkipäiväinen opiskelu tai työ. Myös vaihtunut ympäristö ja vieraat ihmiset saavat leiriläisen irtaantumaa arjesta ja näkemään itsessään uusia puolia. Kun leiriläiset usein ovat opiskelijoita tai ”henkisen työn” tekijöitä, tarjoaa työleiri vastapainon arjelle fyysisen työn kautta. Väitetään, etteivät ihmiset nykyään etsi lomalta niin suurta vastapainoa työlle kuin ennen (etelän rantalomat) vaan koulutukselliset ja kasvatukselliset lomat ovat suosittuja (Urry 1990, 154). Työleiri onkin vähän molempia; sekä rentouttavaa vaihtelua että työtä ja ”vakavaa lomaa”. Tämän puolen leireissä voi yhdistää niin virkistävyyteen kuin henkisen ja kulttuurisen pääoman keräämiseen vaihtelun ja arjesta poikkeavuuden kautta.

Ja se että pysty tekemään jotain niin erilaista, ku varmaan just istuu täällä joittenki koulukirjojen ääressä, ni siellä teki jotain ihan erilaista. Ni pysty osottamaan itelleenki että pystyy sellaseen, mutta toisaalta se toi mieleen senki, että minkä takia sitä tykkää nyt niitten koulukirjojen kanssa. Että sitte ehkä pystyy tekemään jotain muuta työtä ku olla siellä kaivoksessa kuokkimassa. Se oli aika palkitsevaa kanssa. Musta tuntuu että kaikki ajatteli sen leirin jälkeen niin että ihanaa päästä takasin kouluun. (04N24).

Toisaalta siinä on se, että voi päästä tekemään niin monenlaisia juttuja, joita sä et muuten pääse tekeen, että sä voit valita semmosesta listasta, hei mä haluaisin mennä työskentelemään pakolaislasten kanssa tonne Bosniaan, tai mitä vaan voit heittää sieltä. (02N24).

[...] ja sitte ku lähti itse paikalta ja näki niinku konkreettisesti sen mitä oli tehnyt, niin siitä tulee niinku, ku kumminki ku opiskelee vaan ja harrastaa kaikkee teoreettista, ni tuntuu kauheen hyvältä tuommonen että näkee kättensä jäljen jossaki. [...] (05N24).

Kauheen vähä on enää sellasta, mun mielestä nykyään sellasta, että ku siellä on aikaa, niin se se ehkä on, että ku nykyään ei oo, ei oo silleen vaan aikaa olla. Mut ku siellä sitte on, ku on ollu siellä töissä, ni sitte ku ei oo töissä ni ei oo yhtään mitään. Että minusta tuntuu että muutki hakee sitä, ainaki sellaset jotka on kerran ollu, ni sitä tunnetta, että ku opiskelut on, ainaki tälleen ku on ni ne aina vähän painaa siellä, että siellä pääsee vähän eroon siitä. Ehkä vähän samalla tavalla ku lomalla mutta ehkä vielä jotenki kärjistetympin, ku lomalla saattaa kuitenkin ajautua murehtimaan niitä työasioita, mutta ku siellä on se työ, niinku se on se, eikä sitä tarvii yhtään murehtia, ni sit ku ei oo työtä ni se on vielä vahvemmin se ero. (03N20).

On siinä joku semmonen, että siellä voi päästä irti kokonaan siitä arjesta, ja varsinkin ku jos menee yksin, ni siellä voi olla ihan minkälainen vaan, siellä voi olla erilainen ku oikeesti on, siellähän voi ottaa minkä tahansa roolin vaan, siellä voi esiintyä vaikka minkä tyyllisenä, et jos yleensä on jonkilaista ongelmaa siitä, että vetää tietynlaista roolia, tai ei pääse irti jostain niinku oman elämänsä manereista, ni ku menee tollaseen paikkaan, ni siellä voi toimia ihan erilailla jos haluaa. Niinku kohdata itsestäänki uusia puolia. (04N24).

[...] Mutta ihan uskon, että he lähtevät myös ihmisiä, joilla ei ole vahvoja ystävyksiä omassa paikassa, tai että ne etsivät jotakin erilaista, tai haluavat olla ihan toisessa ympäristössä ilman jotain vanhaa naamaa, ovat ihan tabula rasa. [...] (11N23).

Tärkeää leireissä on myös se, että niiden kautta pääsee tutustumaan syvemmin paikalliseen kulttuuriin ja muunmaalaisiin ihmisiin kuin pelkällä turistimatalla. Leiriläiset saavat syvempiä kontakteja verrattuna siihen, että heitä pidettäisiin vain turisteina (Anttila 1983, 105). Tässä näkee kulttuurisen sekä sosiaalisen pääoman keräämisen paikkaan ja ihmisiin tutustumisen kautta. Työleiriltä voi myös saada hyötyä tulevaan työelämään; tässä näkyy taloudellisen pääoman kerääminen leirin avulla.

No kyl mä luulen et se on semmonen hyvä tapa päästä tutustumaan siihen paikalliseen kulttuuriin, semmonen parempi tapa ku ois vaan yksin kiertelis bussilla tai jotaki että. Ja sitte tutustuu tietysti muihin tyyppeihin ympäri maailmaa. Että vaikka mimmosiin ihmisiin voi siellä törmätä. Ja onhan se työki että, on kiva olla jossain työssä se pari viikkoo ja nähä että miten se sitte vaikuttaa siihen yhteisöön ehkä jos vaikuttaa. [...] (01N24).

mikskähan mä ite käyn [leirillä]. Ehkä vaan sen takia ku musta on kiva tutustua kaikkiin erilaisiin ihmisiin. Että ei sillä mitään semmosia hirveen yleviä tarkotusperiä oo, että. [...]Ja sitte ku on niin monta ihmistä, ni kyllä siellä aina on muutama semmonen tosi hyvä, melkein voi sieluntovereita löytää, ainaki pari. Sehän on kauheen kivaa. [...] (03N20).

siellä on erilaisia, eri maista porukkaa, että siitä vois niinku itelleen haalia aika paljon pääomaa kuuntelemalla ja kyselemällä. Koska kyllä mä uskon, no mä tuskin tulen olemaan ikinä missään yrityksessä töissä, tai no ei sitä tiä jos olisinki, että tekisin töitä vaikka japanilaisten kanssa ni kyllä mä ihan hirvittävän paljo paremmin ymmärrän japanilaista kulttuuria ihan jo sen Norikon siellä olemassaolon kautta. [...] se että jos on kiinnostuneita ihmisiä, sellasia niinku muista kulttuureista kiinnostuneita, ja sit just kaikki semmoset ahaa-elämykset, että tavallaan vaikka että kaikki kansanmusiikit on yleensä hirveen samanlaisia keskenään sitte niistä voi löytää jos on jotain musiikki-ihmisiä, ku mä tykkään kauheesti ite, ni sitte voi vertailla just. Ja monilla leireillä on kitara jossain siellä hollilla ni sitte voi soittaa ja laulaa ja mm ja sitte esimerkiks Chloe tykkäs tietysti ranskalaisena ruoasta ja tykkäs laittaa ruokaa ni niitä vertailla kaikkia perinneruokia. Ku neki on yllättävän samanlaisia, että tietyllä tavalla vaikka kulttuurit on hirmu erilaisia, ni ne juuret on

hirmu samanlaiset, että se on kiinnostavaa. Just niinku se turkkilainen kansanlaulu, ni kyllä se oli samanlaista nasaalia mitä suomalaisessaki on. Semmosta vahvaa ja. (03N20).

On varmaan, on varmasti kysymys myös siitä, että mennään tekemään porukassa jotaki, ja nimenomaan tuo kun on erimaalaisia ihmisiä, että halutaan tutustua muista kulttuureista tuleviin ihmisiin just tuolleen työn ohessa jolloin se käy jotenki hirveen luontevasti. [...] ni se että voi löytää ihan mahtavia tyyppejä toiselta puolelta Eurooppaa tai maailmaa, ja jollaki tavalla päästä niitten kanssa samalle aaltopituudelle. Se että se taas niinku todistaa että hyviä ihmisiä on olemassa. (05N24).

[...] jonkilainen erikoisikkuna näihin isäntämaan oloihin jossain tietyssä osa-alueessa. [...] (07N43).

[Miksi ihmiset lähtevät leirille] No tota noin nii, siis lähinnä et tutustuu ihmisiin, että se oli mun mielestä kaikkein tärkeintä, ja että näkee vähän maailmaa ja muita maita, ja varsinki tuolla työleirillä ni pääsee vähän syvemmälle niinku siihen kulttuuriin, mitä nyt ei välttämättä kuitenkaa niin käy, ainakaa siihen paikalliseen, vaikka silleen ajatteli, että jos se ois jääny silleen, että ylipäätään että tapaa ihmisiä ympäri maailmaa ja [...] Mulla nyt lähinnä oli että lähteä kokeilemaan kaikkia asioita, näkemään uusia asioita. Nuo työleirit kuitenkin niin tuntee että ei oo mikään ulkopuolinen turisti sit. On se kuitenkin ihan erilainen kokemus ku menee vaan viikon lomalle vaikka Prahaan vaan (09N25).

No aika moni odottaa että ne saa sieltä kavereita. Se on semmonen, siellä tutustuu vähän erilaisiin ihmisiin. Ja kyl mä ite ainaki odotan, et mä tutustun siihen paikkaan, ja niin varmaan muutki, silleen miettiin semmosta. [...] Ja ehkä ne sosiaaliset suhteet menee siihen aika, aika korkeelle. (10N22).

[...] Minulle se on enemmän semmoista ihmisten ja paikan, siis tunkeutuu paljon paremmin siihen paikkaan kuin turistina. [...] (11N23).

[...] siellä tapas hirveesti semmosia ihania ihmisiä, se oli kaikista suurin rikkaus siinä et semmosii, oli niin mukavia hetkiä yhdessä, niin erilaisten mutta niin ihanien ihmisten kanssa. (04N24).

palkitsevinta on se, että sieltä sai yhen ihan tosi hyvän kaverin, että oon vierailtu hänen luona, ja hän on vierailtu Suomessa ja kirjoitellaan sähköpostia, että on niinku ihan oikee kaveri. (06N27).

Palkitsevaa oli lähinnä se, että tapas niitä ihmisiä, että vähän niinku maailmankuva avartu. Että tuntuu että tulee vähän paremmin ihmisten kanssa toimeen ku siellä on vaikka minkälaisia ihmisiä. [...] (08N24).

[...] Kyl ne liittyy, aluks ne liittyy varsinki siihen et halus tutustua kaikkiin kulttuureihin ja halus matkustaa, ja se on sit sitä. Mut nyt on tajunnu et siitä on hyötyä myös työelämässäki, et se on silleen aika hyvä kokemus ja

monikulttuurisuutta, tämmöstä omaehtoista ulkomailla olemista kait arvostetaan aika paljon. Niin se on sit enemmän ruvennu liittymään kans siihen. [...] (10N22).

Massaturismi ja rituaalisuus

[...] yks poika ni se oli tullu sinne vaan juhlimaan [...] (02N24).

Minä luin siitä Virtasen kirjasta että se on semmonen moderni riitti tai. [...] (11N23).

Leiriläisten motivaatioista löytyi myös silkkaan matkusteluun liittyviä syitä lähteä leirille.

Äm, kyllä mä sen tällä hetkellä pistäsin semmoseen matkustelu-osastoon, mutta se voi kyllä olla että se myöhemmin näyttäytyy eri valossa. [...] mun motivaatio lähtee sinne oli lähinnä se, että mä halusin mennä Ranskaan kesäksi jollain halvalla keinolla, ja mä ajattelin että se on ihan sama mitä työtä mä teen (04N24).

[...] mutta kyllä siinä on varmaan se, että saa pitemmän aikaa olla vieraassa maassa, suht halvalla elää, että ei tartte maksaa kuin ne matkat. (06N27).

[...] ja sitten se on suhteellisen edullinen ulkomaanmatka [...] (07N43).

Varmaan matkustelu. Että kyllähän sillä työhönki vähän [...] Mutta kyllä se tuohon matkusteluun menee ehkä. [...] (01N24).

[...] No minä vaan halusin matkustella se oli semmonen, sattuu olemaan aikaa ja vähän rahaa. [...] mutta niinku sen takia mä oon lähteny sinne [...] että saisin matkustella siellä [...] Että ois pitemmän aikaa samassa paikassa, sen takia mä halusin lähteä työleirille, ku en mä silleen tykkää vaikka interrailille mennä, vaikka en oo kyllä koskaan ollu mutta siellä ei silleen oo hirveen kauan samassa paikassa, minä tykkäisin olla vähän kauemmin. (08N24).

[...] Mutta toisaalta, ei se mitään pysyvää toisaalta tuo, paha sanoa, mutta mun mielestä se on vaan viihde, jolla... en mä tiää, mä vaan tykkään siitä, olla jossain muualla. (11N23).

Massaturismiin kuuluvat suuret matkustavat joukot, lentokone, etelä ja juhliminen sekä rentoutuminen. Tässä mielessä työleirit ovat hyvin kaukana perinteisestä massaturismista. Leiri on enemmänkin tyyliturismia ja suorittamista, josta enemmän seuraavassa luvussa. Joskus leirillä kuitenkin tapaa ihmisiä, joille tärkein asia matkassa on juhliminen; tällöin voidaan kysyä kuinka kaukana leiri onkaan massaturismista. Vastuunsa tunteva leiriläinen tekee työnsä, muttei rentoutumistakaan tietenkään unohdeta; juhliminenhan kuuluu oleellisesti niin matkusteluun kuin liminoiditilaan, missä arkipäivän struktuurit ovat

menettäneet merkityksensä. Leiri voi täten olla ikään kuin massaturismin ja vaihtoehtoisen turismin välimaastossa, eikä se silti ole menettänyt alkuperäistä ideaansa matkasta, jolla on tarkoitus. Yleisesti ottaen leirin kuitenkin mieluummin sijoittaa vaihtoehtoisen turismin kuin massaturismin piiriin. Massaturismin piirteistä leirissä lisää viidennessä luvussa.

Työleiri on riittinä kaksitahoinen; ensinnäkin se on pyhiinvaellusta, matka liminoidiin, ja toisekseen siirtymäriitti. Seuraavaksi käsittelen leiriä rituaalina.

Vapaaehtoisen ja paikallisten ihmisten vuorovaikutus on vaihtoehdoisessa turismissa oleellista. On tutkittu, että yhdessä asuessaan ja työskennellessään ihmiset kehittävät välilleen sellaista ymmärrystä ja ystävyyttä, joka on lopulta paljon tärkeämpää kuin tehtävä työ. (Wearing 2002, 51; Clark 1978, 4 ja 13.) Yhteisöllisyys ja yhteisyys ovat avainasemassa leirin kehittyessä ”riitiksi”. Lomalla on sallittua käyttäytyä vapaammin kuin kotiyhteisössä; tämän aiheuttavat liminaalitila ja communitas, joita käsitellään seuraavaksi (mm. Turner 1977, Selänniemi 1996).

Käsitteenä turismitutkimukseen liminaalisuus on tullut riittien tutkimuksesta. Van Gennepin mukaan siirtymäriitit muodostuvat kolmesta vaiheesta: irtautumisesta (vanhasta ryhmästä), liminaalisuudesta ja liittymisestä (uuteen ryhmään). Liminaalitulassa henkilö on poikkeavassa välitilassa: häneen eivät päde aiemmat eivätkä tulevat käyttäytymis- ja muut säännöt. (Turner 1977, 94; van Gennep, 1909.) Liminaalitulassa sosiaalinen struktuuri menettää merkitystään (Selänniemi 1996, 195). Ollessaan yhdessä tässä poikkeavassa sosiaalisessa tilassa, sen jäsenet kehittävät keskuudessaan ainutlaatuista yhteisyyden ja yhteisöllisyyden tunnetta, jota kutsutaan *communitakseksi*. Communitaksessa kunnioitetaan oleellista ja yleistä ihmisten välistä sidettä, jota ilman ei olisi yhteiskuntaakaan. (Turner 1977, 96-97.) Turismissa liminaalitulaa voisi kutsua liminoidiksi, joka on ihmisten itsensä tuottamaa ja kuluttamaa; liminaalin taas käsitetään olevan anonyymiä ja jumalallista alkuperää (Selänniemi 1996, 196; Turner & Turner 1978, 253). Leirilläkin kehitty eräänlainen siirtymäriittien ja turismin yhteydessä esiintyvä communitaksen kaltainen tila. Leirillä, kuten myös turismin ollessa kyseessä liminoiditulaa korostavat vielä muuttunut paikka ja vieraat ihmiset; kotiyhteisön poissaolo.

Kyllä se, se oli jotenki alusta loppuun tavattoman kodikasta meininkiä, kaikki oli hirveän hyvää pataa keskenään, ja kyllä se vielä niinku kahessa viikossa vielä kehitty semmoseks niinku no jotain. No se on just se että ku lähtee kaheksi viikoksi

tekemään jotaki älytöntä niinku pesemään jotain kiviä hammasharjalla jonneki jumalan selän taa, niin nin sitä kyllä sitä kehittyi semmonen omanlaisensa yhteishenki niitten ihmisten kanssa, ja sitte viimesenä päivänä ni totta kai sitä itkeskeltiin ja halailtiin ja oltiin niin ikävissään. [...] Kyllä siinä muodostu semmonen perheyhteisö jotenki niitten ihmisten kanssa. Että ei siellä oltu ensisijaisesti sitä työtä tekemässä tai työleirillä, vaan se oli enemmän sellanen että me nyt nukutaan yhdessä ja syödään yhdessä ja illalla mennään baariin ja kävellään pimeässä metsässä. Ja se näky lähinnä siinä, että jos jollain on semmonen olo, että ei huvita lähteä mukaan, ja kaikki hirveesti halus suostutella ja ylipuhua sitä mukaan ja haluttiin pitää se porukka koko ajan mukana ettei vaan kukaan ei jää minnekään yksin. [...] No, siellä ei esimerkiks tullu mieleen että ois lähteny vaan jonneki mitään ilmottamatta, että jos meni käymään jossaki yksin ni kyllä sitä niinku tuntu että asiasta pitää tehdä virallinen tiedonanto, että toiset tietää missä on. Ja ei siellä ois niinku muutenkaa voinu tai ei ois halunnukaan alkaa silleen kummemmin sooloilemaan, että kyllä ku siellä oltiin ni tehtiin kaikki yhteisen järjestyksen mukaan. (05N24).

Ei todellakaan ollu [työ tärkeintä leirillä], se oli ne ihmiset, että niitten takia oli hauska olla siellä, työ nyt oli yks lysti silleen. Tai oisha sillä varmasti ollu isompi merkitys jos se ois ollu sitä mitä lähti sinne tekemään, mut ei se nyt tuolla reissulla ainakaa ollu. (09N25).

Mmm, no ei se työ silleen [ollut tärkeintä]. Koska ei sitä työtä ikinä miettiny sen työn tekemisen jälkeen, että välillä tuntu että syöminen oli tärkeintä, et tota, et sitä odotetaan eniten ja siihen panostetaan kauheesti, mut kanssa semmonen että on tultu sinne, että kaikki tulee tosi avoimin mielin aina, että me nyt ollaan tässä ja. Ei mikään ihmeellinen, että vaan ollaan siellä. (10N22).

Ei, se on vain se yhdessäolo [tärkeää, ei työ]. [...] Niin, ja se työ ei ole ensimmäisenä, mutta vain se että voi, sinä olet nyt tavannut puolalaisen, ja puhunut sen kanssa, ja voi miten hauska se on, oikeasti. Se henkilökohtainen kokemus ehkä, aika pienellä ryhmällä kuitenkin. [...] (11N23).

Yhteisöllisyys ja liminaalisuus vaikuttavat osaltaan siihen, että ystävyysuhteitakin luodaan helposti. Seuramatkoilla ulkomailla suomalaisetkin keskustelevat vapautuneesti vieraiden kanssa. Lomalla on sallittua käyttäytyä vapaammin kuin kotiyhteisössä sosiaalisen struktuurin menettäessä merkitystään. (Selänniemi 1996, 197-198.) Työleirillä ihmiset ystävyystyivät kyllä, varsinkin jos ”sieluntovereita” löytyi. Joskus kuitenkin kaksi viikkoa koettiin liian lyhyeksi ajaksi syvällisempään tutustumiseen.

Öö, potentiaalisesti kyllä [ystävystyy leirillä], pienenä ongelmana sitte ku ne välimatkat voi olla aika pitkät, että niinku että jos se jää vaan pelkän sähköpostin varaan se yhteydenpito, ni se voi sitte hiipua vaikka oiski ollu semmonen lupaava tuttavuus ollu siinä mielessä. Mutta kyllä mulla on pari semmosta, joita nyt olen tavannu tai tulen tapaamaan tässä lähiaikoina. Että kyllä mun mielestä siellä voi tutustua hyvinki silleen. (04N24).

[...] ja jos siellä ystävyysty ni se on monesti tosi hyvä, hyvä niinku. [...] sitte ku on niin monta ihmistä, ni kyllä siellä aina on muutama semmonen tosi hyvä, melkein voi sieluntovereita löytää, ainaki pari. Sehän on kauheen kivaa. (03N20).

Joo, pari on aina jääny, että kyllä mä viimeks viime viikolla meilasni jollekin, semmonen Ruotsin leiriläinen, et kyl aina jää se muutama, että pari kolme on aina hyvä yhen leirin saldo, että yleensä siinä vaan käy niin, en mä oo etukäteen koskaan silleen aatellu, just että nyt ku mä meen leirille, niin nyt mä tapaan ihmisiä, että tosi nopeesti vaan tutustuu ihmisiin, että kyl mä oon sen jälkeen niitä nähnyki, mutta ku asuu eri maissa niin pitää tälleen sitten yhteyttä, sähköpostilla. (10N22).

Joo, ei ehkä silleen mitenkää syvällisellä tasolla, mutta kyllähän niinku sillai pintapuolisesti tutustuu, ja sitte ku on eri kulttuureista ihmisiä, ni enemmän ku niihin henkilöihin sinänsä ni tutustuu niihin kulttuureihin. (05N24).

Kyllä se tutustumisen aika pintapuoliseksi jäi, että en mä usko että siellä porukka vaihto vaihto tota sen suuremmin noita osotteita. Mä olin sitten joittenki ihmisten kanssa kirjeenvaihdossa vähän aikaa sen jälkeen, mutta sitten tulee elämä ja erottaa. (07N43).

No aika vähä [leiriläiset tutustuivat toisiinsa]. En mä tiä mikä siinä oli, se oli ihan tosi outoo, mä en niinku tajuu miks. Koska minä, kyllähän mä niinku siinä ihan juttelin ihan muutaman ihmisen kanssa, niinku Chloen ja sen Norikon, mutta ku jos niinku joltain italialaiselta kysy jotain, siellä oli kaks italialaista poikaa ja myös kaks ranskalaista poikaa, siellä oli vähän sama meininki. (03N20).

Lomalla syntyvät ystävyssuhteet kuuluvat ikään kuin toiseen maailmaan, eikä niitä enää kotona aktiivisesti ylläpidetä (Wagner 1977, 43). Näin voi tilanteen olettaa olevan etenkin seuramatkoilla, mutta työleirin jälkeen useimmat olivat pitäneet yhteyttä leirillä olleisiin. Kuitenkin yhteydenpito oli ajan kuluessa jäänyt, jos suhteeseen ei liittynyt sen syvempää ystävyyttä ja varsinkin jos ei tavattu enää leirin jälkeen. Vaikuttaa siltä, että yhteydenpidon jatkamiseen tarvitsee ”hengenheimolaisen”, jota myös tavataan leirin jälkeen.

No kyl mä kahteen tyttöön pidän yhteyttä edelleen, että se on aika jännä, että kaks ja puol vuotta on menny ni kuitenkin jaksaa pitää yhteyttä silleen. Että kahteen tyttöön. (01N24).

Joo. joihinki tiettyihi, että kuitenkin joka leiriltä kuitenkin joihinki ihmisiin. Sit oon nähnyki joitain ihmisiä. (02N24).

No joo jonku verran sieltä on tullu tekstiviestejä sieltä Italiasta että Roomassa on majotus tarjolla jos haluat tulla. Ja sitte me ollaan Chloen kanssa lähetelty kirjeitä ja sähköpostia mutta sitte siitä Saksan leiristäki on niin kauan, että vaikka meillä oli tosi hauskaa siellä interraililla Marien kanssa ja tota sillä tavalla ni ei sitte kuitenkaa kummemmin. Ehkä sitte, tai varmasti jos meen käymään Ranskassa, ni sitte nään

molempia Chloea ja Marieta, tai jos meen sinne Roomaan. Mutta ei sitä oikein jaksa, sittehän se on kiva vaihtaa kaikki kuulumiset. (03N20).

Mutta [Iso-Britanniassa] tuli ihan semmosia kavereita, että vieläki pidän tiiviisti yhteyttä yhteen kaveriin ja joskus laitan jotain joulukorttia Japanin suuntaan. [...] En oo enää [pitäny yhteyttä Ruotsin leirin leiriläisiin]. Siellä ei oikein ollu niin hengenheimolaisia oikeestaan niin, vaikka siellä oli semmonen tosi hyvä ilmapiiri. Ja sitte ku se oli niin lyhyt leiri, kaks viikkoo niin ei siinä niin. [...] Ja siihen ainoaan tyttöön joka siellä oli mun lisäksi ni sille joskus jotain kirjottelin mutta seki sitte jäi. Se oli semmonen superromanttinen tyttö ja mä kävin ite jossain Red Hot Chili Peppersin keikalla, ni aika erilainen kuitenkin. (06N27).

Yhen hollantilaisen tytön kanssa mä pidin pariki vuotta, silleen harvakseltaan kirjoitettiin, mutta enää en oo hänestäkään kuullu pitkään aikaan mitään. (07N43).

No tosi vähän. Tai siis kyllä mä siellä [Norjan leirillä olleisiin] vähän aikaa, [...] mutta enpä oo enää pitäny. Ja sitte ne jotka viime kesänä oli niin ihan tosi vähän niinku silleen. Jonku verran. [...] (08N24).

[...] eihän niihin ihmisiin oo tullu pidettyä yhteyttä kuitenkaa sen jälkeen vaikka tarkoitus oli. Koska ehkä se on vaan tuommonen, että se on niin omanlaisensa juttu että kyllä se yhteishenki kehittyy, mutta ku ei niitä ihmisiä tuntenu kuitenkaan ku kaks viikkoja nin eipä sitä sitte tuu piettyä yhteyttä vaikka tarkoitus olikin. (05N24).

Kuten jo aiemmin kävi ilmi, vaihtoehtoiseen turismiin voidaan määritellä kuuluvaksi sellaiset turismin muodot, jotka ovat sopusoinnussa luonnonarvojen sekä sosiaalisten ja yhteisöllisten arvojen kanssa (Eadington ja Smith 1992, 3). Ottaen tämän huomioon, on merkittävää, että monet työleiriläiset ovat matkustaneet leirilleen ”vaihtoehtoisesti”, bussilla tai junalla pitkiäkin matkoja. Missä määrin tämä sitten on ympäristönäkökohdat huomioon ottavaa, ja missä määrin nuoruuteen kuuluvaa ”kokemuksellista matkailua”, onkin jo toinen kysymys. Joka tapauksessa työleirit nuorten matkustusmuotona tarjoavat samantapaisia kokemuksia kuin interrail.

Noille leireille mä oon aina menny bussilla tai junalla ja muutenki oon matkustellu Euroopassa aika paljon. [...] (02N24).

[...] bussilla olin minä ja sitte yks muu tyttö Göteborgista, me mentiin sillä samalla bussilla jonki matkaa. [...] (01N24).

No sinne Saksan leirille mä menin ensin semmosella pienellä laivalla, joo, siis semmosella laivalla mikä menee Saksaan ni menin Saksaan ja siitä sitte junalla sinne [...] missä se leiri oli. [...] (03N20).

Me mentiin eka niinku Tallinnaan laivalla ja sit me mentiin sielt niinku dösäl Varsovaan ja Varsovasta junalla sinne Tsekkeihin. (09N25).

Kaikille mä oon menny maateitse jotenki, kyllä mä oon yrittäny sitä vähän pitää mielessäki, ku KVT:lläki on semmonen ohjenuora, ettei lennettäs ni vähän sen mukaan. Mitenhä mä nyt yleensä. Ku sinne Belgiaan menin niin tuli liftattuaki aika paljon, mutta sitte käytännössä aika paljon bussilla. [Valko-Venäjälle] menin bussilla koko matkan [...] (10N22).

No, se Saksa ja Tanska tapahtu liftaamalla ja junilla, varsinkin aina matka sinne oli semmonen turvallisempi ja matka pois oli semmonen hohhohhoh. Ja Suomeen yritin liftata, mutta kahden tunnin päästä Savonlinnasta ei kukaan vaan pysähtynyt vaikka mulla oli Kuopio [kyltti]. Sitten menin linja-autolla. Venäjälle junalla monta päivää, se oli loistavaa, ja myös lentäen, ihan loistavaa. Semmosia monta päivää junalla, oli kokemus, ehkä sen takia. (11N23).

Kuitenkin, monet matkustivat leirille myös lentokoneella. Lähes kaikki matkustelivat joko ennen leiriä tai sen jälkeen lähiympäristössä tai kauempanakin.

Mie lensin Prahaan ensin reilua viikkoa aikasemmin, olin siellä, menin sitte junalla [leiripaikkaan] ja bussilla sinne paikalle. Ja sitten takasintulomatalla mä olin vielä Prahassa jonkun neljä päivää ja sitte lensin Varsovan kautta kotiin. [...] Kyllä varmaan mie luulen [että ihmiset oli siellä lomalla]. Musta tuntuu että meistä kaikki oli liikkeellä silleen että joko ennen tai jälkeen sen leirin kaikki meni Prahaan joksiki aikaa, että se ei ollu pelkästään että tullaan vaan leirille, vaan siihen liittyy myös matkustusta. (05N24).

Jos alotetaan Jyväskylästä, ni menin junalla Helsinkiin ja Helsingistä menin lentokoneella Pariisiin ja Pariisista menin junalla sinne Alpeille. [...] Mä olin Pariisissa ensin pari päivää yhen kaverin luona, ja mä menin sen jälkeen vasta sinne Alpeille, [...] ja sit sen viikon joka oli siinä väliä ennen ku menin sit sinne toiselle leirille, ni sit sen matkustelin, tai olin pari päivää siinä semmosessa kaupungissa ku Orange ja sit olin Toulousessa ystäväni luona melkein viikon ja sitte siitä siirryin sinne [...] missä oli se toinen leiri. (04N24).

[...] se Belgian reissu oli semmonen että mä olin viis viikkoo Euroopassa ylipäätänsä silloin, Ruotsista mä lähin Lappiin, ja Valko-Venäjältäki oli kova hinku lähtee ku olis ollu silloin kavereita sieltä leiriltä lähtemässä vähän toiseen suuntaan, mutta mulla alko yliopisto just sen jälkeen, ni sit mä väkisin lähin sieltä tänne. [...] Joo, oikeestaan mä oon joka leiriltä lähteny matkaseuran kanssa, et sieltä on löytäny kyllä tosi paljon just sellasia ihmisiä, että viimeki, siis silloin edellisenä kesänä siellä Ruotsissa, ni mä lähin yhen belgialaisen tytön kanssa liftamaan, ja sitte tota kiersin Lappia, ja tapasin sit toisen joka oli pyörällä menossa, tai oli ollu siellä leirillä ja oli pyörällä menossa Nordkappiin, ni sit mä tapasin sen siellä Pohjois-Ruotsissa ja me käytiin vaeltamassa viikon ja tuommosia sieltä tapaa tosi hyvin että. (10N22).

[...] me mentiin Prahaan sitte viikoksi niitten leirikavereitten kanssa. (09N25).

Tanskan jälkeen, se on hirvee tarina niistä linja-autoista jotka ei ollut paikalla, ja sitten me tapasimme, kun menin okei, se on hirveetä, en kerro sitä. Mutta Saksan jälkeen matkustin Pohjois-Saksaan sinne missä on nuo entiset kalastajakylät jossa ei oo enää mitään kalastajaa, missä vaan nuo rikkaat saksalaiseläkeläiset asuvat niiden taloissa muutamalla markalla. Vain muutama päivä ja sitten Leipzigissä. Aa, Suomesta en matkustanut, koska piti palata työhön, että oli niin rajotettu. Tanskassa liftasin kotiin ja olin onnellinen että pääsin elävänä takaisin. Ja Venäjällä matkustin, taas oli aikarajoitus, matkustin Keski-Venäjällä, ja Pohjois-Venäjällä. (11N23).

Jo matkustaminen leirille voidaan nähdä eräänlaisena rituaalina. Vielä kun joko ennen leiriä tai sen jälkeen matkustellaan, voidaan leirit nähdä eräänlaisena rituaalina kuten interrailkin. Ne molemmat ovat nuorten suosimia matkustusmuotoja. Elina Grundström kuvailee interrailia ”kulttuuriseksi matkapaketiksi”, johon kuuluu yhteisiä toimintatapoja, tavoitteita, ääneen lausumattomia sääntöjä, myyttejä ja jopa rituaaliesineitä. Interrailiin kuuluu vapaus, nuoruus, seikkailu ja vaarallinen elämä sekä yhteenkuuluvuus interreilaajien kesken. Myytti interrailista nuorten initiaatoriittinä elää vahvasti. (Grundström 1991, 114.) Interrail on myös suoritettava oikein; oikea interrail on matkustamista kuukauden ajan Euroopassa rinkka selässä mahdollisimman askeettisesti. Periaatteena on, että jos joku paikka ei miellytä, vaihdetaan maisemaa. (Jeisy ja Myllylä 1992, 27.)

Myös työleiri pitää suorittaa oikein. Oikea leiriläinen on nuori aikuinen. Työleiriinkin usein liitetään vapaus lähteä, vaikka ihanteellista tietenkin olisi, jos osallistuttaisiin koko leiriin. Tietynlainen vapaus ja tunne siitä, että kaikki on mahdollista, liittyy leirin rituaalinomaisuuteen ja liminoiditilaan (Selänniemi 1996, 196). Työleiri viehättää nuoria mahdollisesti myös odottamattomuutensa takia. Vaihtoehtoisessa turismissa keskeistä on nimenomaan kokemuksellisuus, odottamattomuus ja niin luonnonympäristöjen kuin kulttuurienkin erilaisuuden kunnioitus (Wearing 2002, 49; Williams 1990).

No ehkä se [leiri-ikä] on tommonen tommonen tommonen korkeintaan ehkä kakskytseittemän, että kahestakymmenestäkolmesta kahteenkymmeneenseittemään on mun mielestä semmonen hyvä. Että silloin ei enää rassaa se, että ei saa olla ihan vapaasti, mutta vielä on kuitenkin avoin ja joustava, että ei tule tämmöset aikuisuuden kahleet vielä. Eikä toisaalta siviilielämässä perheen perustamista tai muuta hidastetta. (07N43).

[...] Mutta sitten, aina sen leirin jälkeen on semmonen aika, jolloin on mahdollista kaikki, ajatus että menen heti kotiin ei [houkuttele], elikkä sitten voi olla ihan vapaa, koska siellä on kaikki, silloin voin mennä ihan mihin tahansa. [...] (11N23).

No me vaan lähettiin ku tuli semmonen olo että ei kyllä jaksaa olla enää [...]että kyllä sieltä saa lähteä [...] jos ei se vastaa odotuksia mun käsittääkseni. (03N20).

Mua ittee kiinnostaa se että ei voi yhtään tietää minkälainen siitä muotoutuu, koska siellä voi olla ihan ketä tahansa tyyppisiä, ja sitte miten minkälainen synergia sinne tulee[...] Että mun mielestä semmonen ennalta arvaamattomuus, tavallaan koko sen systeemin suhteen. Että esimerkiksi jos menee jonneki Kanarian lomalle, ni se on aina se sama. Tai vaikka. No kaupunkimatkatkin on vähä, ne on kuitenkin aika semmosia samanlaisia. Tuohon sisältyy paljo enemmän semmosia elementtejä x, noihin leireihin, koska sinne tulee niin paljo erilaisia ihmisiä. (03N20).

[...] ainakin suurin osa, siis ne ovat niin erilaisia ne leirit, joka ikinen leiri, vaikka se ohjelma on sama, se porukka joka tulee on erilainen, ne ihmiset tekevät sen erilaiseksi. Voi olla että on annettu ohjelma, mutta sitten tulee joku hullu, jolla on hyviä ideoita, ja tehdään siitä. Ja se voi ihan muuttua. (11N23).

Monet leiriläiset liittyvät leirin interraililla olleiden tapaan aikuistumiseen tai elämänkoulu-ajatukseseen. Näin leirin voi käsittää tietynlaisena siirtymäriittinä nuoruudesta aikuisuuteen.

[...] pääasiassa se [...] liittyy tämmöseen elämänkouluajatukseseen, että se on ollu sillai niinku kuitenkin kuukauden reissussa, ja se on ollu semmonen ihan ensimmäinen minun ihan yksityinen oma pitempi matka. Ni kyllä siihen hyvin paljo liittyy semmonen että oo silloin oli niin pieni vielä, mä olin vasta 20. Että halus todistaa itelleen että voi tehdä sen ja pärjää sen ja että huonommallaki kielitaidolla voi mennä ja tutustua kouralliseen ihmisiin, ja että pystyy järjestämään itsensä jonneki pikkukylään. Osaa Prahan rautatieasemalta löytää oikeaan junaan ja loppujen lopuksi se koostuu tommosista ihan pienistä asioista. (05N24).

[...] olin ylpeä siitä että iteksen uskalsin lähteä täysin vieraitten ihmisten kans tekemään jotain täysin uutta [...] kyllä se liittyy myös tähän matkusteluun ja itsenäistymiseen, että ku silloin oli kuitenkin vasta parikymppinen ku lähti. Että tietysti monet lähtee paljon nuorempanaki, mutta kuitenkin. Se oli ehkä semmosta itsensä voittamista, että huonolla kielitaidolla uskaltaa lähteä maailmalle. [...] No ainaki sieltä sai sitä rohkeutta puhua englantia. Se oli ehkä, ku lähti vaihtoon sitte myöhemmin niin se ei ollu ollenkaan niin jännittävää kun oli ollu jo itekseen ulkomailla, ja oppinu sen että kyllä sitä pärjää vaikkei kaikkia sanoja tietäiskään, että on vaan pakko niinku ottaa asioista selvää, että muuten se niinku se viimeinenki bussi menee, jos mä en juokse kysymään joltaki että minne mun pitää mennä. Ehkä semmosta rohkeutta. (06N27).

[...]Silleen että ku pojat menee armeijaan ja ku mä en menny armeijaan ni jotain tekis mieli tehdä lukion jälkeen että ei jatka koulutusputkea, ni sitte oli ihan mukava lähteä. (03N20).

Mun mielestä isoin ero on ollu minussa, että miten minä näen asioita, että minä olin niin, miten vanha minä olin silloin...olisinko minä ollut sen rajan alapuolella tai jotakin, jos se on kaheksantoista, minä olin ehkä onnellinen, että sain itsestään lähteä jonnekin, kaikki hauskaa, että vau, että hyvä kun voin puhua kieltä, että voin puhua

ihmisten kanssa jotain muuta kuin äidinkieltä [...] varmasti sillä ensimmäisellä leirillä semmonen tunne, että minä yksin pärjään, se oli se sokki. [...] (11N23).

Olen tässä luvussa käsitellyt leirejä turisticina sekä rituaalisina kokemuksina, ja todennut, että leireistä löytyy paljon näihin ilmiöihin liittyviä asioita, kuten suuri yhteenkuuluvuus leiriläisten kesken, matkustamisen korostaminen, leirin kasvattava vaikutus sekä vapaaehtoistyön tekeminen. Seuraavaksi käsittelen leirejä kokemuksina neljän leirityypin valossa.

5. ERILAISIA LEIREJÄ

Työleirityypit

Olen jakanut työleirit neljään eri tyyppiin (ks. Taulukko1) sen perusteella, miten niissä toteutuvat tietyt, työleirin yhteishenkeen ja toimivuuteen liittyvät asiat. Nämä työleirityypit ovat ideaalityyppejä, eräänlaisia stereotypioita, ja tuskin koskaan on pidetty leiriä, joka aukottomasti täyttää esimerkiksi ideaalileirin tunnuspiirteet. On kuitenkin huomattava, että kaikki leirit voidaan asettaa jonkinlaiselle asteikolle tässä työleirityypittelyssä. Tiettyjä piirteitä on toisissa leireissä enemmän ja tiettyjä piirteitä vähemmän.

Työleiritypologia on muodostettu niin, että olen määritellyt kaksi muuttujaa, leirin ulkoiset tekijät sekä leirin sisäiset tekijät. Näiden joko onnistuminen tai epäonnistuminen määrittelee työleirityypit.

Leirin sisäisiin tekijöihin liittyvät kaikki asiat, jotka ovat leiriläisten välisiä. Tähän kuuluvat leiriläisten väliset suhteet ja yhteishenki sekä motivaatio ja erilaiset persoonallisuudet ja mahdolliset kulttuurierot. Leirin ulkopuolisiin tekijöihin kuuluvat sellaiset yhteishenkeen ja tunnelmaan vaikuttavat asiat, jotka eivät ole lähtöisin leiriläisistä, kuten leirinvetäjän toiminta, paikallisten ihmisten rooli, työn sujuvuus ja mielekkyys sekä leiripaikka itsessään. Kun molemmat tekijät, sekä sisäiset että ulkopuoliset tekijät ovat kunnossa, on leiri *ideaalileiri*. Kun taas leirin sisäiset tekijät ovat kunnossa, mutta ulkoiset eivät, on kyseessä ”*leiriläisten leiri*”. Kun sisäiset tekijät eivät ole kunnossa, mutta ulkoiset ovat, kutsun leiriä *hajanaiseksi leiriksi*. Kun kumpikaan tekijöistä ei ole kunnossa, on leiri *epäonnistunut*.

Haastattelemi leiriläiset ovat olleet yhteensä 23 leirillä. Näistä leireistä suurimman osan voisi sijoittaa lokeroon ”*ideaalileiri*”, mutta kuitenkin monet selvästi sisältävät ominaisuuksia muistakin leirityypeistä.

Ideaalileiri

Ideaalileirillä kaikki on onnistunut suhteellisen hyvin: leiriläiset ovat olleet sopeutuvaisia, leiripaikka on ollut ihanteellinen, paikalliset ihmiset avuliaita, vapaa-aikaa on ollut riittävästi ja työ on ollut sopivaa. Harvoin kaikki menee kuin rasvattu, mutta ideaalileiri on usein sellainen leiri, jollaista kaikki odottavat ja haluavat kokea.

Leiriläisten leiri

Leiriläisten leirillä jotkin leiriläisistä riippumattomat asiat ovat onnistuneet vähemmän hyvin; esimerkiksi työ, paikallisten ihmisten rooli tai leiripaikka on ollut pettymys. Tällainen leiri ei ole epäonnistunut, koska leiriläisillä tästä kaikesta huolimatta voi olla hyvä yhteishenki ja leirin voi kokea hyvinkin kasvattavaksi kokemukseksi. Leiriläisten leireissä on huomionarvoista ja kiinnostavaa leiriläisten välinen yhteenkuuluvuus, jonka ansiosta ulkoa päin tulevat uhat vain parantavat yhteishenkeä. Tästä voisi päätellä, että leiriläiset itse ovat tärkeimmässä asemassa leirin yhteishenkeä luotaessa, hyvällä porukalla onnistuu kaikki.

Hajanainen leiri

Hajanaiseksi käsitän leirin, jolla ulkoiset puitteet ovat kyllä olleet kunnossa, mutta sisäiset eivät. Haastateltavien leireistä harvat, jos mikään niistä, täyttivät hajanaisen leirin kriteerit, mutta piirteitä hajanaisuudesta löytyi useammasta leiristä.

Hajanaisiksi käsittämissäni leireissä on huomattavissa se ero ”leiriläisten leireihin” verrattuna, että ulkopäin leiriin kohdistuvat, hyvät tai sitten huonot asiat, ovat hajanaisella leirillä vaikuttaneet negatiivisesti leirin yhteishenkeen. Tilanne on ymmärrettävä: kun leiriläisten kesken on jo kitkaa, ulkopuolelta tulevat negatiiviset vaikutukset pahentavat tilannetta entisestään. Hajanainenkaan leiri ei välttämättä ole suuri pettymys, kuten tässä luvussa tullaan huomaamaan.

Epäonnistunut leiri

Epäonnistuneella leirillä sekä leirin ulkopuoliset tekijät että leirin sisäiset tekijät eivät ole sujuneet. Esimerkiksi leiripaikka ja paikalliset ovat olleet pettymys, työ ei ole onnistunut, leiriläiset eivät ole olleet innokkaita luomaan yhteishenkeä ja toimimaan ryhmässä. Tällaisia leirejä on harvoin jos koskaan.

leirin ulkoiset tekijät	leirin sis. tekijät	kunnossa	ei-kunnossa
kunnossa		<i>ideaalileiri</i>	<i>hajanainen leiri</i>
ei-kunnossa		<i>leiriläisten leiri</i>	<i>epäonnistunut leiri</i>

Taulukko 1: Leirityypit

Seuraavassa käsittelen työleirityyppejä leiriin keskeisesti kuuluvien teemojen, muun muassa työn ja vapaa-ajan kautta, ja pyrin esittämään esimerkkien avulla eri leirityyppien ominaisuuksien ilmenemistä joillain leireillä. Teemojen kautta valotetaan sitä, millaisia leirit voivat parhaimmillaan tai pahimmillaan olla, ja miten eri tekijät ovat vaikuttaneet leirin yhteishenkeen ja tunnelmaan. Erilaisia tilanteita kuvataan verraten niitä ideaaliseen tilanteeseen. Sen sijaan että keskittyisin muutamaan leiriin, käyn läpi useiden leirien kautta sitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet leirien luonteeseen ja minkä leirityypin ominaisuuksia leireissä ilmenee. Näin pyrin tuomaan esille eri leirien eroja ja yhtäläisyyksiä, toisin sanoen vertailemaan niitä.

Työ

Työ on ideaalileirillä samaa normaalia työleirityötä kuin muillakin leireillä. Työn laatua on käsitelty aiemmin kolmannessa luvussa. Kuitenkin, verrattuna muihin leireihin, joillain leireillä oli suhtautuminen työhön ollut innokkaampaa ja leiriläiset jonkin verran motivoituneempia kuin toisilla leireillä. Nämä ominaisuudet laskisin *ideaalileirin* ominaisuuksiksi. Leiriläisten asenne on tärkeimpiä takuita sille, että leiri onnistuu ja kaikki osapuolet ovat tyytyväisiä.

No siellä maatilalla ihmiset oli tosi innostuneita, että esimerkiksi kun sato vettä ja heinä vaan makas siellä pellolla ni vaikkei ollu mikään meidän työaikakaan enää ni me käytiin aina kääntelemässä ettei se lahois sinne. Ja sit se aina kielsi meitä se maatilalan emäntä että älkää nyt tehkö vapaa-ajalla, mutta ihmiset halus kyllä hirveesti osallistua siellä. [...] (02N24).

Kyllä se porukka mun käsittääkseni piti sitä työtä aika sopivana että. Et siellä kuitenkin oli suhteellisen pitkät nää ruokatauot, ja sitte oli paljon järjestetty sitä muuta ohjelmaa, ja kyllähän se porukka tiesi että sinne on töitä tultu tekemään että ne ei ottanukaan sitä sillai, hupina. (07N43).

Oli mun mielestä ihan selkeesti. [työ tärkein asia]. (07N43).

Työ on työleirillä usein se, mikä yhdistää leiriläiset. Vaikka työ ei olisikaan sellaista kuin on odotettu, tuo se kuitenkin yhteisyyttä leiriläisten välille kunhan oikeanlaista asennetta löytyy. Jossain määrin yhteishengen kehittymisen myötä työskentelykin sujui paremmin ja työn teon lomassa tutustui hyvin. Myös päinvastoin, onnistuminen työssä kohottaa yhteishenkeä.

No tuota, semmosta vähän tasapuolista [pinnailua] että kaikki oli välillä vähän puhki, että ei jaksanu tehdä [...] Mutta muuten kaikilla oli aika semmonen että kaikkien pitää tehdä koska kaikki kuitenkin kärsii, että niinku. (04N20).

[...] No se työ yhdistää kyllä tosi paljon, jos silleen ajattelee. Et siin mielessä tulee kommunikointua semmostenki ihmisten kanssa joitten kanssa ei muuten. Että semmonen toisiin tutustuminen siellä on tosi helppoa, se tapahtuu jotenki automaattisestikin. [...] (10N22).

Siellä Saksassa, ehkä silleen että mitenkähän siellä, no ei oikeestaan silleen että ku oppii tuntemaan paremmin ja ei tarvi enää, kyllähän se on tosi tiivistä yhdessäoloa, ei ollu mitään semmosta ylimäärästä kommunikointia, ku sen oppii siinä samalla ku tekee töitä, ni siinä oppii sanomaan sen oleellisen ja sitte, muuten ollaan ja tehdä vähän silleen tavallaan semmosella ihmeellisellä, että se oli vähän niinku jotain sellasta meditointia se työn tekeminen, koska sitä tekee niin paljon, ni silleen vaan, ei

sitä ajattele enää että kuinka kauan on tehnyt, ku niitä vaan kantaa, jotenki siihen sillei turtuu siihen tekemiseen. Niin nin tuota, silleen se on kauheen kiva tapa tutustua ihmisiin ku viettää niin paljo aikaa yhdessä ni sitte tavallaan siitä semmonen pintakoreus häviää aika nopeesti. [...] (03N20).

No seki että saahaan aikaan yhdessä sitä, mikä on se käytännön työ ja projekti siellä. Toisaalta se että toimitaan ryhmänä siellä, menipä se miten meni, onhan se kaikilla leireillä kuitenkin kaikilla leireillä se on ollu palkitsevaa että hei nyt me tehtiin tämäki juttu ryhmänä. (02N24).

[...] on varmasti kysymys myös siitä, että mennään tekemään porukassa jotaki, ja nimenomaan tuo kun on erimaalaisia ihmisiä, että halutaan tutustua muista kulttuureista tuleviin ihmisiin just tuolleen työn ohessa jolloin se käy jotenki hirveen luontevasti. Tuntuu jotenki hassulta että kerättäs eri maista ihmisiä jonneki vaan lomailemaan, koska musta tuntuu että ei sillon tulis niin tutuksi niitten ihmisten kanssa, mutta ku on joku yhteinen projekti jota tehdään ni sillon se muuttuu kauheen luontevaksi, ne ihmiset tulee automaattisesti sen porukan osiksi ku on joku yhteinen missio suoritettavana. [...] ku lähtee kaheksi viikoksi tekemään jotaki älytöntä niinku pesemään jotain kiviä hammasharjalla jonneki jumalan selän taa, niin nin sitä kyllä sitä kehittyy semmonen omanlaisensa yhteishenki niitten ihmisten kanssa, ja sitte viimeisenä päivänä ni totta kai sitä itkeskeltiin ja halailtiin ja oltiin niin ikävissään. [...] (05N24).

Ideaalileirillä leiriläiset myös tunnistivat tehdyn työn tärkeyden ja palkitsevuuden, mitkä molemmat ovat hyviä motivaation nostattajia.

No siellä maatilalla se oli hirveen mukavaa, että se nainen ei vois pitää sitä jos sillä ei kävis niinku vapaaehtoistyöläisiä, se on jo niin vanha yli kuudenkymmenen ja sillä on vähän kaikkee sairauksia. Niin siellä kyllä tuntu konkreettisesti että auttaa sitä et se voi pitää sitä maatilaa. [...] (02N24).

[...] Joka päivä ku lähti liikkeelle ja meni semmoseen paikkaan jossa oli semmonen enemmän tai vähemmän huonossa kunnossa oleva muistomerkki, ja sitte ku lähti itse paikalta ja näki niinku konkreettisesti sen mitä oli tehnyt, niin siitä tulee niinku, ku kumminki ku opiskelee vaan ja harrastaa kaikkee teoreettista, ni tuntuu kauheen hyvältä tuommonen että näkee kättensä jäljen jossaki. Että ei siellä mitään turhautumisia päässy iskemään. [...] Mie luulen, että sillä toivottavasti oli merkitystä niille paikallisille ihmisille, että ne alko enemmän kiinnittää huomiota siihen historiaansa. Siellä oli, järjestettiin sillon viikonloppuna sitte sellanen keskustelutilaisuus, johon tuli paikallisia ihmisiä, ja jossa nämä hankkeen järjestäjät kerto niille mitä on tapahtumassa. Tosi paljo toimittajia kävi kattomassa meän hommia ja tekemässä meistä paikallisiin lehtiin juttuja. Että toivottavasti siitä oli niille ihmisille joku merkitys, että sinne pienen pieneen tuppukylään syrjään kaikesta tulee joukko italialaisia ja englantilaisia ja suomalaisia ja on kiinnostuneita niitten vanhoista sammaleisista kivistä ni. (05N24).

[...] ku ne oli järjestäny siellä kartanossa semmoset tota kartanon juhlat, että kaikki pukeutuu vanhanaikaisiin vaatteisiin, ja siellä on hevoskuljetukset ja laulua ja

musiikkia ja illalla soihdut palaa ja jee, ni sellasia kuvia ne lähetti sieltä, ja siellä näky ne meiän puhistamat puskat ja kyllä siinä silleen tajusi, että yllättävän kauan menee tollaseen ihan tollaseen manuaalitehtävään, että ei sitä niinku, että siihen vaan menee se aika mikä siihen menee, että aika työlästä se on, tuollanen ympäristönhoitaminen. (03N20).

Joillain leireillä olleet olivat taas epäileväisiä siitä, mitä sai aikaan. Tämä kertoo ongelmista työjärjestelyissä tai työn tekemisessä.

Kyl mä luulen et se kommuuni siitä vähän sai hyötyä mut en mä tiää oltiinko me silleen huippuporukka että koko ajan hulluna vaan jotain kasvimaata. Että kyl mä luulen et se vähän sai siitä jotain mut en nyt usko että se ihan oli semmonen nappileiri, tai silleen jotenki jäi vähä semmonenki kuva siitä (01N24).

[...] Ehkä siitä oli jotain hyötyä, toivottavasti sitä ei pureta sitä [kunnostettua] taloa sieltä, niin ei mene ihan hukkaan se. (08N24).

Ideaalileirillä ei myöskään ole liikaa työtä; leiri-isännät ja muut muistuttivat, ettei tarvitse tehdä koko ajan töitä.

[...] siellä oli tosi mukavasti järjestetty [...]. Se ei ollu hirveen fyysistä se työ, se oli semmosta kukkapenkin nypläystä ja kyllä me siellä kaadettiin jotain isompia rankoja sieltä metsästä, mutta ei mitenkään hirveesti. Ja se oli kyllä siellä, ihan jatkuvasti sano siellä, että jos tuntuu että ette jaksaa niin ottakaahan ihan rauhassa ja voitte välillä ottaa aurinkoo siinä ja sitte kaikki kuitenkin ihan teki. Se oli ihan mukava. (03N20).

Työn käytännön järjestelyt sujuvat ideaalileirillä hyvin, mikä helpottaa työtä.

Joo, kyllä oli, se puoli [työjärjestelyt] oli hallinnassa. [...] töitten sujuminen oli ihan niitten kahen pojan [leirinvetäjän] ansiota, että ne järjesti. (05N24).

Joo, että kyllä työvälineitä oli, että tää on kuitenkin järjestetty tää vastaavanlainen leiri siellä samassa paikassa monta kertaa, oisko tää ollu joku kymmenes kerta tai jotaki tämmöistä. Että siellä oli kyllä työvälineitä ihan sen niinku sen paikan puolesta. Ja niinku no, kaikki työvälineet ei kyllä ollu ihanteellisessa kunnossa mutta kyllä niitä oli ihan riittävästi. (04N24).

Hajanaisella leirillä leiriläisten tavoitteet leiriltä ovat erilaiset eivätkä he muodosta yhteisöä eivätkä voi tai halua toimia yhdessä. Usein on työnkin suhteen ongelmia, koska kaikki eivät halua tehdä työtä. Toiset, jotka taas ovat tulleet leirille tosissaan ja haluavat auttaa ja tehdä työtä, kokevat tilanteen hyvinkin turhauttavana. Motivaatio-ongelmat työn suhteen ovat tyyppillisiä *hajanaisen leirin* ominaisuuksia. Leiriläisten asenteista kerron enemmän luvussa *Leiriläiset*.

[..]Siellä [...] leirillä minusta tuntuu että me voitais tehdä välillä vähä enemmänki, koska kaikki ei halunnut hirveesti tehdä siellä niitä töitä ni sitte me jonain päivänä päästiin aikasemmin pois. (02N24).

No pari oli silleen jotenki että sitä on liikaa sitä työtä siellä, vaikka ei se mun mielestä, jotenki hassulta kuulostaa silleen että ”aa I don’t want to work anymore” se oli jotenki hassua ku ei sitä mun mielestä ees ollu liikaa että mitä ne sitte edes menee tuollaseen paikkaan jos ei edes halua tehdä sitä työtä. Jotenki kuulosti vähän kummalliselta. (01N24).

Sama työ, mikä ideaalileirillä koettiin palkitsevaksi ja hyödylliseksi, on ehkä joillain leireillä saanut pakkotyön tai ainakin liian raskaan fyysisen työn leiman, mikä ulkoapäin koettelee leiriä. Tärkeältä vaikuttaa myös se, että leiri-isäntä on suunnitellut tehtävän työn tarkkaan ja mitoittanut sen niin, että se on mahdollista tehdä kahdessa viikossa. Monesti tämä ei ole asianlaita, ja työn paljous tai se, ettei hommaa saakaan valmiiksi, tuottaa leiriläiselle pettymyksen. Leiriläisten ulkopuoliset leirin sujumista vaikeuttavat asiat ovat tyypillisiä *leiriläisten leirin* ongelmia.

[..] siellä Saksassa se meni silleen vähä ikävästi ku musta tuntuu että tällä meidän johtajalla oli kauheen kova paine siitä, että ku se avajaispäivä lähestyi, että siihen pitäs saada se aita [työnä aidan rakentaminen kivikauden rekonstruktioakylän ympärille], että se ois kauheen tärkeä että se aita saadaan leirialueen ympärille ettei niitä lapsia sieltä vaikka varasteta tai jotain. Että se hirveesti parantas sitä turvallisuutta siellä ja kaikkee. Mutta sitte se tais vähä unohtaa että siellä kuitenkin on vapaaehtosia ihmisiä työskentelemässä, että kannattas tavallaan pitää myös huolta siitä tyytyväisyydestä, että kaikilla on siellä kivaa, että ku ilmaseks tullaan töihin ni sit se oli vähä, tai sen huomaa siitä, että aina työpäivän jälkeen oli niin väsyny, ettei jaksanu illalla tehdä enää mitään muuta. Että oli ihan siis, oli fyysisesti niin väsyny, oli ihan aivot pois päältä.[...] (03N20).

Joo, sitä [työtä] oli kyllä ihan tarpeeks. [Työnä vanhan kaivoksen kunnostamista; hiekan ja muun lapioimista pois kaivoksesta]. Se oli niin fyysistä se työ, että lähinnä ku pääs sieltä töistä ja takasin sinne leirille, ni kaikki vaan makas omissa sängyissään ja voihki, että siis varsinkin ekan viikon ajan ni se oli niin fyysistä, että ku ei oo tottunu tekemään fyysistä työtä, ni se oli kyllä aika rankkaa. Et sen puolesta ei ois tarvinnu olla yhtään enempää töitä kyllä. (04N24).

[...] siellä [...] mä en niinku oikein muista että mitä siellä suunniteltiin tehtävän mut muistaakseni sinne suunniteltiin muitaki asioita ku siellä loppujen lopuksi toteutettiin, et siellä ei ehkä ollu loppujen lopuksi se järjestely ehkä niin hyvin tehty.[...] (02N24).

[...] kyllähän me yritettiin saaha sitä kattoa valmiiksi, mutta ei se ainakaan ku mä kävin vuosi vai pari sen jälkeen siellä vierailulla ni ei ollu vielääkään ihan valmis, että siellä meni vähän kattotiiliä rikki eikä niitä oltu saatu hommattua sinne. (06N27).

Toisella edellä mainituista leireistä rikottiin lupauksia työn suhteen.

[...] Saksassa oli just kauheeta semmosta kammomieltä, että se tuntu ihan orjatyöltä, että ei ollu kauheen hyvä mieli ikinä. Ehkä kahtena ensimmäisenä päivänä oli semmonen polte, että jes tässä nyt tehään, mutta sitte ku ne lupaukset alko pettää ja kaikki, ni ei sitä enää jaksanu. Mutta sitte, no ei se silleen. [...] ku me oltiin tehty sitä aitaa kolme neljä päivää, siellä väännetty, ja sitte meille oli luvattu että ku vielä päivän teette ni sitte ei tarvi enää, te ootte nyt huhkinu ihan tarpeeks ton aidan kanssa. Ni viimeinen päivä vedettiin vielä täysillä ni eiku seuraavana päivänä ”jatkakaapas tuota aitaa”. Että siellä vähän niinku lupauksia rikottiin, tuli vähän paha olo. Ja sitte se oli sinänsä jännä, että ku Marieki [eräs toinen leiriläinen] oli 24, ja se tais olla 25 tai 26 se pomo siellä, ni sitte se yritti tavallaan meiän, melkein aikuisten ihmisten sympatiaa ostaa puolelleen sillä, että se tarjoo vaikka jotkut jäätelöt ja olettaa että me sitte kiltisti rakennetaan sitä aitaa siellä vielä, no se oli vähän sillä tavalla, vähän tökki. [...] siellä tuli semmonen riittämättömyyden tunne, että miks mua ei uskota, että miks tässä ei olla ihminen ihmiselle, vaan tämä on, ehkä se on saksalainen työkuulttuuri kanssa, sehän on silleen kauheen hierarkkinen, se saatto myös olla yks kulttuuriero, saatto olla suomalaisten ja saksalaisten välillä.[...] (03N20).

Työjärjestelyt kuuluvat myös leirin ulkopuolisiin asioihin; niinpä niiden ontuminen on *leiriläisten leirin* ongelmia.

[...] siellä oli vähän hankalaa se työsysteemi, että en kyllä ihmettele ollenkaan että ihmisiä ei innostanu tehdä niitä töitä. Siellä ei ensinnäkään ollu niitä työvälineitä, että sillon alussa oli ehkä yks semmonen kuumailmapuhallin, ja sitte niin ni tota, seki meni rikki jossain vaiheessa. Ja ne sitte sai sinne toisen, mutta jossain vaiheessa siellä oli kaks niitä käytössä. Mutta ku ei sitä pystyny raaputtamaan sitä maalia semmosella viilalla vai mikä hämälä juttu liekään, että. Siinä ois menny niin sikakauan, että päätettiin että yhet sillä kuumailmapuhaltimella puhalttaa, tai silleen puhistaa sen, ja sit sitä pitää vielä semmosella hiekkapaperilla hioa, ni eihän siinä nyt kaikki voi samaan aikaan tehdä sitä kun oli niin vähän niitä. Että ei oltu hirveesti suunniteltu sitä, että eipä sitten. [...] Siellä [...] vähän tuntu, että oliko siinä mitään järkee sitte, kun niinku me ei sitte puhistettu niitä puitteita, että kun ne puitteetki oli aika huonossa kunnossa niissä ikkunoissa, ni sitte vaan ängettiin ne hyväkuntoiset ja maalatut ne niihin ikkunoihin, jotka oli huonossa kunnossa. Että oisko kannattanu vaan sieltä toiselta puolelta vaan, tai ku me maalattiin melkein kaikki ikkunat siitä talosta, ni, oisko pitäny ottaa vaan ne toisen puolen ikkunat ja raaputtaa ne puitteetki, että en tiiä miten ne oli suunnitellu sen remontin siellä. Ehkä siitä oli jotain hyötyä, toivottavasti sitä ei pureta sitä taloa sieltä, niin ei mene ihan hukkaan se. (08N24).

Me mentiin sinne sen takia ku se kuulosti mielenkiintosesta työltä, että meiän ois pitäny järjestää kaikkee harrastustoimintaa lapsille, ne oli jotain ala-asteelaisia, joilla oli hengityselinten sairauksia, niinku astmaatikkoja ja muita. No sitte mentiin sinne leirille ja oltiin siellä kolmatta päivää ja ihmeteltiin että missä ne lapset oikein on, joille meiän piti järkätä sitä ohjelmaa, ni sitte ne vaan kerto ne meiän vetäjät että tota niinku että ei ne lapset oo tulossakaan, että niillä ei oo alkanu vielä lomat. Sitte me vaan että tähän on hienosti suunniteltu leiri sitte että, ai että niillä ei oo lomaa ku

me ollaan tultu tänne järkkään niille kaikkee ohjelmaa. Että me oltiin sitte että mitä te olitte ajatellu että me täällä tehtäs sitte. Ne oli vaan että tuossa ois lähellä semmonen rakennustyömaa, siellä ois hommaa. Sit me oltiin siellä rakennustyömaalla joku puoltoist viikkoo. Että ei siinä ollu hirveesti töitä, mutta oltiin me ehkä joku neljä tuntii päivässä. Putsattiin ikkunoita ja lakastiin siellä, kaikkee semmosta raivaustyötä. Että se oli vähän niinku, ei ollu oikein tarkotuksenmukanen leiri, mutta tämmöstä näköjään voi sattuu. (09N25).

Työ ei yleensä ole tärkein asia leirillä, eikä siellä ollakaan ensisijaisesti tekemässä työtä vaan viettämässä aikaa yhdessä. Aina eivät leiriläiset edes pidä tehtyä työtä ”oikeana työnä”. Tästä päästäänkin tärkeään osaan leirielämää, vapaa-aikaan.

[...] Kyllä siinä muodostu semmonen perheyhteisö jotenki niitten ihmisten kanssa. Että ei siellä oltu ensisijaisesti sitä työtä tekemässä tai työleirillä, vaan se oli enemmän sellanen että me nyt nukutaan yhdessä ja syödään yhdessä ja illalla mennään baariin ja kävellään pimeässä metsässä. Ja se näky lähinnä siinä, että jos jollain on semmonen olo, että ei huvita lähteä mukaan, ja kaikki hirveesti halus suostutella ja ylipuhua sitä mukaan ja haluttiin pitää se porukka koko ajan mukana ettei vaan kukaan ei jää minnekään yksin. [...] No, siellä ei esimerkiks tullu mieleen että ois lähteny vaan jonneki mitään ilmottamatta, että jos meni käymään jossaki yksin ni kyllä sitä niinku tuntu että asiasta pitää tehdä virallinen tiedonanto, että toiset tietää missä on. Ja ei siellä ois niinku muutenkaa voinu tai ei ois halunnukaan alkaa silleen kummemmin sooloilemaan, että kyllä ku siellä oltiin ni tehtiin kaikki yhteisen järjestyksen mukaan. (05N24).

Ei todellakaan ollu [työ tärkeintä leirillä], se oli ne ihmiset, että niitten takia oli hauska olla siellä, työ nyt oli yks lysti silleen. Tai oisha sillä varmasti ollu isompi merkitys jos se ois ollu sitä mitä lähti sinne tekemään, mut ei se nyt tuolla reissulla ainakaa ollu. (09N25).

Mmm, no ei se työ silleen [ollut tärkeintä]. Koska ei sitä työtä ikinä miettiny sen työn tekemisen jälkeen, että välillä tuntu että syöminen oli tärkeintä, et tota, et sitä odotetaan eniten ja siihen panostetaan kauheesti, mut kanssa semmonen että on tultu sinne, että kaikki tulee tosi avoimin mielin aina, että me nyt ollaan tässä ja. Ei mikään ihmeellinen, että vaan ollaan siellä. (10N22).

Ei, se on vain se yhdessäolo [tärkeää, ei työ]. [...] Niin, ja se työ ei ole ensimmäisenä, mutta vain se että voi, sinä olet nyt tavannut puolalaisen, ja puhunut sen kanssa, ja voi miten hauska se on, oikeasti. Se henkilökohtainen kokemus ehkä, aika pienellä ryhmällä kuitenkin. [...] (11N23).

Vapaa-aika

Leirin vapaa-ajan aktiviteetteihin vaikuttaa tietysti leirin sijainti. Ideaalileireinä on perinteisesti pidetty maalla ja pienissä kylissä järjestettäviä leirejä. Niiden vapaa-ajan

aktiviteetit ovat aina rajoitetumpia kuin kaupungissa järjestettävien leirien, mutta ne tarjoavat leiriläisille, jotka usein asuvat kaupungissa, mahdollisuuden viettää aikaa eri tavalla kuin kotona. Lisäksi maaseutuleirillä leiriläiset ovat enemmän yhdessä, ja näin ollen yhteisöllisyys ja yhteishenki pääsevät kasvamaan eri tavalla kuin kaupunkileirillä, jossa leiriläiset kulkevat enemmän itsekseen tai pienessä ryhmässä. Paikalliset tai leirinvetäjät voivat suunnitella vapaa-ajan toimintaa leiriläisille (www3). Yleensä vapaa-ajalla pelataan, käydään lähikaupassa/pubissa, uidaan, jutellaan ja juhlitaan. On hyvä, ettei koko vapaa-aika ole järjestettyä tekemistä, vaan vapaata olemistakin on myös tarpeeksi.

[...]No siis siellä Saksassa se oli ku se oli aika rajottunu se ihan se tilanne, ku me oltiin siellä keskellä ei mitään semmosessa kuopassa, jota aidattiin ympärillemme, ni se oli ajatuksenakin aika rajottunu ja rajottava. Ja muutama rämä pyörä. Ja sitte jos on väsyny ni jaksako sitä...[...] No silloin ku oltiin siinä leirillä, ni oltiin käytännössä vaan siinä meiän siinä kuopassa. Se oli hirveen kuuma ku siihen ei tuullu yhtään siellä. Koska siellä ei ollu oikein semmosta kulkukelposta metsää. Että sit siellä oli peltoja, ja tota semmosia peltojen vierä meni polkuja, kyllä me käytiin kävelyllä, mut ei se hirveen miellyttävää, ku sit siellä oli kamalan kuuma, ja sit siellä oli aika paljo semmosia ihmeellisiä järviä vähän semmosia suojärviä, että ei se ollu semmosta miellyttäväkulkusta se ympäristö. Sit sen vaan huomasi että viikon siellä olon jälkeen ku pääsi autolla jonneki, ni oli ihan silleen että vau. Että nyt oikeesti pääsee nopeesti liikkumaan jonneki, onpas jännää. Siihen mä just vertasin ku siellä [Suomessa] ne järjestäjät oli koko ajan valmiita kuljettamaan meitä minne me haluttiin silleen autolla, että kuhan vaan kysy ite ja oli aktiivinen. Niin ni se oli aika eri tilanne verrattuna semmoseen että on ihan täpinöissään jos pääsee auton kyytiin. (03N20).

[...] Että ei ollu kyllä yhtään semmosta oikeesti suurempaa kaupunkia lähellä. Että se on siellä se [...] joka on kuitenkin vähä isompi kaupunki joka ei oo sekää mitenkää iso, ni seki oli parinkymmenen tai oisko ollu peräti neljänkymmenen kilometrin päässä, että kuitenkin niinku, ei siinä ollu kauheesti mitään paikkoja mihin ois voinu lähteä. [...] me käytiin se oli semmonen tosi pikkukylä missä me asuttiin, että me käytiin yhen kerran elokuvissa, siellä oli kerran viikossa elokuvia niin yhdellä viikolla käytiin elokuvissa, sit me käytiin pari kertaa siellä paikallisbaarissa istumassa ja kattomassa tv:tä ja muuta tällasta. Ja uimahallissa käytiin, mutta noin pääosin oltiin siellä leirillä keskenämme [...] (04N24).

Kyllä me niinku jossain niinku jossain pyöräilemässä saatettiin käydä siinä lähellä mutta kyllä me varmaan oltiin siinä kommuunissa sitte muitten kanssa siellä vaan jotain kaljaa juotiin ja oltiin niinku vaan sitte. Että en mä muista että me oltais mitään ihmeempiä siellä tehty illalla, hengattu vaan siellä. (01N24).

Siellä maatilalla me uitiin ja lueskeltiin ja juotiin paljo teetä ja istuskeltiin ja naureskeltiin ja vaellettiin ja semmosia juttuja mitä luonnossa voi tehdä ja juteltiin paljon yhdessä. Ja sitte tuolla [Suomen] leirillä, ni seki oli silleen, se on vähä kauempana niinku mistään kylästä että sit me keksittiin yhteistä ohjelmaa, että uitiin

paljo ja, pelattiin paljo niinku futista ja sit myös kaikkee ryhmäpelejä ja korttipelejä ja lueskeltiin ja myös semmosta vapaa-aikaa, jolloin ihmiset saa tehdä mitä ne haluaa että ei oo kaikki semmosta ohjattua. (02N24).

Siellä [Iso-Britanniassa] me oltiin mummujen kans, meiät vietiin keilaamaan ja jotenki tuntu että siellä oltiin, ku oltiin niin syrjässä tosiaan ni ne sitte oli yrittäny jotain ohjelmaa järjestää, mutta sitte ku siellä paikallispubissaki oli vaan jotain eläkeläisiä ni oli silleen vähä ankeeta, että lähinnä sitte vaan istuskeltiin siellä tilalla ja käytiin välillä hoitamassa niitä eläimiä, toiset kävi uimassa ja silleen, että ei ollu joka ilta mitään järjestettyä ohjelmaa, mutta sitte ja sitte sen järjestön, jolle tehtiin töitä, ni joittenki niitten työntekijöitten kotona oli jotkut juhlat ni sitte, tämmöstä, juhlimista, lähinnä. [...] Me aika paljo pelattiin korttia iltasin tai jotain, kuunneltiin musiikkia, ja tanssittiin juotiin, ja käytiin välillä kättelemassa niitä eläimiä, siellä oli lampaita, hevosia, sikoja ja kaikkee ja käytiin kättelemassa sitä kun siinä oli niitä opettajia jotka opetti niitä lapsia ni käytiin siellä kuuntelemassa ku ne soitti ja kaikkee. ja käytiin keilailemassa, pubeissa, Tescossa ostoksilla, ja sitte oli jotain, oliko yks tai kaks päivää tämmönen luontoretki, ja sitte oli niinku tämmöset päättäjäisjuhlat isommat. Eipä siellä kauheesti. Lähinnä se meni se ilta siihen että laitettiin ruokaa ja syötiin ja sitte siivottiin ja sitte pelailtiin ja juteltiin. (06N27).

Siellä oli, me pelattiin rantalentopalloa, ja sitten siellä oli kaikkee kansainvälisiä leikkejä, että miten leikitään missäkin ja leikittiin niitä ja sitten käytiin teatterissa ja tota, urkukonsertissa ja sitten käytiin [...] tivolissa ja tota, oli joku satamakierros, Saksassa varsinki oli paljon järjestetty sitte Englannissa se oli enemmänki sellasta paikallaan nysväystä. (07N43).

Tanskassa me pidettiin hauskaa. Joo, aa Tanskassa me saatiin niin paljo, eli se oli maaseutu ja vähän se EU:hun liittymisen jälkeen, niin ne vielä olivat maanviljelijöitä, ja ne kutsuivat meitä, aina joku ilta, ne oli ehkä tyytyväisiä että siellä oli joku kansainvälinen joukko, joka tekee jotakin. Eli me saimme kutsuja, aina vieraana jossakin. Saksassa meillä oli nuo loistavat illat [...] me järjestettiin semmosia siis kansallisiltoja, että tehtiin ruokaa. Aina se oli teatraalista, se oli kiva, että se oli aina koko illan se kesti, ei ollut vain ruokaa, mutta aina jotakin. Ei ollut semmoista että pakotti toista, se oli niin luonnollista ja niin hauskaa., muistan että nukuin erittäin vähän Saksassa. [...] Suomessa me saimme vieraita kahtena iltana. Sitten menin joskus Joensuuhun, ja meillä oli muutama videoilta, kyllä me järjestettiin itselle ohjelmaa. Venäjällä se oli vähän rajotettua sillä tavalla, että se oli semmonen talo, vuoristossa, ja meillä oli vain ehkä kaksi valoa, ja se oli jo pimeää, siis todella pimeä, elikkä, ja kun meni [ulos], niin siellä oli sakaalit, eikä kukaan uskaltanu mennä mihinkää siellä. Ja me olimme kotona ja järjestimme itselle jotain ohjelmaa tai olimme matkalla jossakin, maksoimme jollekin kuskille. Kävimme ympäristössä, mutta on se enemmän semmonen perhejuttu, että me keskusteltiin paljon. (11N23).

Ei mitään semmosta kummallisempaa, että vois sanoo että mitään erikoista. Istuttiin vaan yhdessä, ja jos sai tehdä sen työpäivän, ni oli suht väsyny. Että ei sit silleen tuu mitään ihmeellisiä asioita tehtyykään. Ruotsissa mä pääsin ratsastamaan ku siellä oli hevonen. Siel just saatettiin lähtee illallaki lähtee johonki kirkkovenesoutuun tai muuten nyt oltiin vaan. Ei sitä nyt äkkiä muistakaa mitä me oltais siellä tehty, semmosta melko tavallista, pelattiin sakkia, ja siin lähellä oli jotkut festarit, niin

käytiin siellä. [...] Aika erilaisia on ollu, että, Belgiassa me käytiin Lieschissä, joka oli siinä suht lähellä, varmaan viidenkymmenen kilometrin päässä, niin siellä vaan viikonloppuna ryyppäämässä, ei tehty oikein mitää järkevää. Mutta ku taas vertaa Ruotsiin, ku se oli semmonen luontoleiri muutenki, että me vaellettiin joku kaksyht kilsaa yks päivä, ihan tuosta vaan, oikeestaan ihan huvikseenki lähettiin ja. Jotain kirkkovenesoutua meillä oli ja käytiin melomassa 10 kilsaa, että kaikki oli oikeestaan tuommosta luontourheilua. [Valko-Venäjäällä] me käytiin semmosessa pienessä kylässä telttailmassa. Se oli vähän semmonen extreme-retki kyllä, pistettiin se telta jonneki joen varteen vaan. Se oli ihan kiva. (10N22).

Me käytiin hengailmassa siel keskustassa ja sit me oltiin semmosessa paikallisessa baarissa aina käytiin pelaamassa biljardia ja heitettiin tikkaa. Ja mitäs me siellä tehtiin, pelattiin juomapelejä. Ja sit me vietettiin juhannusta siellä. Ku me keksittiin [...] sen mun kaverin kaa, jonka kans me oltiin yhtä aikaa siellä, että hei nyt on juhannus, ja sillon oli hirvee sade, meiän piti tehdä kaikki kokot ja notskit sinne mut sit ei voinu tehdä. Ni sit me jotain marshmallowsia jossain kynttilässä paistettiin. Siinä oli meiän juhannus. Ja juotiin jotain vodkaa siel tai koskenkorvaa. (09N25).

Juotiin kaljaa, käytiin uimassa, juotiin kaljaa, leikittiin seurapelejä ja sitte me askarreltiin [...] Joo, kyllä me baareissa istuttiin. Siinä itse kylällä oli yks pienen pieni pubi jossa istuttiin kun ei jaksettu kävellä kauemmas ja ku jaksettiin kävellä kauemmas, ni siellä parin kilometrin päässä oli semmonen tosi ihana italialainen ravintolabaari, jossa tuli istuttua varmaan joka ilta. Että ei me kyllä baarikulttuuria kummempaa kulttuuria siellä harrastettu, eikä siellä kyllä ollu mahdollisuuksiakaan. [...] (05N24).

[...] me käytiin pyörällä aika vähän siinä ku siinä oli aika tasasta ni siinä oli kiva pyöräillä ja sitte siellä meni semmosia pieniä metsäteitä ympäriinsä. Missähän kaikkialla me käytiin. No me käytiin yhdessä sellasessa toisessa pienessä paikassa jossa oli semmonen paikallismuseo semmonen kansallismuseo jossa esiteltiin millasta siellä oli ollu joskus parisataa sata vuotta sitten. Ja sitte aina käytiin jossain uimassa joko rannalla tai niissä järvissä, siellä oli tosi paljo järviä. Sitte tultiin illalla takasin sieltä. Ja sitte monesti menttiin silleen että heti töitten jälkeen lähettiin jonneki esimerkiks meren rantaan ja jäätiin sinne jonneki nukkumaan ku oli tosi hyviä säitä sillon, sattu olemaan tosi ihanat säät. Ja sitte käytiin uimassa ja nukuttiin lisää ja menttiin takasin sinne. (03N20).

[...] Sitten taas sillä leirillä mikä oli siellä [Saksassa], ihmiset hirveesti meni siellä ympäriinsä [...] kaupunkia ja bailas, ja meillä oli jotain yhteisiä juttuja että käytiin yhdessä vaikka museossa tai käytiin yhdessä jossain bileissä. [...] (02N24).

[...] Siellä [Valko-Venäjäällä] me vaan pyörittiin kaupungilla. (10N22).

Työleirillä käydään myös retkillä lähikylissä tai -kaupungeissa. Tarkoituksena on näyttää leiriläisille kohdemaata ja saada vaihtelua työn tekemiseen, ehkäpä nostattaa yhteishenkeäkin.

Just käytiin siellä Turussa että oltiin yks yö ja sit semmosella mökillä, jossa oltiin yks yö. Ja ne molemmat matkat tehtiin toisaalta sen takia että jos ihmiset haluais nähä suomalaista mökkiluontoo ja toisaalta Turkua. Mutta myös toisaalta sen takia että me oltiin muuten koko ajan siellä pakolaiskeskuksen tiloissa ja vietettiin vapaa-aikaa hirveesti niinkun niitten pakolaiskeskuksen asukkaitten kanssa ja sit me haluttiin myös et me tehään jotain asioita yhdessä silleen ryhmänä ja myös että jos joku tuntee että haluaa päästä viikonloppuna, ettei tarvi koko ajan seurustella siellä, ni senki takia sitte. (02N24).

Joo tuota mitäs kaikkee...Pari kertaa käytiin vaeltamassa siellä Alpeilla sillä tavalla että aamulla lähetettiin ja illalla tultiin pois, että menttiin, se joka oli siellä niinku vastuuhenkilönä siellä kaivoksella ni se oli semmonen Alppien tuntija, [...] ni se kävi siellä viemässä meitä, käytiin siellä kättelemassa kaikkee, luontoo ja nähtiin eläimiä, murmeleita sun muita. Ja sitte tota yhtenä päivänä käytiin siinä lähellä oli semmonen [...] kaupunki, sitä käytiin kattomassa ja sitten öö, osa porukasta kävi Italian puolella kerran, mutta sitte ois pitäny maksaa ne matkat ja mä totesin että mulla ei budjetti siihen veny, että mä en käyny sitte siellä Italiassa. Mutta sen tyylistä matkailua oli siinä leirin puitteissa. (04N24).

Mmm, me käytiin silloin viikonloppuna siellä naapurikylässä, 10-12 kilometrin päässä, siellä oli semmoset mitkähän kotiseutumarkkinat ne oli, joo se on ainoo semmonen että käytiin vähän kauempana. (05N24).

Joo, siinä oli tosi nätti rannikko aika lähellä, niin siellä käytiin retkeilemässä ja tota niin, eipä siinä kauheesti jaksanu ku päivät oli retkeily luonnossa ni (06N27).

[...] Ja sitte me tehtiin sieltä sitte retkiä sieltä, että me käytiin Puolan puolella, käytiin semmosella, siellä oli jotku musiikkifestivaalit, ja sitte kiivettiin johonki vuoren päälle, siellä oli joku majakka. Että kyllä ne silleen järjesti meille jotain muutaki hauskaa siellä. (09N25).

Saksassa oli Erfurtiin ja Weimariin ja Buchenwaldiin [retkiä], se keskitysleiri. Tanskassa oli, asuttiin jopa pareina yks viikonloppu perheissä, jakoivat meitä. Suomessa käytiin Savonlinnassa ja Kerimäellä, Venäjällä melkein joka päivä, siellä vuoristossa ja sitten me itse järjestettiin siellä leirin aikana myös. (11N23).

Ideaalileiriin verrattuna saattoi työ rajoittaa vapaa-aikaa joillain leireillä siinä mielessä, että raskaan työpäivän jälkeen ei jaksanut kauheasti puuhailla mitään erityistä vapaa-aikana, ainakaan joka päivä. Yhdellä leirillä kapinointi kuului vielä vapaa-aikaankin, kun luvattuja polkupyöriä ei meinannutkaan leiriläisille herua. Nämä ulkopuolelta leirin vapaa-aikaa vaikeuttaneet asiat liittyvät ”leiriläisten leiriin”.

Hmm, no siellä Saksassa, ni se ensimmäinen eka viikko meni silleen ku kaikki oli niin väsyneitä ni sitte ei jaksettu tehdä yhtään mitään. Että me vaan maattiin siellä ja syötiin keksejä ja että ”hei jaksatsä heittää sieltä mun vesipullon ku mä en oikeesti jaksa liikkua” ja tällasta yleistä. Ja me ku sinne oli luvattu että meillä olis pyörät että

päästäs liikkumaan siinä ympäristössä, ni niitäkään ei sit ollu kuitenkaan, eikä niitä meinattu saaha, ennenku sitäki piti kauheesti kapinoida, että kyllä me nyt halutaan jossain käydä ja sitte saatiin semmosia pyöriä sinne, se oli tosi mukava, päästiin liikkeelle sitte. [...] (03N20).

[...] ei siinä sitte kauheesti jaksanu illalla tehdä sitte, istuttiin, pelattiin korttia, ja sellasta, että. (04N24).

Yhdellä leirillä vapaa-aikaa rajoitti leiriä järjestävän yhteisön kestävä kehityksen ideologia ja toisella leirillä olosuhteet olivat niihin tottumattomille leiriläisille vaikeat.

No, käytiin jossaki läheisessä ympäristötaiteen näyttelyssä [...] Mutta musta tuntuu että siellä ei ois ollukaan mitään, ku se oli Emmaus-liikkeen, koska siellä oli leimallista se, että päivää kohti sai käyttää ruokaan rahaa koko leiri nin oliko se vähän päälle kaheksan markkaa per henkilö, eli alle euron, että se lähti enemmänki tämmösestä kestävästä kehityksestä ja siihen ideologiaanhan ei mahdu tämmöset, no [leiripaikkahan] nyt on niin kaukana, Tampere on lähin iso kaupunki, ettei siihen Emmauksen ideologiaan ois kuulunu semmonen retkeily. (07N43).

[...] sitten Venäjä, aa, siis ruoka okei, olosuhteet oli kehnot, todella. Elikkä se oli syyskuussa se oli jotain kakstuhatta metrin korkeudessa, meille oli ainoastaan semmonen puukamina ulkona, elikkä ei. Ja lähin kylä oli joku viis kilometriä metsän läpi ja lähin kaupunki oli kaks tuntia semmosella linja-autolla. Mutta siinä on romantiikkaa, ja jos minä tiesin että, ei minä välitä sillä tavalla, paitsi varmasti lihasta tai maidosta tai jostakin saimme [...] tai jotakin, en mä tiedä. Mutta se oli Kaukasuksella, siellä on ihan eri bakteerit kun täällä [leiriläiset sairastuivat]. Ja me länsieurooppalaiset olimme vain liian, kaikki saslikit ja [...] tämmöset se varmasti on se. (11N23).

Leiriläisten leirillä ja hajanaisella leirillä on eronsa myös vapaa-ajan suhteen. Leiriläisten leirillä leirin ulkopuolelta tulevat asiat, kuten tässä tapauksessa ”pyörättömyys” vaikeutti leirin vapaa-ajan kulumista. Tällä *leiriläisten leirillä* sai kapinoida, jotta saisi oikeuksia, mutta tämän kapinoinnin koetaan vahvistaneen yhteishenkeä; ”kaikkihan tässä samassa veneessä ollaan”- tyyllillä. Toisella, *hajanaisella leirillä* taas kaikki tarjottiin liian valmiina, joten joidenkin leiriläisten oli helppo kieltäytyä joistain matkoista tai muista yhteisistä asioista, mikä osaltaan taas vaikutti leirin hajanaisuuteen. Tässä tulee esille jälleen leiriläisten motivaation ja aktiivisuuden tärkeys leirillä. Tulisiko leiri-isäntien ja muiden järjestäjien siis antaa leiriläisille enemmän päätösvaltaa heitä koskevissa asioissa, eikä järjestää kaikkea valmiina? Yhden leiriläisen mielestä vapaa-ajan ohjelmaa oli jopa liikaa.

[...] Ni tota sielä [Suomessa] meillä oli samoin pyörät järjestetty, ja niillä sitten liikuttiin siellä ympäriinsä. Me päästiin semmoseen aivan ihanaan konserttiin siellä oli tais olla viulukonsertti, kolme viulua, oli siinä selloki. Käytiin uimassa ja

saunomassa ja kulttuuriministerin luona ja se oli kyllä tosi hienosti, ja niitten ihmisten kotona käytiin bilettämässä siellä. Mut sit mä huomasin kyllä sellasen, että se on kyllä jännä ku siellä Saksassa ni oli niin hirveen vaikeeta ja kaikki piti kauheena kapinoida siellä että jos saa jotkut rämät pyörät, joilla pääsee jonneki paikalliseen publiin istumaan, nin tota siellä oli hirveen hyvä yhteishenki, että sitä samaa yhteishenkee ei ollu kyllä [...] [toisella leirillä]. Että siellä oli melkein silleen että ”en mä jaks minnekään lähtee” että ku kaikki oli tarjottu, ni ei osattu oikein nauttia siitä ollenkaa, ku se tuli liian itsestänselvyytenä. (03N20).

[...] Siihen mä just vertasin ku siellä [Suomessa] ne järjestäjät oli koko ajan valmiita kuljettamaan meitä minne me haluttiin silleen autolla, että kuhan vaan kysy ite ja oli aktiivinen. Niin ni se oli aika eri tilanne verrattuna semmoseen että on ihan täpinöissään jos pääsee auton kyytiin. (03N20).

Ja sitte [...] me käytiin vaikka missä, vähän vähemmänki ois voinu käyä että. Että niinku meillä oli yhtenä päivänä semmonen että yks linja-autokuski lähti meille kuskiksi, ja sitte oli semmonen aika lyhyt tai semmonen pieni linja-auto, ei hirveen iso, ni tota, käytiin ympäri [leiripaikkakuntaa] kiertelemässä, joskus yheksältä lähetettiin aamulla ja oltiin yheltätoista [illalla] takasin. Siellä käytiin jossain museoissa, ja Venäjän rajalla ja kaiken maailman ihmepömpeleitä kättelemassa, että en tiiä kiinnostiko niitä ihmisiä hirveesti kaikki juoksuhaudat ja muut. Ja sitte käytiin semmosessa missä oli kalliomaalauksia, se oli semmonen mihin piti kävellä. Semmosissa paikoissa, meni siihen ajamiseenki tietysti aikaa, kun oli niin pitkät ne välimatkat, ajeltiin. Yhtenä päivänä käytiin semmosessa, tai vuorotellen käytiin, että semmosessa pienoismallinäyttelyssä, sit semmosessa käsityömyymälässä [...] (08N24).

Leiriläiset

Leirin onnistumiseen leiriläiset vaikuttavat ratkaisevasti. Juuri leiriläisethän leirin tekevät. Leirin onnistuminen tosin on subjektiivinen käsite, ja muuttuu asiaa tarkasteltaessa leiriläisen, leiri-isännän, paikallisten ihmisten ja leirinvetäjän näkökulmasta. Voi hyvinkin olla, että ulkoapäin epäonnistuneeksi luokiteltava leiri on täyttänyt leiriläisen kaikki odotukset.

Leiriläisten asenteella on tärkeä merkitys. Ideaalileirillä leiriläiset sopeutuvat hyvin ja ottavat toiset huomioon.

Siellä oli kyllä paras siellä jos voi verrata siellä oli tosi hyvä henki siellä maatilalla. Vaikka mun kaikilla leireillä on tuntunu että ihmiset on niin erilaisia että miten niinku, tääki on ihan omituista, me tullaan ees toimeen. Mut siellä oli niinku semmonen ”pyhä naiseuden henki” niinku että siellä oli tosi hyvä henki. [...] siellä [...] ihmiset suhtautu toisiinsa tosi kunnioittavasti ja silleen silleen, yrittää tutustua toisiin ja yrittää hakee sitä omaa paikkaansa. [...] (02N24).

Ei, meillä oli tosi hyvä porukka. Kaikki oli vaan hyviä tyyppejä. Että ei siellä tullu mitään semmosta [valitusta] [...] Kaikki oli hirveen kivoja ja sympaattisia ihmisiä ni eihän semmosia [konflikteja] tullu [...] (05N24).

”Naisleirillä” ollut kertoo mielenkiintoisesta leirikokemuksestaan; se, että leirille oli sattumalta tullut vain naisia, olikin tehnyt leiristä aivan erityislaatuisen kokemuksen.

Se oli sattumaa [että siellä oli vain naisia]. Että se oli suunniteltu että sinne että siinä luki siinä leirikirjeessä että mixed aged group, että sinne vois tulla eri-ikäisiä ihmisiä mielellään, mutta sitä ei oltu suunniteltu että pelkkiä naisia, että se oli ihan. Sinne oli tulossaki joku poika, oliko kaksiki, jotka peru. [...] Oli [hyvä että leirillä oli pelkästään naisia], koska siitä tuli niin mielenkiintoinen kokemus kun oli niin eri ikäisiä naisia yhdessä jossain maaseudulla, että se oli tosi mahtavaa että oli niin mielenkiintoisia keskusteluja ja sitte vielä niin eri maista ja erilaisia elämäkokemuksia ja kaikkee. Siitä tuliki kyllä, siitä huomasi ku siellä oli yks päivä käymässä semmonen nuori poika, semmonen parikymppinen poika, että se ilmapiiri muuttu, että ”täällä on mies”. Se oli paljon mukavempaa ku me oltiin keskenämme siellä. (02N24).

Ideaalileirin hyvään yhteishenkeen on varmasti osaltaan vaikuttanut se, että leirin sisälle ei ole syntynyt ryhmiä.

Siellä maatilalla ei syntynyt [ryhmiä], vaikka me oltiin ihan eri ikäisiäki, ni ei silti vaikka että nuoret ois ollu yhdessä. (02N24).

No siellä Saksassa ei syntynyt [ryhmiä], me oltiin kaikki ihan porukkaa [...] (03N20).

Me yleensä oltiin kahessa tai kolmessa ryhmässä työskentelyt, eikä se porukka hajaantunu, meitä oli kuitenkin niin vähän, seittemän, eikä siinä mitään sellasia jakoja tullut. [...] (05N24).

Jos ryhmiä syntyi, hajaannutti se jonkun verran leiriä, vaikka näissä ryhmissä yhteishenki saattoikin kehittyä.

[...] Ja sitten oli siinä ryhmässä, muuta en osaa sanoa ku että ne kolmikymppiset ei viittäni olla kaksikymppisten kanssa, että semmonen siellä oli. Se mies oli kolmikymppinen, tai siellä oli kaks melkein kolmikymppistä. Ni ne ei hirveesti jaksanu nuorten kanssa bilettää. Mutta muuten oli sitte että nuoremmat oli paljon yhdessä. (08N24).

No kyl se vaikutti mut jotenki ei ees tullu ees semmosta yhteishenkeä. Meillä oli tosi kiva työleiri niitten kanssa, jotka oli siellä [jotka tekivät töitä], mulla oli tosi kivaa siellä, että en halua silleen lähteä sitä paheksumaan, mutta. Kyl se varmasti se meidän ryhmä sai voimaa siitä, että me voitiin paheksua niitä muita [jotka olivat tulleet leirille ryyppämään]. Et seki varmaan osittain toimi niin. (10N22).

Eräällä leirillä yhteiskunnallinen tilanne vaikutti jonkin verran ryhmien syntymiseen.

No ehkä, ehkä silloin oli nuo että varsinkin Saksassa [silloisessa Länsi-Saksassa], että saatto olla vähän sellasta että itäeurooppalaiset, puolalaiset ja neuvostoliittolaiset oli omissa porukoissaan, ja sitte me länsimaalaiset oltiin omassa porukassa. Mulla oli vähän semmonen käsitys että ne oli, varsinki neuvostoliittolaiset, että ne oli valvonnan alla. Joo, et siellä muun muassa yks poika soitteli jatkuvasti, tekiköhän se jotain radio-ohjelmaa tai jotain, mutta se melkein päivittäin soitti sinne Neuvostoliittoon. Se oli toisaalta vähän jännää. Isoveli valvoi. (07N43).

Tästä huolimatta leirillä kehittyi yhteishenki.

Kyllä siitä, varsinkin Saksan leiristä tuli, että alettiin toimia ryhmässä, et oli niinkun selkeesti ”me” ja sitten tota huolimatta näistä kulttuurieroista.[...] oltiin aika kiintee porukka, kyllä me siellä oltiin aina joko [leiripaikkakunnalla] taikka sitte mentiin porukalla Hampuriin taikka sitten oltiin siellä (paikka) tuolla leikkikentällä siellä, ihan kimpassa. [...] Hirveen hyvä henki, ja oltiin ystävällisiä ja sitte oli tämmöstä omaa huumoria ja solidaarisuutta, ja kaikkee tämmöstä ihanaa. [...] Kyllä siellä loppujen lopuksi varsinki Saksassa tuli ihan, että me oltiin me, ihan. [...] Se oli Saksassa se että ku me joka paikkaan mentiin niinkun yhdessä. Että esimerkiksi ku tää yks hollantilainen mieshenkilö halus käydä Reperbahnilla, niin sinne lähettiin koko leiri. (07N43).

Leiriin liittyy yleensä omanlaistansa huumoria, joka lujittaa yhteishenkeä leiriläisten kesken.

Oli, oli joo [huumoria], meillä oli hirveän hauskaa. Ja itse asiassa yllättävän semmosta, että ei niin poliittisesti korrektia huumoria että. Ehkä se sitte, meitä oli niin pieni porukka niin siihen sattuu semmonen tietynlainen sakki koolle. Että kyllä siellä oli semmonen että ihan mistä tahansa voi puhua ja ihan mille vaan voi nauraa. (05N24).

On varmasti [sisäpiirin huumoria]. Että joka leirillä syntyy ne omat vitsinsä mistä kukaan muu ei vois tajuta mitään, liittyy siihen aamupalasta työntekoon, kaikkeen mahdolliseen. [...] yleensähan kaikilla leireillä saa nauraa hirveesti, että se on hirveen hauskaa, sekä tilannekomiikkaa että ihmiset hauskuuttaa muuten vaan, että se on mun mielestä niin hauskaa että sitte. (02N24).

En muista mitään sellasia vitsejä, mutta naurettiin samoille asioille. Mutta se on kun leiri on niin eri maailma kun itse kunkin siviilimaailma, niin se oli jotain täysin käsittämätöntä että. (07N43).

Joo, se on tosi tavallistaki [oma huumori], tota. Menee vähän silleen, että ei muista mikä liittyy mihinki leiriin, ja mä tiiän et mä sekotanki ne, ku menee johonki leirille, ni sit muistaa että tämä kuulu tehdä näin, ja sitte muistaa että tämä onki jonku tietyn leirin juttu, että tosi paljo. Kielistä tuli tosi paljo semmosia omia sanoja, jotka

tarkottaa jotaki ihan muuta. Mutta neki unohtuu tosi nopeesti, koska silloin ne on tosi hauskoja, mut jälkeenpäin niitä ei enää ymmärrä. (10N22).

Sillä, ovatko leiriläiset kaikki nuoria, ei näytä aina olevan merkitystä leirin onnistumisen kannalta. Joskus leirille osallistujat ovat hyvinkin eri-ikäisiä; usein kuitenkin suurin osa leiriläisistä on nuoria, noin 20-25-vuotiaita. Leiriläisten samanikäisyys sekä myös heidän samankaltainen elämäntilanteensa helpottaa kuitenkin leiriin sopeutumista. Eräs leiriläinen ehdottaa, että on olemassa erityinen leiri-ikä, jolloin leirille kuuluu mennä ja sinne mennään; toinen kertoo elämäntilanteen vaikuttavan siihen, miten matkustaa.

[...]no meillä oli sillai, yks oli vähä vanhempi. Mutta siinä 21-25 oli silleen aika tarkka jakauma. [...](05N24).

En mä usko, että sillä iällä oli mitään merkitystä, koska se oli just siellä [Ruotsissa] se vanhempi mies ja siellä kommuunitalossa asu myös vähä vanhempia henkilöitä, että jotain nelikymppisiä ihmisiä kans. Että ei se silleen vaikuttanu, mutta sitte ku se itse henkilö ei enää persoonana ollu niin kauheen miellyttävä enää parin viikon päästä, et vähän niinku ehkä yritti olla liian vitsikäs, ni siihen alko porukalla menemään hermot. Mutta ei se mun mielestä ollu siitä iästä kiinni vaan persoonasta. (06N27).

No ehkä se [leiri-ikä] on tommonen tommonen tommonen korkeintaan ehkä kaksikymmentä, että kahestakymmenestä kolmesta kahteenkymmeneenseittemään on mun mielestä semmonen hyvä. Että silloin ei enää rassaa se, että ei saa olla ihan vapaasti, mutta vielä on kuitenkin avoin ja joustava, että ei tule tämmöset aikuisuuden kahleet vielä. Eikä toisaalta siviilielämässä perheen perustamista tai muuta hidastetta. (07N43).

[...] ei sitä ehkä enää haluais lähtee mihinkää leirille töihin ja hommiin, että kyl nyt enemmänki haluu just jotain, silloin oli nyt erilainen vaihe, että ei tarvinnu kauheesti tehdä mitää töitä, että sillo voi ehkä mennä tekemäänki töitä ilmaseks, mut nyt joutuu koko ajan tekemään muutenki töitä ja opiskelemaan ni nyt sitä lähtis ehkä huvittelemaan johonki, eikä silleen, että se on vähä muuttunu elämä niin erilaiseksi, että [elämäntilanne vaikuttaa ehottomasti]. (09N25).

Monet olivat sitä mieltä, että leirille alun perin hakeutuvat tietynlaiset ihmiset. Sinne ei lähdekään sellaisia ihmisiä, jotka eivät siellä pärjäisi.

[...] tuommoselle leirille lähtee semmosia ihmisiä, jotka tulee muitten kanssa toimeen että, ei sinne lähe mitää hirveitä erakkoja tai muita jotka alkaa vaan vittuileen muille. Kyl sinne varmaan kerääntyy semmoset ihmiset, jotka tulee muitten kans toimeen, varmaan siis silleen. Ja sitte tämmönen rento elämänsänsä ettei ala niuhottaa jostain pikkuasioista, kaikki oli vähän sen tyyliä niin ei tule mitään ongelmaa. (09N25).

[...] Mutta kyllähän tietenkin sellaiset ihmiset jotka lähtee tuommoselle leirille on semmosia solidaarisia. No kuka nyt muuten lähtis ilmaseks tekemään töitä vieraaseen maahan, solidaarisia ja mukavia ja ulospäin suuntautuneita ja kohtuullisen kielitaitoisia. (03N20).

Mie luulen että semmoset ihmiset jotka lähtee tuommosiin paikkoihin, ni kyllä ne enimmäkseen tietää mihin ne on menossa, ja ne on sellasia ihmisiä jotka tykkää tehdä yhdessä tuollasia asioita. Ei sinne varmaan lähtis jos ois hirveen erakko ja ihmisvihainen, tai yhteistyökyvytön. Tietenkin voi olla että jotkut jotka ei kykene yhteistyöhön eikä sitä ite tajua niin lähtee tuommosiin paikkoihin, ja siitä voi tulla ongelmia. Mutta ei meillä ainakaan. (05N24).

[...] Yleensä semmoset jotka ei ajattele, että kaikesta pitää saada rahaa, niin ne lähtee tuommoseseen ehkä helpommin. Tai silleen, että ne osaa nähdä sen kokonaisuutena sen leirin, eikä vaan että sinne mennään tekemään työtä [...] (10N22).

Leirin henki voi kehittyä ja olla suureltakin osin seurausta kohteliaisuudesta kanssalleiriläisiä kohtaan. Oltiin sitä mieltä, ettei yhteishenki kahdessa viikossa kehity, tai jos kehitty, se voi olla suurelta osin kohteliaisuutta ja ”vieraskoreutta”.

Ei ainakaan mulla kenenkään kanssa kehittynyt [yhteishenkeä ja huumoria], että mä vähän luulen että ei kyllä ainakaan meidän leirillä ollu, että ei varmaan parissa viikossa tule, tai voihan se tietenkin tulla mutta ei ainakaan tuolla tullu. (01N24).

Ehkä siellä ei kuitenkaan muodostunu [yhteisöä], että oltais ku pois lähetettiin että hei, tullaan kaikki vuoden päästä uudestaan, että ei mitään semmosta tullu, mutta tota, ei ehkä. (06N27).

Ei ollu yhteisöä, vähän turha väittää että, öö tota, että onhan siellä tietysti semmosta että ihmiset on vähän turhan kohteliaita että ei sanota jolleki jos joku ärsyttää, että sitte mietitään sitä omassa päässä että mitäköhän tuoki oli tuommonen. Sitte ei viiti sanoa kuitenkaan. [...] (08N24).

Kyllä se saatto olla sellasta kohteliaisuutta, että tota, oli se aika pitkälle sitä että. Jopa varottiin vähän mielipiteitä. [...] No kyllähän se [keskustelu] oli sellasta small talkia, että ei siellä syvällisiä keskusteluja tullu, yhen keskustelun mä muistan, keskellä elokuuta keskusteltiin siitä, että millonka joulupukki tulee mihinki maahan, että (07N43).

Leiriläiset odottavat leiriltä paljon, ja toisilta leiriläisiltä odotetaan juuri sitä, että sitoudutaan ja sopeudutaan leirielämään. Vastuunsa tunteminen leirillä on tärkeää ja vaikuttaa yhteishengen kokemiseen selvästi. Tiivistäen voisi sanoa, että ideaalileirin hyvä yhteishenki syntyy hyvästä porukasta ja siitä, että muutkin leirin osa-alueiden palaset

loksahtelevat paikoilleen. Aina sitoumus ja sopeutuminen eivät ole tietenkään olleet täydellisiä.

Kyllähän se on tietenkin, työleiri, niin ne vastuut on tän sanan molemmissa osissa, että leiriläisen pitää tehdä työtä ja leiriläisen pitää kantaa vastuuta sen leirin hengestä. Että käyttäytyä suurin piirtein säällisesti, ettei ala vetää mitään omaa rooliinsa tai jotaki muuta tällasta. (07N43).

[...] kyllä musta tuntuu että leiriläiset odottaa tosi paljo muilta leiriläisiltä, että ku tehdään työtä yhdessä niin odotetaan että kaikki kanssa tekevät sen oman osansa ja että kukaan ei, ja myös sitäki varmasti ootetaan että ihmiset sitte ku siellä ollaan, ni ollaan tosi silleen ryhmäydytään yhteen eikä aleta muodostaa mitään pienempiä kuppikuntia siellä tai yksin vain touhuta mitään hommia. Koska ku ihmiset on menny tuommoseen paikkaan ni tuntuu siltä että se juttu kärsis tuollasesta tosi paljon. Se menis se tavallaan se tunnelma ja monelta myös motivaatio jotenki siihen hommaan jos kaikki ei ois samalla sitoumuksella siinä mukana. (05N24).

[...]Ja [Suomessa] sitte oli vähän semmosta, että kaikki ei tajunnu että siellä on niinku muitaki, siis tavallaan, että ne on niinku kotonansa siellä, jotenki en muista semmosia esimerkkejä siellä. Jotkut oli vaan että ne ei ottanu toisia huomioon, joissain asioissa ne niinku jossain että jos ruokailuajan ulkopuolella syö jotaki ni ois voinu pestä ne astiat ettei niitä oo siellä pitkin pöytiä.[...] Tuota, semmonen jotenki että niinku se sano se kolmikymppinen nainen, että ihan ku ois lastentarhassa, semmonen tuottaa vaikeuksia ku jotkut ei vaan sopeudu sinne, että en tiä mistä se johtuu, että onko ihmiset nykyään niin individualisteja että ei pysty edes ryhmässä toimimaan vai mikä siinä on ongelmana. Kai se sitte niinki on. [...] Mutta kyllä sen huomasi selkeesti että ei ne ihmiset sopeutunu niin hyvin siihen leirielämään ku ois ehkä pitäny. Kyllähän ne sopeutu siihen että me syyään yhdessä ja nukutaan yhdessä, ku sen tietää kun leirille lähtee. Mutta siellä pitää myös ottaa muutkin huomioon silleen että, ei mitää älyttömiä semmosia tavallaan semmosia ala semmosia omia juttuja vetämään siihen mukaan. (08N24).

No toiset sopeutu paremmin ja toiset sopeutu huonommin, että oli siellä jotkut jotka oli niinkun ilmeisesti liian vanhoja siihen leirielämään, siitä huolimatta että ne oli nuorempia ku minä, ni ehkä ne oli sen varsinaisen leiri-iän ohittaneet, niin niitä alko kypsyttää se lasten touhuilu. (07N43).

[...] että ehkä se vois olla niissä ihmisissä että se työleirin ilo on siinä, että voi tehdä jotai niinku muidenki hyväksi että, ehkä semmonen asenne siihen työhön vois olla. (10N22).

Seuraavaksi kahden leiriläisen erilaiset käsitykset siitä, miten konfliktit leirillä voi välttää. Ensimmäinen sitaatti korostaa enemmän vastuuta; toinen vapautta. KVT ja SCI korostavat vastuuta ryhmässä toimimisesta, osallistumista leiriin kokonaisuudessaan, avoimuutta, työn tekemistä ja motivoituneisuutta leirille osallistuttaessa (www8). Eräänlainen individualistinen vapaus ei näihin vastuisiin kuulu.

[...] se on sen verran lyhyt aika että ei siinä kerkiä tilanteet kärjistyä, että eihän sitä välttämättä kaikkien kanssa tule niin hyvin toimeen, tai sillä tavalla että huomais että ei nyt ehkä oo kemia ihan kohallaan, mutta tuommosessa noin lyhytaikaisessa pystyy välttämään sitä pahemmat konfliktit, että jättää sitte huomioimatta jos joku juttu ärsyttää, että antaa vaan olla. (04N24).

[...] Onhan se joo ku se on niin eri semmonen ympäristö ja sitte ku ollaan vielä niin tiiviisti vaan yhdessä, ni kyllähän se. Toisaalta siellä kärjistyy ehkä enemmän kaikki epämiellyttävät luonteen piirteet, ja jos siellä ystävyystyy ni se on monesti tosi hyvä, hyvä niinku. Ainut mikä, tai sen ainaki huomais sitte just sen Saksan leirin jälkeen ku me lähetettiin sen Marien kanssa sinne interrailille, ni tavallaan niinku siinä pitää säilyttää tietty semmonen niinku siellä interrailillaki ni meillä meni hirveen hyvin ku me koko ajan ajateltiin tai koko ajan oli semmonen tavallaan tai ei tullu mitään riitoja ku ties koko ajan että koko ajan voi lähteä jos ei halua olla sen toisen kanssa ni voi sitte vaan lähteä ja mennä erilleen. [...] että mä oon täällä oikeesti vapaaehtisesti ja mä oon täällä vaan sen takia ku mä ite haluan ja mä voin tehdä tästä leiristä sellasen ku mä ite haluan. Ni semmosella asenteella, että semmosen tietynlaisen vapauden säilyttää vaikka onki jossain paikassa. (03N20).

Yhteisöllisyyden leirillä voi kokea myös rajoittavana siinä mielessä, että koko ajan pitää toimia ryhmässä. Toisaalta yhteisöllisyys mahdollistaa leirin onnistumisen ja on tärkeä osa rituaalista *communitas*-tilaa.

[...] Välillä oli vähän väsyny ja ois halunnu olla itekseen, eikä ois silleen jaksanu, siellä pitää kuitenkin koko ajan olla semmonen sopeutuvainen ja ilonen, eikä alkaa siellä vaan murjottamaan ja vihotella muille että menkää nyt helvettiin että haluan olla yksin että en jaksaa nähdä teidän pärstöjä. Että koko ajan pitää yrittää olla semmonen ilonen ja positiivinen ja olla kaikkien kaa hyvää pataa [...] (09N25).

En oo koskaan kokenu sitä rajoittavana, et just siellä [Valko-Venäjäällä] meitä oli saatto olla kymmenen yhdessä huoneessa nukkumassa, ni silleen, en mä kokenu sitä silleen, että enemmän se on ollu puute siinä mielessä ku me oltiin niin hajallaan siellä kaupungillaki, että en mä oo kokenu sitä ahdistavana tai silleen rajoittavana sitä just, et silleen just. Kyllä se enemmän kuitenkin mahdollistaa sen systeemin toiminnan. (10N22).

[...] niin monta kertaa me istuttiin siellä ja että voisiko tämä olla loputon, voisiko tämä olla ilman loppua, se oli niin kiva...en mä tiä.[...] (11N23).

Leiriläisten leirillä yhteishenki on hyvä. Verrattuna ideaalileiriin, sen yhteishenki tavallaan saa voimaa eri asioista, nimittäin ulkoisista uhkista; kun leiriläiset ovat liittoutuneina vaikkapa leirinvetäjää tai leiri-isäntää vastaan, yhteenkuuluvuuden tunne kasvaa.

Mut sit mä huomasin kyllä sellasen, että se on kyllä jännä ku siellä Saksassa ni oli niin hirveen vaikeeta ja kaikki piti kauheena kapinoida siellä että jos saa jotkut rämät pyörät, joilla pääsee jonneki paikalliseen publiin istumaan, nin tota siellä oli hirveen hyvä yhteishenki, että sitä samaa yhteishenkee ei ollu kyllä [toisella leirillä]. Että siellä oli melkein silleen että ”en mä jaksaa minnekään lähtee” että ku kaikki oli tarjottu, ni ei osattu oikein nauttia siitä ollenkaa, ku se tuli liian itsestänselvyytenä. (03N20).

Siitä just ku että ku se, kyllä mää niinku uskon että varmaan Neuvostoliittoaikana siellä on ollu tosi hyvä fiilis kaikilla ihmisillä ku kaikilla on vähä kurjaa, että ku voi valittaa siitä miten paska tilanne on. Kyllä se vaan niinku yhdistää ihmisiä kummasti, ei sille voi mitään.[...] (03N20).

No tota, semmosta tietysti, jotain tietysti solidaarisuus kasvaa ku kaikki kärsii yhtä paljon, että kaikki oli sitä mieltä, että se [työ] on tosi rankkaa ja näin, mutta ei siellä mitään kapinaa syntyny, että tota ei siitä nyt varsinaisesti valitettu, ku kaikkihan ties, että se on jotain ton tyylistä ku ne sinne tuli, mutta mutta ehkä sitä ei kuitenkaa osannu ihan olettaa että se ois niin rankkaa. (04N24).

Leirejä ei ole mitenkään helppo määritellä; seuraavassa esimerkkitapauksessa on piirteitä niin *leiriläisten leiristä* kuin *hajanaisesta leiristä*, vaikka se määritellesä kallistuisikin *ideaalileiriksi*. Leirillä syntyi ryhmiä.

Kyllä siellä oikeestaan synty [ryhmiä] sillä tavalla että että niinku. Ku se oli Ranskassa ja siellä oli aika paljo ranskalaisia siellä leirillä. Nin, ne sitte aika helposti ryhmäyty keskenään, ja ne jotka osas puhua ranskaa, ni oli sitte siinä ryhmässä aika paljon. Ja sit siellä oli semmonen hajanaisempi ryhmä niitä, jotka keskusteli lähinnä englanniks, plus että siellä oli kaks tyttöä jotka oli tullu Venäjältä keskenään ja jotka puhu aika paljo venäjää keskenään, ni siihen ryhmään ei sitte tietysti kukaan muu päässy mukaan, ku ne puhu niin paljo keskenään venäjää, ja kukaan muu ei osannu venäjää. Mutta sitte loppua kohti neki liittyy enemmän siihen englantia puhuvien ryhmään, mutta ei ne nyt kovin kiinteitä ollu ne ryhmäjaot. Mutta oli siellä selvästi havaittavissa sitä, että ne jotka puhu huonosti ranskaa, ni ne ei ollu kauheesti tekemisissä niitten kanssa, jotka puhu ranskaa, koska ranskalaiset puhu huonosti englantia. Lukuun ottamatta yhtä poikaa, jonka äiti oli englantilainen, joka sitte pysty puhumaan myös englantia. (04N24).

Tällä leirillä kehittyi kyllä jonkinlainen yhteishenki näissä pienemmissä ryhmissä, muttei kuitenkaan yhteisöä. Ryhmä oli toisaalta iso (15 henkeä) ja aika lyhyt syvemmän yhteisön synnyttämiseen.

[...] kyllä siellä joo. Ei ehkä ihan semmonen koko ryhmää kattava [yhteishenki kehittynyt], koska se oli niin voimakkaasti jakautunu että se ranskaa puhuvat ja muut. Tai oikeestaan ne ranskalaiset ja muut. [...] Mutta muuten se ryhmähenki ehkä synty niissä pienemmissä ryhmissä. (04N24).

No se oli vaan semmonen leiri, että siitähän se meidän ryhmänjohtaja, tai se Louise hermostu, että ku me ei oltu mitenkää semmonen, se ois halunnu että me oltais oltu kauheen semmonen kiintee, meissä ois ollu joku semmonen superryhmähenki, että me oltiin vaan semmonen epämääräinen joukkio. Että ei mitään semmosta hirveen tiivistä syntyny siinä mielessä. (04N24).

Kuitenkin leiri liittoutui jonkin verran leirinvetäjän kanssa syntyneiden erimielisyyksien vuoksi.

[...] Mut sitte meillä oli vähän semmosia yhteenottoja tämän leirinvetäjän kanssa, se aina hermostu vähän jostain meidän jutuista, ihan niinku syyttä periaatteessa, nin se kyllä kieltämättä yhdisti sitä ryhmää että ryhmä vastaan ryhmänjohtaja. Silleen niinku semmosta, että me ei koettu että me oltais tehty mitään väärin, vaikka se väitti että me ollaan aivan kamalia. [...] (04N24).

Haastateltavani epäilee syyksi tähän yhteisöttömyyteen toisaalta kieliryhmiä, mutta myös sitä, ettei leiriläisillä ollut vastuuta mistään; he vain kävivät tekemässä työnsä eikä juuri muuta.

Ehkä osaltaan siitä [kieliryhmistä johtui että leiri ei ollut yhteisö], ja myöski siitä että meillä ei oikein ollu vastuuta niinku mistään, ni ei niinku, kenenkään ei tarvinnu ottaa mitään vastuuta, ni ei kukaan sitte sitä halunnu väkisinkää ottaa, ei tullu mitään semmosta, että kaikki kävi siellä tekemässä sen työnsä, mut siinä on niinku kaikki. Että ei tullu mitään semmosta että ois joku vastuu siitä että miten sen työn tekee tai että sillä ryhmällä olis niinku vastuu sen työn laadusta. Ei ollu mitään semmosta, että se oli päämäärätöntä, ni ei tullu mitään semmosta kauheen. Nii et sit se jäi vähän semmoseks irralliseks. Ehkä siihen jäi vähän semmonenki että ei oikein tienny että minkä takia siellä loppujen lopuksi oltiin. (04N24).

Leirin yhteishenkeen vaikuttaa myös ympäristö; kaupungissa ihmiset menevät enemmän itsenäisesti ympäriinsä, mikä lisää leirin hajanaisuutta, eikä leirille ole järjestetty ehkä niin paljon yhteistä ohjelmaa kuin maaseutuleireillä.

[...]Sitten taas sillä leirillä mikä oli siellä [Saksassa], ihmiset hirveesti meni siellä ympäriinsä [...] kaupunkia ja bailas, ja meillä oli jotain yhteisiä juttuja että käytiin yhdessä vaikka museossa tai käytiin yhdessä jossain bileissä. [...] ihmiset meni hirveesti yksikseen, että meillä oli polkupyörät ja me ei liikuttu niin paljo ryhmänä, aika harvoin vapaa-ajalla. [...] (02N24).

Niin voi olla joo[että johtui kaupunkileiristä että oli vähemmän ohjelmaa]. Kyllä siellä joskus käytiin porukalla kävelyllä jossain kaupungilla. Mutta ei siellä tosiaankaan ollu paljo mitään semmosta järjestettyä että ois voinu ehkä olla enempienki niinku iltasin semmosta yhteistä. (06N27).

[...] sitte vielä [Valko-Venäjä], ku sinne on hankalaa tulla ulkomaalaisen muutenki, niin varmaan just senki puoleen. Ja sit se kaupunki hajotti, ku se meiän työmatka oli varmaan tunnin, varmaan ylikin tunnin bussilla ja parilla metrolla ja sitte, piti vähän kävelläki. Ja sitte ku yritti aamulla saada ne kaikki viistoista liikkeelle, ni ei siitä tullu mitään, että osa sit lähti, osa jäi. Ja osa ei koskaan ilmestyny. Ja sitte ku tultiin takasikin, ja osa halus käydä jossain niin sitten se porukka hajos, eikä voinu löytää kaikkia. Että tosiaanki ku tuolla maalla kaikki on siinä samassa paikassa, ni sit siellä on helpompi tutustuaki ja silleen. (10N22).

Enemmän leirin huonoon henkeen vaikutti kuitenkin eräät leiriläiset, jotka olivat tulleet leirille ”bilettämään” ja sen perusteella, että se oli suuressa kaupungissa. Vaikuttaakin siltä, että leiriläiset ovat tärkeimmässä osassa yhteishenkeä luotaessa; vaikka leiriin kohdistuisi ulkoapäin uhkia ja paineita, yhteishenki kehittyy kuitenkin leiriläisten keskuudessa ja he voivat itse käyttäytymisellään vaikuttaa siihen. Näillä *hajanaisilla leireillä* oli ollut mukana myös niin sanottuja vähemmän ideaalisia leiriläisiä.

[...]Sit siellä [Saksan] leirillä ei ollu mitenkää hyvä [henki]. Muutenki ihmiset oli niin erilaisia ja meni siellä koko ajan itsenäisesti ja sit vielä semmosta skismaa siitä, että joku ei oo kiinnostunu siitä työstä ja esittää siellä jotain rasistisia kommentteja ja näin ni...siellä ei ollu mitenkää hyvä henki. [...]Siellä [...], se johtu kyllä varmaan siitä ku se oli kaupungissa se leiri siel oli nuoria poikia muutamat jotka sano suoraan että ei ne oo kiinnostunu siitä työnteosta, että ne haluaa juhlia. Sit ne silleen niinku mutisten kävi siellä töissä, että se oli vähän semmosta hankalaa.[...] siellä oli tosiaanki [...] muutama poika joista yks ei ees oikein ois halunnu niitten maahanmuuttajien kans siellä että se oli vaan valikoinu sen sillä perusteella et se on kaupungissa. [...] Ei se niinku ei se ees ollu että hän olis olettanu jotain väärin, vaan se oli vaan oletellu että jaa, että hänpäs tuommoselle työleirille nin saa asua kaks viikkoo ilmaseks [suuressa kaupungissa] ja saa myös ilmasta ruokaa. Se oli ja se sano siellä ihan rehellisesti että ei sitä kiinnosta tää työ, että se haluaa vaan bilettää. Jolloin sitte myös ku aika monesti ku keskustelu eteni semmoseen tuliseen vaiheeseen ni sanottiin myös että jos sä et tuu huomenna töihin ni sä voit häipyä täältä tai jotain vastaavaa että. Se oli ite aika rehellinen ja sen kommentit oli aika rajuja, ni sitte myös ihmiset vastas sille kans aika rehellisesti.[...]Siellä [...] oli just semmosta että ihmiset ei oikein ymmärrä toisiaan, että toiset ei ymmärrä miks yks ei halua tehdä mitään ja se ei ymmärrä miks kaikki jaksaa nipottaa sille.[...] (02N24).

[...]ehkä pojat blokkautu keskenään siellä ku ne kannatti sitä poikaa joka halus vaan bilettää, tai tuki vähän sitä. Ja pojat vähä silleen blokkautu. No me tytötki oltiin vähä erilaisia ni me ei silleen ryhmäydytty mitenkää että sit silleen vaihtelevasti hengailtiin.[...] (02N24).

Ne ei niinku ollu silleen, niin se siinä on että pitää siihen työhön kuitenkin suhtautua silleen, jotenkii, että on valmis tekemään sen, ni sit ku ne oli tullu sinne vaan ryyppäämään, ni mä olin tosi hämmästyny siitä [...] Mä luulen että ne ei oo vaan, ne tuli Saksasta, öö suurin osa niistä, ni ne ei ollu vaan selvillä siitä, minne ne oli tullu. Ja sit ku ne tajus, että ne voi luistaa siitä, et ehkä ne ties että on jotain työtä, mutta ne

ajatteli että se on joku välttämätön paha ja ne pääsee [suureen kaupunkiin Velko-Venäjäällä], koska siellä nyt on kaikkee tarjolla, nin tota. Nin sitte ne vaan luisti, ku ne tajus että ei tarte tehdä työtä, niin sitte ne ei ees tullu sinne paikalle. Mä en muista että yhtenäkkää päivänä kahen viikon aikana ne ois ollu siellä [töissä]. Sit oli vaan tosi erilaisia ihmisiä, joilla oli vähän eri asennetta, ja jos ne ei oo tehny niitä aikasemmin, ni ehkä ne ei päässy siihen mukaan ku ne ei tajunnu ees mikä se leiri on, ku ihmiset käyttäyty niin eri tavalla. Et sit just jäi, olikoha meitä viis tai kuus, jotka sitte tota, siellä on mun hyvii kavereita tuli niist, ja on edelleenki sitte että. Silleen että oli aikasemminki tehny noita hommia, että ei hämääntyny siitä, että se oli niin kaottista. (10N22).

Haastateltavani oli kuitenkin kokenut leirin positiivisesti ja oli iloinen että oli tavannut erilaisia ihmisiä. Kaiken, myös *hajanaisen leirin*, voi kääntää voitoksi.

[...] ni ja esimerkiks vaikka siellä [...] leirillä oli konflikteja, ni me erottiin kaikki hyvissä väleissä ja niinku mä olin sitä mieltä että kyl ne meiän keskustelut sen pojan kanssa jolla oli ihan eri käsitykset siitä leiristä ja joka myös suhtautu tosi kriittisesti vaikka niinku pakolaisiin, ni mun mielestä ne oli tosi hyvät että tavattiin ja käytiin ne. (02N24).

Eräällä leirillä oli havaittavissa jonkinasteista passiivisuutta, mikä heikensi yhteishenkeä ja teki leiristä hajanaisen.

[...] Hmm, ei oikeestaan siellä [syntynyt ryhmiä]. Siellä oli vähän silleen pojat ja tytöt. Se oli vähän kummallista. Ja sitte siinä kävi loppupäässä silleen että ku mä tykkään henkilökohtasesti jos on joku paikka jossa mä en oo ollu ni mä tykkään tutustua siihen ja mennä ja tehdä ja silleen ja en vaan jää istumaan jonneki. Ni sieltä löyty vaan semmonen [...] Chloe joka oli samanhenkinen. Että me sitte sen kanssa sitte, että sanottiin muille että nyt me ollaan lähössä ja että haluaako joku tulla mukaan ja sitte monesti ni ei halunnu ja sitte me lähettiin kahestaan. (03N20).

Yleisesti ottaen kulttuurierot eivät ole leireillä ongelma, koska leiriläiset ovat kuitenkin usein niin sanotusti samasta sosiaali- tai taloudellisesta luokasta. Joskus kulttuurierot saavat positiivisen, jopa kisailevan sävyn, mutta joskus ne ja kiinnostuksen puute hiersivät välejä. Nämä ongelmat voivat kuitenkin johtua asenneongelmien lisäksi myös kielitaidon puutteesta ja huonosta kulttuuritietoudesta. Jotkut leiriläiset eivät tutustuneet kunnolla muihin, vain samasta maasta tulleeseen leiritoveriinsa.

[...] Ruokakulttuurierot ehkä näky vahvimmin. Meille vielä kehitty semmonen kilpailu aina ku tehtiin pareittain vuorotellen ruokaa, että niinku piti tehdä monta ruokalajia ja oikein niinku panostettiin siihen, että nyt minä näytän teille, ja teen teille herkkuja. Ja sitte ihmiset yritti tehdä kaikkia paikallisia, omia ruokiaan meille. [...] (05N24).

[...] Mut sit siellä [Suomessa] tuntu että jotkut ainaki kaks poikaa jotka tuntu että ne ei oo yhtään ees kiinnostuneita tai sillä tavalla. Että kuitenkin Suomi on tosi erilainen kulttuuri ja sitte siellä oli myös Noriko joka oli Japanista asti tullu, ni tuntu että niinku sellasten asioitten kanssa tuli ongelmia, ku kiittäminen. Ku Noriko kiitti oikeestaan koko ajan ja sano please ja thank you ihan koko ajan. Ja näistä italialaisista se tuntu ihan tyhmältä, niitä niinku ärsytti se ihan kauheesti, vaikka se on vaan kulttuuriero. Että miten käyttää kieltä ja millon sanoo. (03N20).

[...] En minä tiä, se jotenki sano sen vaan niin suoraan sille. [japanilainen tyttö loukkaantui, kun häntä arvosteltiin suoraan]. Ja sitte ne yhet eurooppalaiset alko siitä että miks siellä Japanissa ollaan silleen että ei sanota suoraan, että minä ainaki sanon suoraan kaikki asiat sitte. Jotkut eurooppalaiset alko siitä sitte, että ihan niinku se ois huonompi se japanilainen kulttuuri sitte jos siellä ei sanota mitään suoraan. (08N24).

[...] Ja muutenki sillä tavalla tuntu että ku istu jossain aamiaispöydässä ku normaalisti, ni hyvä ihme jos toinen on toisesta maasta ni siinä on vaikka mitä kiinnostavaa vertailtavaa, keskusteltavaa, että sehän on ihan rajaton semmonen aihepankki. Mutta tuntu että kauheen hiljasta on, että ku miten voi olla että porukka ei oo kiinnostunu, että se oli tosi kummallista. Ja se pysy semmosena ihan loppuun asti se aamupalahenki esimerkiks. [...] No aika vähä [tutustuivat toisiinsa]. En mä tiä mikä siinä oli, se oli ihan tosi outoo, mä en niinku tajuu miks. Koska minä, kyllähän mä niinku siinä ihan juttelin ihan muutaman ihmisen kanssa, niinku Chloen ja sen Norikon, mutta ku jos niinku joltain italialaiselta kysy jotain, siellä oli kaks italialaista poikaa ja myös kaks ranskalaista poikaa, siellä oli vähän sama meininki, niillä jätkillä oli joku ihme asenneongelma, ne oli tullu kyllä pari vuotta liian aikasin tämmöselle leirille, ni ku niiltä kysy jotain, että mitenkä teillä tehään joku asia, ni sit ne vastas parilla sanalla eikä kysyny mitään että miten teillä. Että ei semmonen niinku kannusta keskusteluun, ei se oo kiva olla ikuisesti kiinnostunu jos ei toinen osoita vastaan mitään. (03N20).

Joidenkin leiriläisten asenne ilmenee seuraavassa, jossa haastateltavani kertoo retkestä Raumalle. Eräät leiriläiset roikkuivat ”riippakivinä” mukana. Haastateltavani epäilee, että tämä asenne leivisi leirillä yhdestä leiriläisestä toiseen, ja että kyseiset leiriläiset olivat mahdollisesti menettäneen ajatuksen vapaaehtoisuudesta ja omista vaikutusmahdollisuuksista.

No musta tuntu että ei ne ees toisiinsa tutustunu hirveen hyvin, että ne vaan sen omanmaalaisen kanssa, se oli ihan ihmeellistä jotenki. Ja monesti tuntu että ku jos vaikka mentiin jonneki, se oli ihan. Ni esimerkiks ku me käytiin Raumalla, että minä ja Chloe ja sitte yhet Mario ja Nicolas. Se oli se Mario, että sillä oli oikeen semmonen missio, että sen isä oli joskus ollu täällä, ja se oli ihan innoissaan, se kyllä tykkäs hirveesti suomalaisesta luonnosta ja se lähti monesti meidän kanssa pyöräilemään ja kaikkee. Mutta sitte ku se Nicolas oli semmonen, ku me oltiin siellä Raumalla ni, ne jotenki odotti, että ne kyseli koko ajan että minne nyt mennään minne nyt mennään. silleen että ihan ku oltas oltu ala-asteella ja minä ja Chloe oltas oltu opettajia ja ne ois ollu että pitääks meidän vielä mennä jonneki. Minne nyt mennään. Ja sit se oli tosi ärsyttävää ottaa heitä mukaan koska siinä menee se fiilis

aika pilalle, jos siellä on pari semmosta riippakivee mukana jotka vaan koko ajan närisee, täällä on ihan kuuma, täällä on ihan kallista, ihan, ei mitään, se niinku, se oli vähän kummallista. (03N20).

[...]se oli varmaan vaan joku ihmeilmiö siellä, jonka aiheutti yks tietty ihminen, sillä tavalla pisti alulle, vähän semmonen lumipalloeefekti että ku joku johonki asennoituu jollaki tavalla ni sitte muutki Ni ku siinä leirillä ei tavallaan oo semmosta, jos ei pysty pitämään sellasta ajatusta että mä oon täällä oikeesti vapaaehtosesti ja mä oon täällä vaan sen takia ku mä ite haluan ja mä voin tehdä tästä leiristä sellasen ku mä ite haluan. Ni semmosella asenteella, että semmosen tietynlaisen vapauden säilyttää vaikka onki jossain paikassa. Ehkä niillä pojilla oli se hävinny siitä se ajatus että se on niinku niitten homma ja ne pystyy menemään siellä bussilla minne ne haluaa, että se on niistä kiinni millanen siitä muotoutuu siitä leiristä. Ja sen takia ne sitte jömpsähti kummaan asentoon. (03N20).

Huonoa henkeä ja passiivisuutta selitettiin myös sillä, että leirillä annettiin liian paljon valmiiksi; tietynlainen oikeuksista kamppailu, jota tämä kyseinen leiriläinen oli aiemmalla leirillään joutunut kokemaan, kasvattaa yhteishenkeä, kuten aiemmin on jo todettu.

[...] sitte huomasi tai siinä oli semmosta että ku jos tarjotaan paljo kaikkee ja ollaan silleen hirveen että tervetuloa ja tervetuloa ja mukava ku ootte täällä ni sitte tavallaan niinku ku joku on täysillä jonkun asian puolesta ja jes, tosi kivaa, nyt tehäänki tämmönen juttu, ni se on niin helppo joittenki vastarannan kiiskien olla silleen että mä en haluu, että onks pakko. Että jos lähetään vaikka jonneki rannalle, ni tota, ni se on sitte niin hauskaa olla että. Siellä oli yks semmonen poika, joka oli kauheen sellanen, mä en ymmärrä minkä takia se oli lähteny ees työleirille. Ni se on sitte helposti että jos on yks, ni helposti saa kannatusta, jos on tietyn tyyppinen henkilö siellä. (03N20).

[...] Siellä [Suomessa] kaikki oli ihan tosi ystävällisiä, vähän liikaaki koko ajan höösäämässä meitä, minun mielestä. Se vaikutti ihan selvästi siihen [henkeen], että joo joo tuuaan, ja ne toi kaikki telkkarit meille sinne ja cd-soittimen, ja. Aina oli jotain ihmisiä auttamassa meitä siinä ruoanlaitossa ja vaikka missä siivoomisessa ja kaikessa. Mutta sitte se ite työhomma että kuka auttas siinä! Ni se ois ollu aika tärkeä, mutta eipä sitte kukaan auttanu siinä. Ku siellä oli se talonmies lomalla. Mutta muuten ne oli tosi ystävällisiä ja niistä oli kiva että siellä oli jotain ulkomaalaisia. [...] (08N24).

Leirinvetäjät

Leirinvetäjien panosta ei voi liioitella. Hyvä leirinvetäjä edesauttaa leirin onnistumista paljon. Ideaalileirillä kaikki näyttää toimineen mainiosti.

Siellä oli siis kaks poikaa Prahasta olivat molemmat, jotka oli niitä, niitä leirinvetäjiä, ne oli kyllä tosi mahtavia, ne oli niinku, toinen oli kaheksantoista ja toinen tais olla

jopa seitsemäntoista. Että tosi nuoria, mutta hirveen hyvin niinku hoiti kaiken ja organisoii asiat ja sen työpuolen. Että sen takia, se työ suju hirveen hyvin siitä huolimatta että meille ei se homman tausta selvinny missään vaiheessa, ja töitten sujuminen oli ihan niitten kahen pojan ansiota, että ne järjesti. (05N24).

Tosi hyvin [leirinvetäjät hoitivat hommansa], ne oli hirveen ihania. Toisaalta ne huolehti siitä että hommat tulee hoidettua ja kaikki tekee osansa, kaikki tapahtuu ajallaan ja kaikki työkalut on mukana ja joku muistaa tehdä eväät, mutta ne myös silleen tosi hyvin jutteli kaikkien kanssa ja piti huolta että kaikilla on siinä porukassa hommat hoidossa ja hyvä mieli, eikä kellään oo mikään ongelma mistään. Siinä oli että välillä tuntu että ne otti vähän liiankin suuren vastuun siitä kaikesta, toisaalta hyvä että ottivat. [...] ne [leirinvetäjät] oli aina läsnä ja aina paikalla. Ja jopa niin, että jos välillä oli vähän semmonen hankala tilanne ni ne pyrki aina sillai herättämään keskustelua, ja jos joku oli jäämässä syrjään, ni ne oli heti vetämässä sitä mukaan ja varsinkin toinen niistä pojista oli semmonen niinku varsinainen pelinrakentaja. (05N24)

Joillain leireillä oli ongelmia leirinvetäjän kanssa, mikä ulkoa päin vaikutti leirin kulkuun. Toisella leirillä leirinvetäjän taidot kyseenalaistettiin kielitaidon puutteen vuoksi; toisella leirillä leirinvetäjä oli keski-ikäinen nainen, joka laittoi leirillä ruokaa, mutta ei osallistunut muuten työhön. Leirinvetäjä on toisaalta yksi leiriläisistä, toisaalta ulkopuolinen, koska hänellä on selvästi erottuva roolinsa. Usein ongelmat vetäjän kanssa tekivät leiriläisistä yhtenäisemmän joukon; tällöin on usein kyse *leiriläisten leiristä*. Jos ongelmat vetäjän kanssa vaikuttavat myös leiriläisten välisiin suhteisiin, leiri on mahdollisesti *hajanainen*.

[...] siellä Saksassa se leirinvetäjä oli kyllä aika huono, ehkä se johtu siitä, se oli semmonen, ei sillä tavalla mitään ennakkoluuloja, mutta se oli marokkolainen mies joka tuskin osas saksaa, ja sitte ku hänen ois pitäny olla linkkinä meidän ja saksalaisen työnantajan välillä, ni se oli vähän niinku köyhää. Ku tää [leirinvetäjä] osas kauheen hyvin, tai englantia se osas vähä ja ranskaa, se osas sillä tavalla montaa kieltä, mutta se ei mitään osannu silleen kunnolla, ja just se Marie just vaan sano että jos se [...] osaa saksaa yhtä huonosti ku ranskaa, ni se ei tule ymmärretyksi ollenkaan tai että ei se kykene ymmärtämään.[...] (03N20).

[...] Mut semmonen järjestyksenpuute kyllä siinä mielessä, jos ei oo asiat sillä tavalla hoidettu, just sen leirinvetäjän toimesta, että se aiheuttaa leiriläisille semmosta, että ku ne ei tiä mitä niitten pitäis tehdä ja miten se homma toimii ja mikä on, mihin se niiden vastuu loppuu, ni se on kyllä ihan selkeesti semmonen, just iteki siellä [Valko-Venäjäällä], ei ees tuntunu että oli leirillä, että siin mielessä jäi sopeutumatta, ehkä vaan sen vanhan kokemuksen perusteella eli siellä. Et se oli semmonen. (10N22).

Eräällä leirillä leiriläisten ja leirinvetäjän välillä oli selvästikin väärinymmärryksiä.

Se oli vähän sillä tavalla että me yritettiin sanoo että tee nyt jotain että ei me jakseta, että yritä oikeesti vaikuttaa, mutta sitte se aina vaan, siltä löyty ihmeellisiä tekosyitä, että minkä takia ei kykene jotain tekemään ja vaikuttamaan niihin asioihin. Se oli vähän semmosta ikuista, kauheeta jankkausta.[...] (03N20).

Toisella leirillä leiriläisten ja leirinvetäjän välejä hiersivät mahdollisesti erilaiset odotukset ja oletukset leirin kulusta.

[...] Mut sitte meillä oli vähän semmosia yhteenottoja tämän leirinvetäjän [paikallisesta SCI:n järjestöstä ruoanlaittaja] kanssa, se aina hermostu vähän jostain meidän jutuista, ihan niinku syyttä periaatteessa [...] Silleen niinku semmosta, että me ei koettu että me oltais tehty mitään väärin, vaikka se väitti että me ollaan aivan kamalia.[...] meillä oli ensimmäisen viikon jälkeen semmonen keskustelu että miten kaikki oli menny, että oliko ihmisillä jotain sanottavaa ja näin ja sitte siellä keskustelussa joku otti esille että se ruoka on niinku riittämätöntä, että me saatiin semmonen periaatteessa semmonen salaattilounas, ja ihmiset oli sitä mieltä että se on liian vähän, koska se työ on niin fyysistä ettei sitten jaksanu tehdä mitään. Ja siitä sanottiin tälle ryhmän tai tälle AUI:n edustajalle, ja siitä se selvästi otti itseensä. Mutta se oli vasta alkua, että ku tää oli siellä pohjalla, että sitte kaikki muu mitä me tehtiin ni pahensi sitä sitte. Muun muassa kerran siellä oli silleen, että me oltiin semmosessa vähän notkelmassa telttailtiin, nin siinä ylempänä oli semmonen pelto, jonka kastelujärjestelmä alko tulvia sillä tavalla, että sitä vettä rupes tulemaan sinne teltoihin, ja sitte tää ryhmänjohtaja yritti motivoida meitä tekemään sille asialle jotakin, mutta sitte tää, että ei oikein informaatio kulkenu ku kukaan ei ymmärtäny että mitä pitäis tehdä. Tai minkä takia. Koska sitä vettä ei tullu ku sinne keittiöteltaan aluks, ni sitte me ei ymmärretty että mistä tässä on kyse, ja se sit hermostu siitä ku me ei ruvettu toimimaan tarpeeksi nopeesti, ja sitte se vaan häippäs. Ja jätti lapun pöydälle että voitte sitte laittaa aamupalanne itse. Että tän tyylistä se oli. Mutta sitte se leppy siitä ja tuli takasin ja laitto sen aamupalan meille seuraavana päivänä. Että ei siitä oikein aina saanu selvää. (04N24).

Ruoanlaittajanaisten lisäksi leirillä oli kaksi ranskalaista poikaa, joiden leirinvetäminen tyssäsi huonoon kielitaitoon.

Joo, siellä oli niinku kaks ranskalaista poikaa, jotka oli tavallaan niinku leirinvetäjiä, että se oli niille työharjottelu et ne oli jostain teknillisestä korkeakoulusta ja se oli niille työharjottelu. Mut että ne ei ollu semmosia johtajatyyppejä, että ne ei hirveesti puuttunu siihen ryhmädynamiikkaan tai muuhun että ne vaan oli muitten ranskalaisten kanssa ku ne ei osannu puhua englantia. (04N24).

Leirinvetäjän tulisi kantaa vastuunsa ja käyttäytyä asiallisesti; näin ei ollut tapahtunut eräällä leirillä.

[...] Sitten taas siellä [Saksan] työleirillä oli yks leirinohjaaja, mikä ei ollu mun mielestä kovin hyvä juttu koska se oli vähän nuori ja se vähän kaikkee höselsi siellä [...]sillä oli esimerkiksi romanssi yhen meidän leiriläisen kans, joka oli minusta aika asiatonta, koska se vähän sotki sitä ja sit se oli tosi temperamenttinen. Ja sit ku siellä

oli vähän tulehtuneet välit sillä tavalla ku yks poika ni se oli tullu sinne vaan juhlimaan, se ei oikein ollu kiinnostunu työnteosta, mut se leirinvetäjä ei oikein, ehkä sillä ei ollu oikein mitään työkaluja selvittää sitä tilannetta, että seki vaan raivos sille pojalle ja sitte meidän oli vähän niinku vaikee keskustella siitä että siellä ei ollu mikään hirveen hyvä tunnelma. (02N24).

Leirillä voi kaikki mennä hyvin, mutta silti leirinvetäjän luonteessa tai asenteissa voi olla korjaamisen varaa. Leirinvetäjä voi vaikuttaa koko leirin tunnelmaan.

[...] siellä oli useempi, ku niitä oli kaks niitä työpaikkojaki, ni siellä oli kyllä tosi reilut ja mukavat vetäjät. Ainut että se joka olikohan se päävetäjä siellä [...] ni hän oli vähä jotenki semmonen varautunu ihminen, että ei välttämättä ollu ihan oikee henkilö siihen. Mutta siellä oli sitte paljo niitä kontaktihenkilöitä, että ku siellä oli työnantajat siellä [ravintola-majoituspalvelussa], sit oli se [...] kartanon vastaava, sit oli tämä nuorisotoimen tyttö ja sitte oli se kulttuurisihteeri ja sit oli vielä yks semmonen Marja joka oli ihan älyttömän aurinkoinen ja valosa ja ilonen persoona. Ni tavallaan jos semmonen Marjan kaltanen tyyppi ois ollu ihan sitä leiripoppoota vetämässä, ku se kuitenkin vaikuttaa hirveesti se vetäjän semmonen rooli. Ja sitte toinen näistä, ku siellä oli niinku minä ja sitte semmonen Maija, ni Maija oli kanssa ihan hirvittävän hiljanen, en tiä miten hän oli siihen hommaan hakeutunu [...] (03N20).

Kyllä se leirinvetäminen oli, vähän jäi semmonen kuva että se leirinvetäjä ei ollu ollenkaan kiinnostunu siitä leiristä, et sillä oli vähän niinku langat hukassa. [vaikutti leirin yhteisöön ja yhteisyyden tuntemiseen].(07N43).

Informanttini (03N20) oli leirillä ikään kuin ”apulaisvetäjänä”, mutta hän koki, että hänelle sysättiin liikaa vastuuta ja tehtäviä, joista ei hänelle etukäteen kerrottu.

[...]Mutta mitenkähän siellä [...], siellä oli vähän silleen, minusta tuntuu että porukka ootti tosi paljon multa, että ois pitäny hirveesti järjestää jokaiselle jotain, vaikka se oli silleen että mä autan, toimin tulkkina ja selvitän jos he halua lähtee jonnekin, ni sit ne kysyy multa, että me haluttas mennä vaikka bussilla tonne, että voisitsä soittaa ja kysyy aikatauluja, et sen niin sen ois pitäny olla eikä silleen että meillä ois nyt retki sinne sinne ja sinne, että minne haluutte lähtee. Ku mäki olin kuitenkin siellä ulkopaikkakuntalaisena.[...] (03N20).

Paikalliset

Paikalliset ovat jossain määrin mukana leirin menossa; tosin leirin onnistumisen kannalta ei näytä olevan niinkään merkittävää, missä määrin paikalliset osallistuvat leiriin. Tietenkin paikallisten aktiivinen kiinnostus ja osallistuminen antavat leiriläisille paremman kuvan paikallisyhteisön elämästä, mikä voi monelle leirille osallistujalle tärkeänä motiivina osallistua.

[...] maatilalla me oltiin lähinnä keskenämme sen maatilalan emännän kans, joka oli tosi sydämellinen ja mukava, ja johon muutama meistä on pitäny aika tiivistä yhteyttä. Et nytki yks leiriläinen on hoitamassa sitä hänen maatilaansa siellä. [...] (02N24).

[...]Musta siellä [...] oli aika semmonen meininki, että kaikki oli vaan että kiitos, ihanaa, hyvää työtä ootte tehny vaikka me oltais pari tuntia päivän sisään istuttu siellä ja otettu aurinkoo ja juteltu. No just sanottiin, että sehän kuuluu asiaan, että te ootte täällä tutustumassa toisiinne, että ei sitä voi, jos on ihan koko ajan työskentelee, ni eihän siinä ehi jutella mitään ja. Se oli ihan kiva. (03N20).

Öö, tosi hyvin [paikalliset oli mukana]. Että se oli siellä [...] niinku sellanen paikallinen organisaatio joka sen järjesti, ja ne kuljetti meitä sinne työpaikalle ja sieltä oli tietenki kaikki työkalut järjestetty, ja autoa sai lainata niiltä, että haettiin sitte porukalla ruokaa, ja myös niinku iltaohjelmaa oli niinku tosi hyvin järjestetty, että ku asuttiin niin kaukana kaikesta, ni meillä oli sieltä järjestöstä se kuski sitte aina. (06N27).

Kaikki [paikalliset] on ollu kauheen ystävällisiä, että jos siinä mielessä ajattelee, ni kaikki on aina kannustanu sitä, että siin mielessä ollu mukana. Mutta tosi erilaisia noi on kyllä ollu siinäki mielessä, että, et joskus on ollu, että on käyny silleen että paikalliset on tullu käymään, ja ollu kauheen innokkaita siihen, että ku ylipäättään tulee kansainvälistä porukkaa jonneki. Ja just siellä [Valko-Venäjälläki] meiät majotti semmonen yksinhuoltaja kolmioonsa, meiät kaikki viistoista, se oli ehkä ihan hyvä, että just tos mielessä kannustetaan tosi paljon kyllä. (10N22).

Jossain määrin oli jäänyt epäselväksi, mikä olikaan se taho, joka leirin oli järjestänyt. Tämä ei näyttänyt kuitenkaan menoa haittaavan sen enempää.

Ehkä näin jälkeenpäin ajateltuna ois ollu kiva tietää enemmän siitä organisaatiosta ja oishan se varmaan selvinny jos ois kyselly enemmän. Mut sillon ku oli siellä ni oli jotenki niin käytännön orientoitunutta että oli tärkeempää se että oliko meillä tarpeeksi harjoja ja ämpäreitä ku se että kuka sen homman on järjestäny. [...] Meille ei oikein missään vaiheessa selvinny että kuka sen järjestelmän takana oli. Mutta ne oli järjestäny toisessa vastaavassa pikkukylässä vastaavan leirin edellisenä kesänä. Ja ilmeisesti tämän jälkeen oli vielä kolmas leiri tulossa, tarkoituksena oli koota niistä kaikista muistomerkeistä joku teos ilmeisesti, julkaista. Mulle ei selvinny että onko se yksityisten henkilöitten toimintaa vai joku järjestö sen takana. Semmonen punatukkanen nainen joka ei puhunu sanaakaan englantia nin siellä aina hääräili ja semmosella autonromulla aina pyyhkäisi paikalle aina ja komenti meitä ja lisää töitä teille. (05N24).

Saksassa leirillä ollut kertoo leiripaikan kummallisesta tunnelmasta ja paikallisten ihmisten suhtautumisesta. Tämä on selvästi vaikuttanut leirin henkeen ja tunnelmaan. Ulkoapäin tulevat ”huonot vaikutteet” ovat usein *leiriläisten leirin* ominaisuuksia, etenkin kun ne uhkina tiivistävät leiriläisten yhteisöä. Hajanaisen leirin ollessa kyseessä uhkat hajottavat

leiriä. Paikallisten suvaitsevaisuus ja hyväksyminen ovat kyllä tärkeitä asioita leirille, mutten usko että ne ovat yhtä tärkeitä kuin esimerkiksi työhön liittyvät asiat ja ongelmat.

[...] Ku se oli jotenki niin kummallinen paikka se Saksa, se [...] leiri, koska en mä tiä, jotenki se tuntu. Ku siellä ei ollu ketään muita ihmisiä, ihmiset jotka siellä asu ja oli töissä. Siellä oli yks nainen, joka laitto ruokaa ja sen äiti ja sit sen veli, että ne kaikki oli töissä sille samalle miehelle. Ja me kuultiin joskus että ne ei haluais olla siellä töissä, ja joku siellä huusi ja itki ja sitte jotain että ku he ei voi lähtee sieltä, ku se mies tai se pomo työllistää sen koko perheen ni se on jotenki niin riippuvainen, että jos he lähtis, ni kellään ei ois mitään. Se oli jotenki niin kumma, siellä oli jotenki semmonen hassu olo koko ajan, että ollaanko me nyt jaloissa, ku siellä keittiöllä kävi ruokaa hakemassa ni heti oli silleen vähä varpaillaan, että ihan niinku siellä ei ois kaikki ollu, että kuulu semmosta tiuskimista ympäriinsä. [...] Siellä [...] se oli että se Eva se ruoanlaittajanainen oli hirveen mukava, semmonen äidillinen hahmo ja se yritti meille sitä leipää hamstrata että saatas vähä enemmän syyä mutta sitte se olikohan se mister Hummelmeijer oli muistaakseni, vitsi ku sen nimi oli vielä Hummelmeijer, ku semmosissa Pikku vampyyri-kirjoissa Hummelmeijer on semmonen pahis, voi kauheeta. Niin nin se oli vähän järkyttävä. Se oli tosi semmonen, sillä oli semmoset Hitler-viikset ja hirveen semmonen terävä katse ja se oli aika pelottava, pelottava oikeesti, ku jotkus ihmiset on semmosia pelottavia. Hahmoja. Mut ku siellä ei ollu niitä muita paikallisia, ei me oltu tekemisissä muitten ku niitten Evan ja Hummelmeijerin kanssa. Sit se oli vielä jännä ku jälkeinpäin se Eva oli että lähetä sitte sähköpostia, lähettäkää mulle kirjeitä. Se oli ihan ku se ois ollu siellä jonain panttivankina että se ei pääse sieltä Hummelmeijerin ikeen alta ku se oli niin että ku musta on niin ihana saada kirjeitä jostain muualta. En tiä.[...] (03N20).

Toisilla leireillä ollaan tekemisissä vain muutaman paikallisen kanssa. Eräällä leirillä ei ollut suhteita muihin paikallisiin kuin yhteen projektissa mukana olevaan mieheen, mutta suhteet olivat hyvät. Toisella leirillä suhteet paikallisiin olivat vain työhön liittyviä; muuten ei paikallisten kanssa vietetty aikaa. Myös sellaiset leirit, joilla on ollut vähän suhteita paikallisiin, voivat siis olla onnistuneita.

No tota, ne henkilöt joitten kanssa me oltiin siellä kaivoksessa töissä, ni ne oli siellä paikallispuolella vastuussa, erityisesti se se Pierre joka kävi meiän kanssa myös siellä Alpeilla niillä retkillä, joka oli niinku vakituisesti töissä siinä museoprojektissa, niin hän oli siihen kylän johtoon ja muuhun yhteydessä, jos oli jotain ongelmia niin sitä kautta sai asiansa ilmastua, mut muuten ei ollu pahemmin paikalliset osallisena tässä toiminnassa. [...] Tosi hyvät [suhteet paikalliseen henkilöön] oli kyllä että se kävi siellä syömässä meillä illallaki meiän kanssa, se kävi siellä elokuvissa meiän kanssa, ja käytti siellä Alpeilla ja ajelutti ympäriinsä ja sillai, että siinä mielessä oli kyllä tosi hyvät välit. (04N24).

No niitten [paikallisten] kanssa me ei oikeestaan oltu missään tekemisissä senki takia ku ne ei puhunu englantia. Joskus ku oltiin töissä ni saatto joskus joku pappa tulla sinne tien laitaan pällistelemään, ja jos meillä oli, tai aina oli mukana jompikumpi

niistä paikallisista pojista, ni ne jutteli niitten kanssa. Mutta eipä ollu meillä paljon mahdollisuuksia kommunikoida niille. (05N24).

Ei kyl hirveesti ollu mitään niiden kanssa, ku ne ei puhunu englantia hirveesti, että ne oli lähinnä semmonen välitys että ne kerto sille tsekkijätkälle joka oli siinä meidän ryhmässä. Sille ne välitti kaiken informaation ja se kerto sen sit meille, et ei siellä kyl paikallisii. Tai ehkä siinä oli siin talos missä me asuttiin oli sit semmonen paikallinen, joka pesi meidän kaikki pyykki ja muuta.[...] (09N25).

[...] ja siellä [...] me oltiin lähinnä muutamien sen, mikä KVT:tä vastaa se järjestö, nin tavattiin jotain sen järjestön ihmisiä, öö tavattiin jotain ihmisiä jotka kävi pitämässä meille niitä opintopiirejä, ja sit siellä keskuksessa oltiin muutaman keskuksen työntekijän kanssa aika tiiviisti, että ei juurikaan niiden keskuksen asukkaitten kanssa. Mut ei oltu juurikaan vapaa-ajalla noitten ihmisten kanssa.[...] (02N24).

No pari oli silleen että ne halus koko ajan jutella ja pari oli tai niinku muutamat et ne halus olla niitten perheittensä kanssa ja niitä ei silleen ees mitenkää kiinnostanu et me oltiin siellä että seki riippu aika paljon henkilöstä että kuka halus silleen ottaa kontaktia ja jutella silleen että puolet ja puolet melkein oli että silleen niistä kommuunin ihmisistä. (01N24).

Kyl mä muistelen tuota Saksan leiriä, niin se oli aika pitkälle sitä että me tehtiin niinku omia hommia siellä ja sitte niinku tää lastenkoti pyöri siinä, että me emme haitanneet toisiamme, noin niinku lainausmerkeissä, mutta sitten oli jonki verran yhteistyötä. (07N43).

Eräällä leirillä oli paikallisten keskuudessa havaittavissa pientä ennakkoluuloa ulkomaalaisia kohtaan, mikä ei kansainvälisen työleirin ollessa kyseessä ole mitenkään toivottavaa.

[...] Siellä oli siellä [...] ihan mukavia kaikki, paitsi että toi se toinen niistä tytöistä joka oli sieltä nuorisotoimesta ni se oli aika jännä ku sillä oli, tai tämä nyt perustuu minun stereotypiaan, mutta ku sillä oli semmonen hirveen harteikas poikaystävä, jolla oli vähän niinku nahkarotsia ja että ni vähän semmonen jäkisjätkä. Siitäki tuli vähän semmonen vitsi että ku kaikki pelkäs sitä, että jos ei tehä töitä ni tulee Tiina ja sen poikaystävä, niin tota välillä Tiinan suusta pääs vähän sellasia niin ku kömmähdyksiä, että ihan sellasia että mikähän se oli se ykskii että, niin nii että kyllä mun mielestä niinku nää tällaset, te ootte ihan, ei se kyllä suoraan sanonu leiriläisille, mulle tais sanoo joo että kyllä mun mielestä tämmöset Euroo kuitenkin Euroopan maista tulee ni on ihan kivoja, mutta en mä sitte kyllä sellasia ählämeitä, että vähän sellasta asennetta mikä on tosi kyseenalasta tolleen ku ollaan, että kyllähän sinne ois voinu tulla justuinsa ihmisiä Turkista tai ihan mistä tahansa justuinsa (03N20).

Tässä luvussa olen käsitellyt leirejä kokemuksina neljän leirityypin valossa, ja hahmottanut sitä miten erilaiset leiriin liittyvät tekijät, kuten työ, vapaa-aika, leiriläiset, leirinvetäjät ja

paikalliset ovat vaikuttaneet leirin yhteishenkeen ja tunnelmaan. Leirillä voi olla monenlaisia ongelmia, mutta leiriläiset viime kädessä tekevät leirin itsensä näköiseksi, eikä leiri useinkaan ongelmista huolimatta ole epäonnistunut, vaan voi olla leiriläiselle hyvinkin positiivinen kokemus.

6. POHDINTAA

Olen tässä tutkimuksessa tarkastellut työleirejä kokemuksena verraten niitä turismiin. Olen pyrkinyt tutkimaan sitä, ovatko työleirit turismia ja millaista turismia ne ovat sekä kuvailemaan erilaisia mahdollisuuksia, miten leiri voi sujua.

Työleirien pohjimmainen idea on siinä, että joukko erimaalaisia ihmisiä asuu ja työskentelee yhdessä lyhyehkön ajan. Työleirien on tarkoitus ruohonjuuritasolla edistää rauhaa, mikä osaltaan varmasti toteutuukin; harvassa olivat ne haastattelukerrat, joilla haastateltava ei olisi maininnut leirin lisännen suvaitsevaisuutta ja ymmärtämystä erilaisia ihmisiä kohtaan. Monen leiriläisen mielestä leirit eivät siis suoraan edistä rauhaa, kuten vaikkapa konkreettinen rauhantyö, vaan ne edistävät suvaitsevaisuutta ja sitä kautta avartavat maailmankatsomusta, ja ehkä myös edistävät rauhaa ainakin yksilötasolla. Vaikka leirit voivat onnistua erittäin hyvin tai erittäin huonosti, on leirin poikkeava maailma varmasti jäänyt osaltaan osallistujien mieliin hyvinkin kasvattavana kokemuksena.

Aineistoni perusteella näyttää siltä, että työleireistä löytyy niin massaturismin kuin vaihtoehtoisen turismin piirteitä, kuitenkin vaihtoehtoisuuden ollessa vahvempi osa leirejä. Leirin voi nähdä nuorisomatkailun osana kuten esimerkiksi interrail. Toisaalta ne voi käsittää vaihtoehtoiseksi matkailuksi, jolloin vapaaehtoistyöllä ja leirikokemuksella on suuri merkitys. Kolmantena vaihtoehtona on nähdä leiri rituaalina; joko matkana liminoidiin, vapauden valtakuntaan, tai siirtymäriittinä, jolloin leirillä on ollut vahva itsenäistävä ja aikuistava merkitys. Luulen, että SCI:n toiminnan aloittaja, Pierre Ceresole, kääntyilee haudassaan näistä turismi- vertauksista; olihan leirien alkuperäinen tavoite edistää rauhaa kansainvälisen yhteistyön kautta ja mahdollisesti toimia asepalveluksen korvaajana. Varmasti myös nykyaikana yleiset ”hengaaajat ”, eli ihmiset, jotka eivät halua tehdä työtä, vaan tulevat leirille lomalle, aiheuttaisivat alkuaikojen leireillä ihmetystä ja suurempaa pahennusta kuin nyt; vapaaehtoisuutta ja kansainvälisyyttä korostaville leireille tultiin juuri auttamaan muita, tekemään työtä, kun nykyään tärkeää on kokonaisvaltainen kokemus leiristä.

Aineistostani sain myös vahvistusta väitteelle siitä, millaisia ihmisiä leireillä käy. Usein leiriläinen on 20-25- vuotias opiskelija. Leirin maailmaan kuuluu pääasiassa kolmenlaisia ihmisiä: leiriläisiä, leirinvetäjiä ja paikallisia. Työ tutkimillani leireillä oli normaalia työleirityötä ja majoitus ja ruokailu sujuivat useimmiten normaalilla leirityyllillä; majoituksena yhteismajoitus patjalla ja makuupussilla teltassa tai sisällä ja ruoanlaitto hoitui yhteisesti, usein pari kerrallaan vuorotellen.

Tarkastelin tutkimuksessani työleiriä Stephen Wearingin vaihtoehtoisesta turismista esittämän mallin mukaan (2002). Hänen mukaansa vaihtoehtoiseen turismiin kuuluu selkeästi kolme osa-aluetta: ekoturismi, vapaaehtoisuus ja ”vakava loma”. Työleirien ollessa kyseessä ekoturismi jää usein syrjään, vaikkakin se on mukana työleiripaikan ja kulttuurin kunnioituksessa, mitä leirillä esiintyy. Myös vapaaehtoisuus on tietenkin läsnä työleirillä, ja monille se on tärkeää leireissä. Vapaaehtoisuuden elementin kautta ilmenee leiriläisten altruismi.

Kuitenkin tärkeimmäksi vaihtoehtoisen turismin piirteeksi leireissä näkisin ”vakavan loman”. Hyödyksi oleminen, syystä matkustaminen, itsensä kehittäminen ja oppiminen sekä paikalliseen ympäristöön ja ihmisiin tutustuminen on leiriläisille tärkeää. ”Vakava loma” ilmentää leiristä itselle saatavia hyötyjä, kuten kulttuurista, sosiaalista ja taloudellista pääomaa, joita kerätään altruismin ja vapaaehtoistyön, oman henkisen kehityksen ja oppimisen, arjesta poikkeavuuden sekä leiripaikkaan ja erilaisiin ihmisiin tutustumisen kautta.

Massaturismi näkyy leirillä lähinnä juhlimisena sekä turistimatkan ilmapiiiriä muistuttavana ilmapiiirinä ja tunnelmana, jossa ollaan arjen yläpuolella ”pyhässä” ja kaikki on mahdollista. Liminaalitila ilmeni yhteishengen muodostumisena, yhteisöllisyytenä, nopeana ystäväystymisenä ja tiiviinä yhdessäolona. Toisaalta leiri on siirtymäriitti aikuisuuteen sen opettavaisuuden ja kasvatuksellisuuden kautta. Siirtymäriittimäisyyttä osoittavat matkustelu leirin yhteydessä, vaihtoehtoinen matkustustapa (lentämisen välttäminen), leiriläisten ikäjakauma, leirin kulun odottamattomuus sekä leiriläisten itsensä korostama ”leirin itsenäistävä vaikutus”.

Sen määrittelemisen, kuuluvatko tietyt haastateltavien mainitsemat piirteet vaihtoehtoisen turismin ja ”vakavan loman” vai rituaalin piiriin, oli yllättävän vaikeaa. Liminaalitilasta seuraavat asiat liittyvät kiinteästi myös vakavan loman piirteisiin. Yhteisön

muodostumisesta seuraava ihmisiin tutustuminen onkin ollut leirin kohokohta, josta on myös opittu paljon. Oppiminen ja henkilökohtainen kehitys taas ovat tärkeitä ”vakavan loman” piirteitä. Näin huomaamme, että vaihtoehtoisessa turismissa kaikki sen osa-alueet liittyvät toisiinsa. Voisi sanoa, että leirin rituaalinomaisuus ja ”vakavan loman” piirteet ovat tärkeimpiä ominaisuuksia etsittäessä leireille vertailukohtaa. Haastateltavien mielestä näistä asioista seurannut oppiminen sekä kokemukset ja elämykset myös olivat tärkeitä asioita leirissä.

Viidennessä luvussa hahmottelin työleirityypit (ideaalileiri, leiriläisten leiri, hajanainen leiri ja epäonnistunut leiri), jotka ovat ideaalityyppejä. Usein huomasinkin, että oli hankala sijoittaa leirejä näihin lokeroihin. Sen takia päädyinkin kuvailemaan ongelmatilanteita verraten niitä mahdolliseen ideaaliseen tilanteeseen, enkä käsitellyt leirejä esimerkkineinä näistä ideaalityypeistä. Tarkoituksena oli siis leirien kuvailu, sekä sen esittäminen, miten tietyt asiat voivat vaikuttaa työleirillä vallitsevaan tunnelmaan ja yhteishenkeen. Näemme, että asiat voivat sujua leirillä hyvin eri tavoilla ja leirillä voi olla monenlaisia ongelmia, mutta kuitenkin leiri on aina leiri, kokemus, joka jää osallistujien mieliin pitkiksikin ajoiksi. Yhteishengellä on leirillä tärkeä asema; onhan leiri tietyn tyyppinen Big Brother⁴-kokeilu, jossa yhteisöllisyys syntyy liminaalisuuden, normaalista elämästä poikkeavan tilanteen, kautta.

Aineistoni perusteella työllä on tärkeä asema yhteishengen nostattajana, ja toisaalta yhteishengen kehittymisen myötä työskentelykin sujuu paremmin. Työ voi myös hajottaa

⁴ Big Brother – suosittu tositv-formaatti, jossa 12 kilpailijaa laitetaan asumaan samaan taloon kolmeksi kuukaudeksi. Kilpailijoita tiputetaan ohjelmasta säännöllisin väliajoin. Kilpailijat eivät tee työtä, vaan heille on erilaisia viikkotehtäviä, joiden onnistumisesta heitä palkitaan suuremmalla viikkobudjetilla. Erona leiriin myös, että heitä kuvataan 24h vuorokaudessa ja parhaimmat palat näytetään tv:ssä päivittäin. (www11).

leiriläisiä, jos kaikki eivät ole kiinnostuneita työnteosta. Vapaa-ajan aktiviteeteilla ja retkillä on myös asemansa yhteishengen kohottajina. Toisaalta, jos leiriläisille ei järjestetä vapaa-ajan ohjelmaa tai anneta mahdollisuuksia liikkumiseen, voi oikeuksista kamppaileminen vahvistaa yhteishenkeä, ja jos leiriläisille annetaan liian paljon vaihtoehtoja, voi se aiheuttaa kyllästymistä ja kieltäytymistä kyseisistä huveista. Tärkein yhteishengen nostattaja tai alentaja mielestäni ovat leiriläiset itse. He tekevät leirin itsensä näköisiksi, ja heillä on leirin tunnelman ja onnistumisen kannalta harteillaan suuri vastuu. Yksi leiriläinen voi pilata leirin tunnelman, mutta yksi sen voi myös pelastaa. Leirinvetäjällä on myös vaikutus leirin tunnelmaan, ja usein hän edesauttaa leirin onnistumista sujuvalla toiminnallaan leiriläisten ja leirinvetäjien välisenä linkkinä, joskus taas voi aiheuttaa vahinkoa epäsopivalla käytöksellään. Myös paikallisilla on roolinsa leirillä, joskin pienempi kuin muilla tekijöillä aineistoni perusteella. Paikallisten osallistuminen leirin elämään on tietenkin hyvä asia leirin tunnelman kannalta, mutta jos osallistuminen on ollut heikkoa, ei sillä ole niin paljon vaikutusta kuin vaikkapa leiriläisillä itsellään.

Jatkossa leiriä olisi mielenkiintoista tutkia yhteisönä osallistuvan tai ulkopuolisen havainnoinnin avulla. Näin saataisiin kiintoisaa kenttätutkimusaineistoa ja tietoa lyhytaikaisen yhteisön toiminnasta.

Aineistoni perusteella ongelmat tai vastoinkäymiset leirillä eivät ole aina pahasta. Leiri on kasvattava kokemus joka tapauksessa. Kuitenkin, jos ongelmia halutaan välttää, leiriläisten tulisi mennä leirille avoimin mielin, ja ottaa vastuu työn tekemisestä ja leirin tunnelmasta. Leiri-isännän ei tulisi antaa leiriläisille kaikkea valmiina, vaan antaa heille mahdollisuus omiin ehdotuksiin koskien leirin vapaa-aikaa. Työjärjestelyjen pitäisi olla kunnossa, jotta työtä pystyy tekemään. Mahdolliset ongelmat tulee pystyä ratkaisemaan, ja leirinvetäjän on toimittava linkkinä leiriläisten ja paikallisten välillä, kuitenkin olematta auktoriteetti, joka päättää kaikesta, vaan siten että asiat päätetään yhdessä demokraattisesti. Leireille ei ole olemassa yhtä oikeaa kaavaa järjestää asiat, vaan kaikki riippuu leiriläisistä ja paikallisista, ja heidän välisestä yhteistyöstään. Pienen rosoisuuden alta jokaisesta leiristä varmasti löytyy tarkoitus, joka kohottaa kokemuksen arjen yläpuolelle; olkoon se sitten leiriläisen henkinen kasvu, vapaaehtoistyöllä saavutettu muutos tai paikallisten silmien avautuminen.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet

Teemahaastattelut

(Haastattelun numero, haastateltavan sukupuoli ja ikä, leirien lukumäärä ja leirimaat sekä kuvaus leiripaikasta, haastattelun päivämäärä ja arvioitu kesto.)

- 01N24. (1 leiri, Belgia: pieni kylä) 23.2.2005. 60 min.
02N24. (3 leiriä, Ruotsi: pieni kylä, Saksa: suuri kaupunki ja Suomi: pieni kaupunki) 23.2.2005. 50 min.
03N20. (2 leiriä, Saksa: pieni kylä ja Suomi: pieni kaupunki) 28.2.2005. 80 min.
04N24. (1 leiri, Ranska: pieni kylä) 28.2.2005. 45 min.
05N24. (1 leiri, Tshekki: pieni kylä) 3.3.2005. 40 min.
06N27. (2 leiriä, Iso-Britannia: pieni kylä ja Ruotsi: suuri kaupunki) 9.3.2005. 45 min.
07N43. (3 leiriä, Saksa: pieni kylä suuren kaupungin läheisyydessä, Iso-Britannia: suuri kaupunki ja Suomi: pieni kaupunki) 16.3.2005. 70 min.
08N24. (2 leiriä, Norja: keskikokoinen kaupunki ja Suomi: pieni kylä) 19.3.2005. 55 min.
09N25. (1 leiri, Tshekki: pieni kylä) 20.5.2005. 40 min.
10N22. (3 leiriä, Belgia: pieni kylä, Ruotsi: pieni kylä ja Valko-Venäjä: suuri kaupunki) 24.5.2005. 50 min.
11N23. (4 leiriä, Tanska: pieni kylä, Saksa: pieni kylä, Suomi: pieni kylä ja Venäjä: pieni kylä) 2.6.2005. 70 min.

Pro-gradu – tutkielmat

Anttila, Ahti (1983) *Kansainvälinen vapaaehtoinen työleirijärjestö: Nuoret maailmanrauhan rakentajina*. Pro gradu-tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitos.

Herranen, Birgitta (2000) *Sinkut turisteina. Sinkkunäkökulma vapauteen ja turismiin*. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Huttunen, Sirpa (2002) *Metsäelämyksiä ja vanhaa valoa. Kansanperinteen hyödyntämisestä matkailuteollisuudessa*. Pro gradu- tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitos.

Kallio, Liisa (1992) *Kansainväliset vapaaehtoiset työleirit – vaihtoehtoista kansainvälistymistä. Tutkimus suomalaisista vapaaehtoisista*. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Kokkonen, Tuomo ja Kärki, Anita (1988) *49 ulkomaista interreilaajaa Suomessa kesällä 1987*. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitos.

Sakkinen, Päivikki (2002) *Kuin yhtä suurta hullunkurista perhettä. Jyväskylän yliopiston ulkomaalaisten vaihto-opiskelijoiden yhteishenki ja huumori*. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitos.

WWW-lähteet

(www1) Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry. *Leirille lähtijän opas*. [www-dokumentti] < <http://www.kvtfinland.org/llopas.pdf> >. (Luettu 2.2.2005).

(www2) Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry. *Mitä KVT tekee?* [www-dokumentti] < http://www.kvtfinland.org/t2/t2101_kvttuki.htm >. (Luettu 25.4.2005).

(www3) Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry. *Mitä leiri-isäntä tekee?* [www-dokumentti] < http://www.kvtfinland.org/t2/t2101_isanta.htm >. (Luettu 25.4.2005).

(www4) Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry. *Tietoa KVT:stä*. [www-dokumentti] < http://www.kvtfinland.org/t4/t4000_kvt.htm >. (Luettu 2.2.2005).

(www5) Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry. *Vapaaehtoiseksi maailmalle*. [www-dokumentti] < http://www.kvtfinland.org/t1/t1000_maailmalle.htm >. (Luettu 2.2.2005).

(www6) Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry. *Vapaaehtoistyön isännäksi*. [www-dokumentti] < http://www.kvtfinland.org/t2000_isannaksi.htm >. (Luettu 25.4.2005).

(www7) SCI. Service Civil International. *What Is a Work camp?* [www-dokumentti] < <http://www.sciint.org/wcamps/whatis.htm> >. (Luettu 26.4.2005).

(www8) SCI. Service Civil International. *The Philosophy of Workcamping*. [www-dokumentti] < <http://www.sciint.org/wcamps/philosop.htm> > (Luettu 26.4.2005).

(www9) SCI. Service Civil International. *SCI' s History*. [www-dokumentti] < <http://www.sciint.org/>.> (Luettu 20.3. 2005).

(www10) Ystävien uskonnollinen seura Kveekarit ry. Onni Rauha: *Kveekarien tie*. [www-dokumentti] < <http://www.netlife.fi/users/antti.pelkola/kveekarit/tie.html>.> (Luettu 31.8.2005).

(www11) Subtv. < <http://www.subtv.fi/bigbrother/> > (Luettu 12.10.2005).

Painetut lähteet

Anttila, Ahti (1998a) Mitä on kansainvälinen vapaaehtoinen työ? Teoksessa Katri Syrjälä; Ahti Anttila; Jussi Keinänen sekä toimituskunta (toim.) (1998) *Maailmantalkoissa. KVT 1947-1997. Kansainvälistä vapaaehtoistyötä ja työleirejä*. Helsinki: Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry.

Anttila, Ahti (1998b) SCI:hin liittymisen jälkeen. Vuodet 1981–1985. Teoksessa Katri Syrjälä; Ahti Anttila; Jussi Keinänen sekä toimituskunta (toim.) (1998) *Maailmantalkoissa. KVT 1947–1997. Kansainvälistä vapaaehtoistyötä ja työleirejä*. Helsinki: Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry.

Boorstin, Daniel J. (1961) *The Image. A Guide to Pseudo-Events in America*. New York: Atheneum.

Burkart A.J. ja Medlik, S. (1974) *Tourism. Past, Present and Future*. London: Heinemann.

Campbell, Colin (1990) *The Romantic Ethic and the Spirit of Modern Consumerism*. Oxford: Basil Blackwell.

Chambers, Erve (2000) *Native Tours. The Anthropology of Travel and Tourism*. Illinois: Waveland Press Inc.

- Chatwin, Bruce (1987) *The Songlines*. London: Pan Books Ltd.
- Cohen, Erik (1979) A Phenomenology of Tourist experiences. *Sociology* 13.
- Crick, Malcolm (1989) Representations of International Tourism in the Social Sciences: Sun, Sex, Sights, Savings and Servility. *Annual Review of Anthropology* Vol. 18: 307-344.
- Eadington, William R. ja Smith, Valene L. (1992) *Tourism Alternatives: Potentials and Problems in the Development of Tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Eco, Umberto (1986) *Travels in Hyper-Reality*. London: Picador.
- Eskola, Jari ja Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Feifer, Maxine (1986) *Tourism in History. From Imperial Rome to Present*. New York: Stein and Day.
- Graburn, Nelson H.H. (1983) The Anthropology of Tourism. *Annals of Tourism Research* Vol. 10, 9-33.
- Graburn, Nelson H. H. (1989) Tourism: The Sacred Journey. Teoksessa Valene L. Smith (toim.) *Hosts and Guests. The Anthropology of Tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Grundström, Elina (1991) Interreilaus on modernia. Teoksessa Jaana Lähteenmaa ja Lasse Siurala (toim.) *Nuoret ja muutos*. Helsinki: Tilastokeskus. Nuorisotutkimusseuran tutkimuksia 177.
- Heinonen, Maija-Liisa (1999) Unelmasta totta. Työleiri parhaimmillaan. *Opettaja* ISSN 0355-3965. 5: 16-18.

Hemmi, Jorma (1994) Ekoturismin käsite ja sisältö. Teoksessa Seppo Aho (toim.) *Matkailun vetovoimatekijät tutkimuskohteina*. Oulu: Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos.

Jeisy, Arja ja Myllylä, Marja (1992) *Aikuisten interrail – tyyliturismi työnä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen työpapereita.

Jokinen, Eeva & Veijola, Soile (1990) *Oman elämänsä turistit*. Helsinki: Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

Krippendorf, Jost (1987) *The Holiday Makers. Understanding the Impact of Leisure and Travel*. Oxford: Heinemann Professional Publishing Ltd.

Leach, Edmund R. (1982) *Rethinking Anthropology*. New York: The Athlone Press.

Löschburg, Winfried (1979) *A History of Travel*. Leipzig: Edition.

MacCannell, Dean (1976) *The Tourist. A New Theory of the Leisure Class*. London: The MacMillan Press Ltd.

Núñez, Theron (1989) *Touristic Studies in Anthropological Perspective*. Teoksessa Valene L. Smith (toim.) *Hosts and Guests. The Anthropology of Tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Saari, Elvi ja Salomaa-Hillman Maire (1976) *Kveekareiden jäljillä Suomessa 1945–1975. Kveekarit. Työleirit. Viittakivi*. Itähämeen kirjapaino.

Saarinen, Esa (1988) *Erektio Albertinkadulla. Kansallisfilosofinen puheenvuoro*. Helsinki: WSOY.

Saresvuo, Johanna (1998) *Alkuvuodet: KVT 1945/47 – 1952*. Teoksessa Katri Syrjälä; Ahti Anttila; Jussi Keinänen sekä toimituskunta (toim.) (1998) *Maailmantalkoissa. KVT 1947–1997. Kansainvälistä vapaaehtoistyötä ja työleirejä*. Helsinki: Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry.

Selänniemi, Tom (1994) *Pakettimatka pyhään paikkaan. Suomalaisturistit Ateenassa*. Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos. Tutkimuksia 25.

Selänniemi, Tom (1996) *Matka ikuiseen kesään. Kulttuuriantropologinen näkökulma suomalaisten etelänmatkailuun*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Smith, Valene L. (1989) Introduction. Teoksessa Valene L. Smith (toim.) *Hosts and Guests. The Anthropology of Tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Stronza, Amanda (2001) Anthropology of Tourism: Forging New Ground for Ecotourism and Other Alternatives. *Annual Review of Anthropology*. Vol. 30: 261–283.

Syrjälä Katri; Anttila Ahti; Keinänen Jussi sekä toimituskunta (toim.) (1998) *Maailmantalkoissa. KVT 1947–1997. Kansainvälistä vapaaehtoistyötä ja työleirejä*. Helsinki: Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry.

Syrjälä, Katri (1998a) Toiminta vuosina 1964–1969. Teoksessa Katri Syrjälä; Ahti Anttila; Jussi Keinänen sekä toimituskunta (toim.) (1998) *Maailmantalkoissa. KVT 1947–1997. Kansainvälistä vapaaehtoistyötä ja työleirejä*. Helsinki: Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry.

Syrjälä, Katri (1998b) Ruohonjuuritason kehitysyhteistyötä ja taloussotkuja. Vuodet 1985–1990. Teoksessa Katri Syrjälä; Ahti Anttila; Jussi Keinänen sekä toimituskunta (toim.) (1998) *Maailmantalkoissa. KVT 1947–1997. Kansainvälistä vapaaehtoistyötä ja työleirejä*. Helsinki: Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry.

Turner, Victor ja Ash, Jordan (1975) *The Golden Hordes. International Tourism and the Pleasure Periphery*. London: Constable.

Turner, Victor (1977) *The Ritual Process. Structure and Anti-structure*. New York: Cornell University Press.

Turner, Victor ja Turner, Edith (1978) *Image and Pilgrimage in Christian Culture*. New York: Columbia University Press.

Urry, John (1990) *The Tourist Gaze. Leisure and Travel in Contemporary Societies*. London: Sage Publications.

Urry, John (2003) *The Sociology of Tourism*. Teoksessa Chris Cooper (toim.) *Classic reviews in Tourism*. Channel View Publications.

Vuoristo, Kai-Veikko (1998) *Matkailun muodot*. Kai- Veikko Vuoristo ja WSOY.

Wagner, Ulla (1977) Out of Time and place: Mass tourism and charter trips. *Ethnos*, 42(1/2): 38-52.

Wearing, Stephen (2002) *Volunteer Tourism: Experiences That Make a Difference*. Cambridge, USA: CABI Publishing.

LIITE. Haastatteluteemat.

1. Tausta

- ikä, koulutus, kotipaikkakunta ennen nykyistä
- toiminta KVT:ssä, miten kauan, mistä kuuli, millaista toimintaa
- toiminta muissa järjestöissä, muut harrastukset

-

2. Yleistä leireistä

- leirit joilla ollut
- missä, milloin, mitä tehtiin, miten paljon leiriläisiä
- millaisia tyyppisiä leireillä käy, voiko yleistää, millaisia sinun leirillä, jos leirillä on vanhempia/erilaisia ihmisiä miten vaikuttaa
- paikalliset
- majoitus ja ruoanlaitto
- leirille meno, mahd. matkustelu ennen/jälkeen

3. Työ/vapaa-aika leirillä

- työn ja vapaa-ajan suhde leirillä
- millaista työ oli
- miten kaukana leiripaikka oli keskuksesta/kaupungista
- mitä vapaalla tehtiin, mitä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia
- miten leiriläiset suhtautuivat työhön ja vapaa-aikaan
- pinnailu
- työn merkitys leirillä, mikä ensisijaista
- järjestelyt
- saako mitään aikaiseksi, tunteeko tekevänsä jotain hyödyllistä, luuletko että leireistä on jotain hyötyä? Mitä?
- minne retkiä leiriltä, miten kaukana ja missä leiriläiset kävivät leirin aikana. missä käytiin useasti päivässä, missä päivittäin, missä harvemmin?

4. Sosiaaliset suhteet leirillä

- ryhmät, joita syntyi
- yhteishenki, huumori, miten suhteet yleensä kehittyivät (1. viikko, 2. viikko, saapuminen, lähtö), miten leiriläiset suhtautuivat toisiinsa, oliko yhtä suurta perhettä?
- millaista vuorovaikutus, tutustuuko leirillä hyvin
- suhteet paikallisiin
- miten ihmiset sopeutuivat leirielämään, miten siihen tulee sopeutua, miksi sopeutuivat/miksi eivät, millaisia rooleja ihmiset ottivat
- yhteisö, sen paine, oliko yhteisöä, siihen liittyvät vapaudet ja rajoitukset, tiukka yhdessäolo
- ymmärtävätkö ihmiset vastuunsa, onko ylipäättään vastuuta ja millaista

- kulttuurierot, miten arveltiin erimaalaisten/erilaisten ihmisten suhtautuvan kokemukseen ja miten he lopulta suhtautuivat
- ongelmat
- mitä leiriläisiltä odotetaan (muut leiriläiset, paikalliset)
- leirin jälkeen: pidätkö yhteyttä
-

5. Leirit elämyksinä

- miksi arvelet ihmisten käyvän leireillä? miksi itse käyt? onko leirielämässä jotain mikä viehättää, mitä?
- mikä leireillä tuottaa vaikeuksia, mikä palkitsee
- mihin koet leirin liittyvän omassa elämässäsi (opiskelu, matkustelu, elämysten haku, työ, harrastus)
- mitä koet oppineesi leirillä, mitä vielä haluat oppia
- aiotko tulevaisuudessa osallistua vielä leirille, miksi/miksi et
- koetko leirien tarjonnan jotain elämyksiä/kokemuksia? mitä?